

MİMAR SİNAN

ISSN 1301-2762

4. En Muh. Büyük Üstad MesajıTunç TİMURKAN
6. Message of the M.W. Grand Master Tunç TİMURKAN
7. Türkiye Masonluk Tarihinin Anahatları..... Tamer AYAN
39. Masonluğun İlk Devirleri..... Neşet SİRMAN
43. Perikles, Demokrasi ve
Masonluğun Nuru Yayma..... Celil LAYIKTEZ
50. K. imiz Mozart Ahmet ÖRS
61. Türkiyede Masonun ve
Masonluğun Toplum İçindeki Konumu..... Üner BİRKAN
69. Görevlerimizi Yapıyormuyuz?..... Raşid TEMEL
73. Masonlukta Üçgen Sembalizması..... Abdülkadir ERENGÜL
77. İki Sütun ve Locamızın Üç Büyük Nuru..... Semih S. TEZCAN
87. Localardan Haberler Mimar SİNAN
104. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

YIL : 1997

NO : 104

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.

Şâni Yüce Kur'an, S.III.139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTŐU
YENİLİK BAŐIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 243 32 48 ☆ İSTANBUL - 1997

MİMAR SİNAN

**Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı İşlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 104 Nuruziya Sokağı 25, 80050 - Beyoğlu Tel : 249 24 51 HAZİRAN 1997

4. En Muh. Büyük Üstad Mesajı Tunç TİMURKAN
6. Message of the M.W. Grand Master Tunç TİMURKAN
7. Türkiye Masonluk Tarihinin Anahatları..... Tamer AYAN
39. Masonluğun İlk Devirleri..... Neşet SİRMAN
43. Perikles, Demokrasi ve
Masonluğun Nurunu Yayma..... Celil LAYIKTEZ
50. K. imiz Mozart Ahmet ÖRS
61. Türkiyede Masonun ve
Masonluğun Toplum İçindeki Konumu..... Üner BİRKAN
69. Görevlerimizi Yapıyormuyuz?..... Raşid TEMEL
73. Masonlukta Üçgen Sembolizması..... Abdülkadir ERENGÜL
77. İki Sütun ve Locamızın Üç Büyük Nuru..... Semih S. TEZCAN
87. Localardan Haberler Mimar SİNAN
104. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

EN MUH.-. BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Aziz Kardeşlerim,

Önümüzde uzun bir tatil dönemi var. Özel hayatımızda da sık sık yaptığımız gibi, masonik faaliyetlerin durduğu bu zaman zarfında her kardeşimizin, geçen sene boyunca yaptığı masonik ilerlemelerin, eksikliklerin ve hataların bir bilançosunu çıkarıp, bunların, önündeki masonik hayat zarfında nasıl daha iyi bir şekle dönüştürülebileceğini düşünmesi gerekmektedir. Her mason yaptığı ilerlemeleri daha geliştirmenin, her eksikliği tamamlamanın ve yaptığı her hatanın düzeltilmesinin bir yolunu bulmak zorundadır.

Kardeşlerim, Türk Masonluğunda her zamandan daha fazla birlik ve beraberliğe ihtiyacımız vardır. Mesleğimiz her yönden hücumlara uğrarken biz kendi içimizde bir yumruk gibi kuvvetli olmaya mecburuz. Zaten Masonluk bütün gücünü, kurulduğundan beri organizasyonundaki disiplin ve otoriteye borçludur.

Ne gaye ve sebeble olursa olsun bu otorite ve disiplin tahrip edildiği takdirde, Türk Masonluğuna verilen zararı bir daha telâfi etme şansı olmayacaktır. Kardeşlerim işte bunun içindir ki, önünüze getirilen senaryolar ne olursa olsun, ilk düşünmeniz gereken, her zaman Masonluğun yüce menfaatleri olmalıdır. Masonluğun yapısı tahrip edildiği takdirde bunun bedelini sadece bizler değil, önümüzdeki bütün nesiller de ödeyeceklerdir.

Kardeşlerim, bütün benzeri kuruluşlar, zaman içinde eriyip kaybolurken, Masonluğun bugüne kadar yaşaması ve gücünü muhafaza etmesinin tek sebebi, kendi içinde kurduğu disiplin ve saygıdır. Masonik otoriteyi şahsî hırslarımıza feda edersek, Masonluktan geriye sadece normal bir dernek kalır ki bu da Masonluğun sonu demektir.

Kardeşlerim, hepinize güzel bir yaz tatili ve sonbaharda eksiksiz olarak çalışmalarımızda buluşmamızı kalpten dilerken, dış âlemde bir masona yakışacak, kendi aramızda ise Masonluğun yüce menfaatlerini kendi menfaatlerimizden önde tutacak şekilde, davranmamızı dilerim.

Tunç TİMURKAN
Büyük Üstad

MESSAGE OF THE M.W. GRAND MASTER

Dear Brethren,

There is a long summer recess in front of us. As we do it in our personal lives, each brother must, during this period when all masonic activities stop, make an account of his masonic achievements during the past year, his short-comings and errors and see how he can better them in his masonic life ahead. Every mason should and must find a way to amend his errors, better his short-comings and improve his achievements.

Brethren, we need more unity and togetherness in Turkish Freemasonry than ever. We have to be strong like clenched fist while our Craft is attacked various sides. Anyway Masonry derives its strength from the discipline and authority existing in its structure since the time of its establishment.

When this authority and discipline is destroyed, for whatever reason it may be, there will be no other chance to compensate the loss which Turkish Freemasonry will be faced with. This is why, my brethren, the first thing you must think of must be the high interests of Masonry, whatever the scenarios are brought in front of you. If the structure of Freemasonry crumbles down, it will not be only us to pay the cost but the coming generations as well.

Brethren, while other similar establishments disappeared during the course of the time, the only reason why Masonry is still alive and keep its power is the discipline and respect in its organisation. If we sacrifice the masonic authority for the sake of our personal passions, what remains will be a basic institution which will be the end of Masonry.

To meet again in Autumn, I wish all of us to act in the outside world in a manner befitting Masonry and act among ourselves in a manner keeping the interests of Masonry above ours.

Tunç TİMURKAN
Grand Master

TÜRKİYE MASONLUK TARİHİNİN ANAHA TLARI

Tamer AYAN

GİRİŞ:

Türkiye Masonluk tarihini:

- Türkiye Büyük Locası'nın Kuruluşu Öncesi,
- Türkiye Büyük Locası'nın Kuruluşu ile Uyku Dönemi Arası
- Uyku Dönemi
- Uyku Dönemi ile Tanınma Olayı Arası
- Tanınma Olayı Sonrası

olarak başlıca beş bölümde özetlemek ve bu bölümler içinde de Türkiye Masonluğunu yakından ilgilendiren önemli olayların altlarını çizerek anlatmak yararlı olur.

Birinci Dönem

TÜRKİYE BÜYÜK LOCASI KURULUŞU ÖNCESİ:

Bu dönem, günümüzde geçerli olan Spekülatif Masonluğun 1717 yılında İngiltere'de resmen kurulması ile Türkiye'de İkinci Meşrutiyet'in ilânını takiben 1909 yılında ilk Türkiye Büyük Locası'nın kurulması arasında geçen döneme ilişkin olmak üzere Osmanlı Devleti toprakları üzerinde gerçekleştirilen resmî ve gayriresmî masonik faaliyetleri

kapsar. Türkiye'deki masonik faaliyetin özellikle Tanzimat dönemin-
den önceki bölümü ve kısmen Birinci Meşrutiyet dönemi yabancı
tarafından ve masonik kaynaklara göre açıklanır.

Bu dönem özellikle Birinci ve İkinci Meşrutiyet dönemleri gibi daha
geç evrelerindeki masonik faaliyet, Türkiye'de Masonluğun asıl kuru-
luş aşamasını kapsayan İkinci Dönem'le çok yakından ilgili olduğun-
dan satırbaşları hâlinde tarih sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

- Günümüz Masonluğunun temelleri, 1717 yılında İngiltere'de atılır ve İlk Masonik nizam 1723 yılında "*Constitutions*" adıyla belirle-
nir. **İngiltere Büyük Locası** adına James Anderson'un denetim ve basımı ile yayınlanan bu nizam, kaleme alan kişinin adıyla An-
derson Nizamı veya Anderson Anayasası da denir. Bu ilk Anaya-
sa gerek Katolik Kilisesi ve gerekse bazı masonik çevreler tarafın-
dan fazla lâik hatta deist bulunarak eleştirilince; yine Anderson ta-
rafından revize edilen metin 1738 yılında yeniden ikinci kere yayın-
lanır. Bu ikinci metinde, ilk yasada mason olmak için öngörülen
"*Allah'sız ve Dinsiz olmamak*" şartına ek ve açıklayıcı olarak,
"*Nuh Peygamber'in buyruklarına inanmak*" şartının getirilmesiyle;
masonluğun etki alanı hristiyan âleminin dışına yayılarak; özel-
likle musevî ve müslüman gibi diğer İbrahim geleneği dinleri ilgi-
lendirmeye başlar.. Nitekim, 1738 yılından itibaren, diğer ülkeler-
de olduğu gibi, Osmanlı Devleti topraklarında masonik faaliyetin
başlamış olduğu çeşitli yayınlardan anlaşılır.
- Türkiye Masonluğu ile ilgili ilk gayri resmî bilgi 1721 yılına ait olup;
İstanbul'da Fransız masonları tarafından bir loca kurulup çalıştığı
şeklindedir.
- İngiltere'de yayınlanan *St. James Evening Post* adlı bir Londra
gazetesinin 24 Mayıs 1738 tarihli nüshasında; "İstanbul, İzmir ve
Halep'te mason localarının açıldığı ve bunlara çok sayıda müslü-
man Türk'ün girdiği" haberi yer alır. Aynı bilgiler, Clavel'in 1843
tarihli *Histoire Pittoresque de la Franc Maçonnerie* adlı kita-
bında ve *Freemasons Quaterly Review* adlı dergide de geçmek-
tedir. Bazı görüşlere göre, Türkiye'de masonik faaliyetin başlaması
daha geriye, 1730 yılına çekilir.
- Osmanlı topraklarında adı bilinen ilk locanın, 3 Şubat 1748 yılında
İskoçya obediyanısına bağlı olarak İngiliz konsolosu Alexander
Drummond tarafından Halep'te kurulan **İskenderun Locası** ol-
duğu sanılır.
- İlk Türk masonlarının , **Yirmisekiz Çelebizâde Sait Çelebi** ve
İbrahim Müteferrika olabileceği ileri sürülür. **Sait Çelebi**, başta
Fransa olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinde önemli görevlerde

bulunmuş hatta sadrâzamlik da yapmış bir Osmanlı devlet adamıdır. İbrahim Müteferrika ile birlikte İstanbul'da ilk matbaayı 1727 yılında kurmuşlardır. Bunlara ilâve olarak geçen üçüncü isim müslüman olduktan sonra **Humbarcı Ahmet Paşa** olarak Osmanlı tarihine geçen bir devlet adamı ve **Askerî Mühendislik Mektebi**'nin kurucusu Comte de Bonneval adlı Fransız asilzâdesidir. Türkiye'deki ilk Masonluk hareketinin Lâle Devri olarak tanımlanan batı ile ilişkileri güçlendirme, sanat ve kültürde sıçrama yapıldığı döneme rastlaması tesadüf değildir. Batı uygarlığı kurumu Masonluğun, böylesi bir geçiş aşamasında Türkiye'ye girmesi anlamlıdır. Sait Çelebi'nin bir ihtimal görevli olarak bulunduğu Fransa'da, kuvvetli bir ihtimalle 1738-61 yılları arasında İstanbul'da Masonluğa girdiği sanılır. Bu ilk masonik kuruluş aşaması, I.Mahmut'un 1748 fermanı ile mason localarının faaliyetlerinin yasaklanmasıyla son bulur.

- III. Selim'den itibaren batı ile iyi ilişkiler nedeniyle masonluk faaliyetleri de yeni bir ivme kazanmaya başlarsa da, II.Mahmut'un Vak'a-i Hayriye'yi izleyen 1826 fermanı ile yeniden budandır. Ancak, daha sonra Abdülmecid döneminde, özellikle Kırım Savaşı (1833-56) sırasında Osmanlı Devleti ile başta İngiltere, Fransa ve İtalya olmak üzere çeşitli Avrupa devletleri arasında başlayan siyasal ve askerî işbirliğinin sosyal ve kültürel platforma sıçramasıyla, İstanbul ve İzmir'de yeni mason locaları kurulmaya; önemli devlet adamları ve aydınlar mason olmaya başladılar. Örnek olarak, dönemin bilinen ünlü masonlarının arasında Koca Mustafa Reşit Paşa'nın adı geçer. Avrupa'da Reform ve Rönesansla başlayan batı uygarlığı anlayışının Osmanlı Devleti tarafından kısmen idrâk edilerek 19.yy.ın ortasında ülkeye uyarılma zihniyetinin resmen belgelenmesi anlamındaki 1839 Tanzimat Fermanı ve hareketi, 18.yy.dan itibaren Avrupa modelinin oluşmasında büyük katkısı olan Masonluk kurumunu da Avrupa kültürü kapsamında daha hızlı bir şekilde ithal eder. İstanbul ve İzmir'de kurulan localar, özellikle İngiliz ve Fransız; kısmen Alman ve İtalyan kökenlidir ve yayılma etkinliklerinde yabancı obediyanlar arasında rekabeti aşan belirgin çekişme vardır. Bu süreçte dünya Masonluğunda, Türkiye'yi de ilgilendiren en önemli olay, 1813 tarihi itibariyle İngiltere'deki masonik ikiliğin sona ererek iki ayrı kuruluşun İngiltere Birleşik Büyük Locası adı altında birleşmesi ve böylece İngiliz Masonluğunun dünya çapında, belki de en etkili, masonik güç merkezi haline gelmesidir. İngiliz Masonluğu özellikle dışişleri görevlilerinin misyonerliği altında dünyanın çeşitli ülkelerine hızla yayılmaya başlayacak; İngiltere ile siyasal, askerî ve ekonomik ilişkiye giren devletler kültürel ve sosyal kapsamda İngiliz Masonluğu ile tanışacaklardır. Tabii

tanışma tek odaklı olmamış; İngiltere ile güç yarışındaki Fransa, Almanya, İtalya, İspanya gibi diğer Avrupa ülkelerinin masonik rekabeti de su üstüne çıkmıştır. Bu nedenle, sözü edilen ülkele-
rin, petrol kaynağı olarak hedef platformu ve pazarı niteliğindeki Osmanlı toprakları, siyasal sürece kültürel ve sosyal etkileşim kapsamında, çok çeşitli tarz ve boyutta masonik kuruluşları ve bunların arasındaki rekabetten payını büyük ölçüde almıştır.

- Bu kapsamda, İstanbul'da kurulan ilk loca, İngiliz obediyanına bağlı **Oriental Lodge**'dur. 1856 yılına kadar çalışmasını sürdürmüştür.
- Bunu takiben ilk yabancı Büyük Loca, Fransız obediyanına bağlı olarak 1857 yılında İzmir'de kurulur. Adı **Grand Lodge de Turquie**'dir. Bu büyük locaya bağlı olarak herbiri ayrı dilde çalışan altı loca vardır. Türkçe çalışan locanın adı **Orhaniye Locası**'dır. Üyelerin büyük çoğunluğu Osmanlı Devleti'nde geçici misyonla bulunan yabancı görevliler olduğu ve Türklerin sayısı hayli sınırlı olduğu için, localar kısa ömürlü olmuştur.
- Abdülaziz'in tahta çıkmasından itibaren masonik faaliyetlerde de bir hızlanma olmuş ve bu dönem II. Abdülhamit'in saltanatının başladığı 1876 yılına kadar sürmüştür. İngiltere Büyük Elçisi Sir Henry Bulver tarafından, kuruluş tarihi kesin olmamakla birlikte, kendi adını taşıyan ve İngiliz obediyanına bağlı olarak İstanbul'da bir loca kurulduğu ve daha sonra kendisinin büyük loca hâline dönüşen bu kuruluşu İngiltere Birleşik Büyük Locası tarafından 1861 yılında Taşra Büyük Üstadı tayin edildiği bilinir. Bu obediyanına bağlı olarak İstanbul'da kurulan localar: 1865 yılında **Ser** (Amour, Sevgi) Locası 1867 yılında **Proatos** (Le Progrés, Gelişim) Locası ve **L'Étolie du Bosphore** (Boğaziçi Yıldızı) Locası'dır.
- Bu locaların arasında, Türkiye Masonluk Tarihi'nde önemli yeri olan Ser Locası'dır. Ser Locası'nın üyeleri arasında: Sultan V. Murat, Şehzâde Nurettin Efendi, Şehzâde Selâhattin Efendi, Sadrâzam Keçecizade Fuat Paşa, Sadrâzam Mithat Paşa, Sadrâzam Ahmet Vefik Paşa, Sadrâzam Tunuslu Hayrettin Paşa, Sadrâzam İbrahim Hakkı Paşa, Berlin Büyük Elçisi Sadullah Paşa, gazeteci ve edebiyatçı Şinasi Bey, şair ve devlet adamı Ziya Paşa, şair ve edip Namık Kemal Bey, Ali Haydar Bey, gibi devlet, siyaset ve kültür adamları bulunmaktadır. İstidbat döneminde çeşitli yabancı obediyanlara ait mason locaları, hürriyet taraftarı aydınların barınağı olmuş ve buralarda fikrî olarak yetişen masonlar Meşrutiyet sisteminin kurulmasında, hem fikrî hem de eylemsel olarak, önemli roller üstlenmişlerdir. Bu kadro, Birinci Meşrutiyet'in

kurulmasında çok etkili olduğu gibi; aynı zamanda, dönemin siyasi ve sosyal karakterini yansıtan ışıklar olmuşlardır.

- Osmanlı Devleti'nde **Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti Yüksek Şûrası**'nın ilk kuruluş tarihi 1861'dir. o zamanki adı **Kadim ve Makbul İskoç Riti Şûra-ı Âli-i Osmanî**'dir. Kurucusu, Mısırlı Sadrazam Sait Halim Paşa'nın oğlu olan Prens Abdülhalim Paşa'dır. Kurucuların kimliği tam bilinmemekle birlikte, genellikle görevli olarak bulunan yabancılardan olduğu sanılır. Kuruluşu 1869 yılında ABD Güney Ana Juridiksiyonu tarafından kabul ve tasdik edilmiştir. Bu oluşum gerek mason sayısının azlığı ve gerekse mevcut locaların çeşitli yabancı obediyaşlara bağlı olması nedeniyle Meşrutiyet dönemine kadar önemli bir etkinlik gösterememiş; hatta, kısa bir süre sonra dağılarak çok kısa ömürlü olmuştur. Ancak, bu kuruluş birçok yabancı Yüksek Şûra tarafından da tanındığı gibi; 1861 yılı da, ABD Güney Ana Juridiksiyonu tarafından Türkiye Yüksek Şûrası kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir.
- Masonluk faaliyetleri Abdülhamit'in İstibdat Dönemi'ndeki siyasi baskısı nedeniyle kısmen azalmış olmakla birlikte, daha ziyade İstanbul dışında etkili olmuştur. Bu dönemde, masonik faaliyetin, hatta 1883 yılında bir balo yapılacak kadar, yasaklanmamasının ve göz yumulmasının nedeni, gerek Abdülhamit'in rakibi olarak göz altında bekletilen V.Murat'ın mason olmasından duyulan çekinceye ve gerekse masonik faaliyet içinde yer alan çoğunluğun yabancı uyruklu olmasından duyulan yersiz korkuya dayanır. Abdülhamit, efsanevi denge politikası ile Masonluğa dokunarak yabancı ölkelerin tepkisini çekmek ve aynı şekilde etkili bir güç saydığı V.Murat'ın mason kardeşlerini karşısına almak istememiştir. Ancak, 1904 yılında V.Murat'ın vefatından sonra masonlara karşı tutumunu sertleştirecek ve bunun için masonik faaliyet İstanbul dışında, özellikle Makedonya ve Selânik'te, yoğunlaşacaktır. Bu evrede, 1905'li yıllarda, İstanbul'da çalışan önemli bir loca İtalyan obediyanına bağlı olarak Kadıköy'de kurulan Kalkedonya Locası'dır. Bu locanın üyeleri arasında, Hakkı Şinasi Paşa, İhsan Abidin Bey, Süleyman Faik Paşa ve Fuat Hulûsi Demirelli gibi, daha sonraki Türkiye Masonluğunda öncülük yapacak önemli isimlere rastlanmaktadır.
- Yukarıda değinildiği gibi, bu dönemde İstanbul dışına kayan masonik merkezlerden en önemlisi Selânik'tir. Aynı merkezde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin siyasi odaklaşmasıyla başlayan oluşuma paralel ve hatta entegre olarak, çeşitli yabancı obediyanlara bağlı localar 1900'lerin hemen başından itibaren Selânik'te faaliyete geçmiştir. Bu locaların, Fransız İhtilâli'nin masonik Hürriyet-Eşitlik-Kardeşlik ilkelerini temel alarak etkinliklerde de buldukları; İs-

tanbul Abdülhamit istibdat rejimini devirmek için çalıştıkları; bu konularda İttihat ve Terakki unsurları ile işbirliği yaptıkları; ayrıca, Balkanlardaki milletlerin bağımsızlıklarına kavuşması için siyasal ve moral destek sağladıkları bilinmektedir. Bu locaların arasında, hem etkinlikleri, hem Türkiye Masonluk tarihindeki önemli rolleri nedeniyle adları başta gelen ilk ikisi: İtalyan obediyanına bağlı olarak 1902 yılında kurulan Macedonia Rizorta (Yeniden Dirilen Makedonya) locası ile Fransız obediyanına bağlı olarak 1904 yılında Rizorta'dan doğum suretiyle kurulan Véritas (Fazilet) locası'dır. Bu iki locanın üyeleri arasında günün önemli siyaset ve devlet adamları ile komutanları olduğu gibi; Türkiye Masonluk tarihinin ilerideki değerli isimleri de bu localardan yetişecektir. Örnek olarak, Macedonia-Rizorta Locası'nın üyelerinin arasında: Kâzım Özalp Paşa, Sadrâzam Mehmet Talât Paşa, Mithat Şükrü Bleda, Mehmet Cavit Bey, Manyasizâde Refik Bey ve Kâzım Nami Duru'nun; Véritas locası'nın üyeleri arasında: Bahriye Nâzırı Cemal Paşa, Faik Süleyman Paşa, İsmail Canbulat Bey, Hoca Fehmi Efendi, Osman Âdil Bey, Mehmet Servet Bey, Fazlı Necip Bey ve Emanuel Karasu Efendi'nin adları geçer. Bu üst düzey mason kadrosu, 1908 İkinci Meşrutiyet'in ilânını takiben, İstanbul'daki masonlarla müştereken önce Yüksek Şûra'yı sonra Büyük Loca'yı kurarak Türkiye'de millî Masonluğun temelini atacaktır.

- Aynı zamanda İttihat ve Terakki'nin yöneticileri olan bu kadro, 1908'de Meşrutiyet'in ikinci defa ilânı ile iktidarı ele geçirdikten sonra, siyasal etkinliklerini de kullanarak, Osmanlı topraklarında, yabancı obediyanların dışında millî Masonluğu kurmak isterler. Girişimleri daha sonra büyük masonik sorunlar çıkaracak kadar yanlış ve kusurlu bile olsa, kendilerinin iyi niyetlerinden ve samimiyetlerinden kuşku duymamak gerekir. Çünkü, Masonluğu millileştirmek ve çeşitli obediyanlar tarafından yürütülmekte olan masonik faaliyeti yabancıların egemenliğinden kurtarmak isterler. İlk olarak, isim olarak mevcut ama etkinliğini kaybetmiş Yüksek Şûra'nın yeniden kurulması işlemi, Belçika Yüksek Şûrası'nın girişimi ve Mısır Yüksek Şûrası'nın aracılığı ile İstanbul'da gerçekleştirilir. Yüksek Şûra'nın aynı isim altında fiilî kuruluş tarihi 3 Mart 1909 veya resmî kuruluş tarihi 24 Haziran 1909'dur. Kuruluş görevi için, Mısır Yüksek Şûrası tarafından İstanbul'da 1. Kolordu 2. Selimiye Süvari Fırkası Komutanı olarak bulunan, Prens Aziz Hasan Paşa seçilir ve yardımcı olarak Belçika Yüksek Şûrası üyesi Jozef Sakakini atanır. Prens Aziz Hasan Paşa, 1861'deki ilk Yüksek Şûra'nın kurucusu olan Prens Abdülhalim Paşa'nın yeğenidir. Yüksek Şûra yöneticileri olarak Hâkim Büyük Amir Prens Aziz Hasan Paşa, Kaymakam Maliye Bakanı Mehmet Cavit Bey, Büyük

Müfettiş Mehmet Talât Sai Paşa, Büyük Hâtip Mithat Şükrü Bleda ve Büyük Kâtip Davit Kohen seçilir. Bunların dışında, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Fuat Hulûsi Demirelli gibi isimler kurucular arasında yer alır. Daha sonra, Faik Süleyman Paşa, Dr.Mehmet Ali Baba, Jandarma Genel Komutanı Galip Bey, Hüseyin Cahit Yalçın gibi diğer ünlü kişiler de Yüksek Şûra'ya katılır.

- Böylece 1909'da yeniden Şûra-i Âli-i Osmanî adıyla reorganize edilen Yüksek Şûra, kendi bünyesine bağlı olmak üzere, **Vatan, Muhibban-ı Hürriyet, Şafak ve Vefa** adlarında üç derecede çalışan yeni sembolik dört loca kurar. Bu localara, daha sonra, Mısır Büyük Locası'na bağlı **Resne** ve **Uhuvvet-i Osmaniyye** localarıyla, Fransız obediyanına bağlı olarak çalışmakta olan **Renaissance** Locası'ndan ayrılan masonların kurduğu **Terakkî ve İttihat Hakikî Muhipleri Locası** katılır. Böylece, Yüksek Şûra'ya bağlı sembolik locaların sayısı yediye yükselir. Bir Büyük Loca kurulması için gerekli loca adedine erişilmiş olur. Aslında Yüksek Şûra'ların masonik kurallar ve geleneğe göre sembolik localar kurmak yetkisi yoktur. Ama, amaç millî Masonluğun merkezi olacak bir büyük loca kurulması olunca ve bu büyük locayı oluşturacak locaları kuracak başka bir masonik otorite de olmayınca, Yüksek Şûra bu hatalı yön-teme başvurmak zorunda kalmış ve yanlışlık ancak 60 yıl sonra büyük çabalarla telâfi edilebilmiştir.
- Yüksek Şûra'nın 24 Haziran 1909 tarihli toplantısında bir Büyük Loca (Maşrıkî Âzam) kurulması kararı alınır. 9 Temmuz 1909 tarihli bir sirkülerle Osmanlı topraklarında çalışan locaların delegeleri Büyük Loca'yı kurmak üzere 13 Temmuz 1909 tarihinde toplanacak Genel Kurul'a çağrılır. Katılan delegelerin çoğunluğu ülkedeki yabancı obediyanlara bağlı localara veya Yüksek Şûra tarafından kurulan localara mensuptur. 13 Temmuz 1909 Salı günü saat 10.00'da Galata-Noradunkyan Hamı adresindeki David Kohen'in bürosunda toplanan 14 mason tarafından **Maşrık-ı Âzam-ı Osmanî** adı altında ilk Türkiye Büyük Locası'nın kurulması kararlaştırılır. Ancak, bu toplantıda yeterli çoğunluk sağlanmadığı düşüncesiyle, 1 Ağustos 1909 Pazar günü Beyoğlu-Hacopulos Pasajı Lokali'nde ikinci defa Genel Kurul toplanır. Bu toplantıya 29 delege katılır ve Türkiye Büyük Locası'nın ilk yöneticilerini seçer. Büyük Üstad'lığa, yani Üstad-ı Âzamlığa, Meclis-i Mebusan Başkan Vekili Mehmet Talât Sai Paşa getirilir. Büyük Üstad Kaymakamı Jandarma Genel Komutanı Galip Paşa, Büyük Hatip Dr. Rıza Tevfik Bölükbaşı, Büyük Kâtip Avukat Osman Talât Bey olur. Böylece Türkiye Büyük Locası, Türk Masonluğu'nun ilk millî merkezi olarak resmen kurulmuş olur. Ancak, kuruluş işlemi Yüksek Şûra'nın

vesayeti ve himayesi altında yapıldığından gayrimuntazam bir masonik kuruluş niteliğinde olacaktır.

İkinci Dönem

TÜRKİYE BÜYÜK LOCASI'NIN KURULUŞU İLE UYKU DÖNEMİ ARASI:

Türk Masonluk Tarihi'nin ikinci dönemi, Türkiye Büyük Locası'nın 1909 yılında kuruluşundan itibaren 1935 yılındaki uyku dönemine kadar geçen 26 yıllık süreyi kapsar. Süre kısa gibi görünmesine rağmen, bu dönemde gelişen çok önemli siyasal olaylar Türk Masonluğunun yapısını ve gelişimini yakından ilgilendirmiştir. 1909 da İkinci Meşrutiyetten sonra başlayan savaşlar, özellikle Birinci Dünya Savaşı ve İstiklâl Savaşını takiben, 1923'den itibaren Osmanlı Devleti'nin fiilen sona erip Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması; bunu izleyen **Atatürk İnkılabı**'na bağlı köklü yapısal değişimler; dünyayı etkileyen 1930 ekonomik buhranının ve siyasal çalkantıların Türkiye'ye yansımaları ve bunun sonucu olarak iç ve dış siyasal baskıların büyük olumsuz etkileriyle Türk Masonluğunun 1935 uyku dönemi'ne girmesine yol açan olumsuz gelişmeler, bu dönemin önemli göstergeleridir. Bu 26 yıllık süreyi de, Türkiye Masonluk Tarihi'nin 1909-1935 arası kesitinden önemli dönüm noktalarını satırbaşları şeklinde açıklayarak yorumlamak mümkündür.

- Türkiye Büyük Locası'nın 1 Ağustos 1909 tarihinde görevlilerini seçmesinden üç ay sonra, 1 Kasım 1909 tarihinde Türkiye Yüksek Şûrası ile Türkiye Büyük Locası arasında bir "**Konkordato**" imzalanır. Büyük Üstad Talât Paşa ve Hâkim Büyük Âmir Aziz Hasan Paşa tarafından imzalanan bu anlaşmaya göre: Yüksek Şûra, Osmanlı toprakları üzerinde yapılacak Masonluğun ilk üç derece çalışmalarının tek egemen yöneticisi olarak Büyük Loca'yı kabul eder. Yazılı metin, Yüksek Şûra'nın aslında kendisine ait olan bir hakkı ilk üç derece için Büyük Loca'ya devrettiği şeklinde bir hâkimiyet ifadesi taşımaktadır. Çünkü, Türkiye Büyük Locası yukarıda değinildiği gibi, evrensel masonik intizam kurallarına ve nizam ilkelerine aykırı olarak, Türkiye Yüksek Şûrası tarafından kurulmuştur. Büyük Loca'nın gayri nizamî kuruluş yöntemi ileride başını ağrıtabilecek ve uzun yıllar dünya muntazam Masonluk camiası tarafından gayrimuntazam sayılarak tanınmamasına yol açacaktır. Nitekim, ileride değinileceği gibi, Türkiye Büyük Locası'nın muntazam Masonluk âleminin temsilcisi konumundaki İngiltere Birleşik Büyük Locası tarafından tanınması sırasında sıkıntı çekilmiş; ancak, 1 Ağustos 1909 tarihli kurucu localar listesindeki **Resne Locası**'nın bağlı olduğu Mısır Büyük Locası'nın muntazam bir

masonik kuruluş olduğunun tesbit edilmesiyle Türkiye Masonluğu'nun dünya muntazam masonluk camiasınca tam olarak tanınması mümkün olabilmiştir. Özetle, Türkiye Büyük Locası'nın 1909 yılındaki kuruluşu, dünyada kabul edilen masonik kural ve ilkelere göre, maalesef muntazam değildir. Ancak, bunu herhangi bir suinayet veya kural tanımazlık yerine, kuruluşta rol alanların masonik dikkatsizliğine bağlamak doğru olur. Ayrıca, muntazam Masonluk dünyasının temsilcisi durumundaki İngiltere'nin ve mütefiklerinin, o dönemde Osmanlı Devleti'nin siyaseten karşısında hattâ düşmanı olduğunu hatırlamak da, kurucular için bir kadirşinaslıktır. Dolayısıyla, Türkiye Büyük Locası'nın gayri muntazam kuruluşunda masonik eksiklik yanında, kuruluşu ilgilendiren ortamın siyasal zorlukları da unutulmamalıdır.

- Türkiye Büyük Locası'nın 1909 yılında kuruluşundan Cumhuriyet'in 1923 yılında ilânına kadar geçen dönemde, İlk Büyük Üstad Sadrazam Mehmet Talât Sai Paşa (1909)'dan itibaren sırasıyla, Mirliya Faik Süleyman Paşa (1910), Doktor Mehmet Ali Erel Baba (1912), tekrar Mirliya Faik Süleyman Paşa (1915. Kafkas Cephesinde şehit düşer), Maliye Nazırı Mehmet Cavit Bey (1917), Rıza Tevfik Bölükbaşı (1918), Fuat Hulûsi Demirelli (1919) ve Dr. Besim Ömer Akalin Paşa (1921) Büyük Üstad olurlar. Cumhuriyet'in ilânına kadar geçen süredeki Hâkim Büyük Âmirler: Aziz Hasan Paşa (1909), Jozef Sakakini (1913), Mithat Şükrü Bleda (1914) ve Dr. Mehmet Ali Erel Baba (1915)'dir.
- Bu listede özellikle iki isim görevlerinin ve ölümlerinin benzerliği nedeniyle ilgi çekicidir. İlk Büyük Üstad Sadrazam Mehmet Talât Sai Paşa, 1903 yılında Macedonia-Rizorta ve 1904'de Véritas Locası'na girer. 1909'da ilk Büyük Üstad seçilir. Görevini 1910 yılına kadar sürdürür. Sonra hükümette görev alır; önce Posta Nazırı, sonra Sadrâzam olur. Ülkeyi Birinci Dünya Savaşı'na sokanların arasında yer alarak suçlanır. Bu nedenle savaştaki yenilgiyi takiben 1918'de ülkeden kaçmak zorunda kalır. 1921'de Almanya'da şehit edilir. Kemikleri 1943 yılında Türkiye'ye getirilir. İkinci önemli kişi, ikinci ve dördüncü Büyük Üstad Mirliya Faik Süleyman Paşa'dır. Masonluğa 1905 yılında Véritas Locası'nda başlar. Kadıköy'deki Kalkedonya Locası'nın üyesi ve Ziya-ı Şark Locası'nın kurucusudur. Dördüncü Büyük Üstadlığı sırasında Kolordu Komutanı göreviyle tayin edildiği Rus Savaşında -Kafkas Cephesi - henüz 40 yaşındayken 1916 yılında şehit olur.
- Türk Masonluğunun 1909'da İttihat ve Terakki'nin ileri gelenleri tarafından kurulması ve bu nedenle locaların adeta partinin bir yan kuruluşu şeklinde siyasete bulaştırılması, iktidarın el değiştirdiği

1918 yılına kadar Masonluğun büyük ölçüde zararına olur. Bu tarihten sonra, iktidara gelen Hürriyet ve İtilâfçılar localardaki ittihatçılarla kıyasıya mücadeleye giriştikleri gibi, aynı zamanda da, Masonluğu kendi çıkarları için kullanmaya çalışırlar ve politize ederler. Bu olumsuz gelişme İngiltere'de görülen Hanoverci-Stuartçı masonların veya Fransa'daki Kralcı-Cumhuriyetçi masonların kavgasının Türkiye'de bir görüntüsü gibidir. Olaylar çok kötü gelişir. Zaten, dünyada ne zaman siyaset Masonluğa bulaşsa, Masonluk için kötü sonuçlar doğurmuştur. Türkiye'de aynı olur. Türk Masonluğu, Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın Büyük Üstadlığı döneminde Masonluğa karıştırılan çirkin politika yüzünden, maalesef büyük yara alır. Muhalefetteki Hürriyet ve İtilâf Fırkası taraftarı Rıza Tevfik Bölükbaşı gazetesinde, iktidardaki İttihat ve Terakki Partisi üyesi Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi'yi "**Farmason**" ilân eder ve ağır suçlamalarda bulunur. Bu sırada yapılan seçimleri Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın kazanması üzerine, Beyoğlu'ndaki mason lokaline polisiye baskın düzenlenir. Ancak, baskına gelenler suç unsuru bulamadıkları gibi, Masonluğun çalışmalarının insanî ve ahlâkî boyutunu öğrenirler; olay kapanır. Ancak, kişisel siyasi ihtirası nedeniyle ihanet eden Rıza Tevfik Bölükbaşı Masonluktan istifa etmek zorunda kalır. İtilâfçıların, işgal kuvvetleri ile de işbirliği yaparak ittihatçı masonları ve bu arada Kemalci masonları elimine etme çabaları, İstiklâl Savaşı'nın sonuçlandığı 1922 yılına kadar devam eder. Bu arada, 1919-22 İstiklâl Savaşı süresince Türk masonlarının çeşitli askerî ve idarî görevlerde ön saflarda bulduklarını belirtmek gerekir. Özetle, 1909-22 arasında geçen 13 yıl içinde, ülkemizdeki loca sayısında belirgin bir artış olmuşsa da, hem Masonluğun teşkilâtı zayıf kalmış hem ülkenin içinde olduğu siyasal keşmekeş içinde Masonluk çeşitli büyük yaralar almış ve maruz kaldığı olumsuzluklar nedeniyle toplum içinde antipati doğurmuş hatta antimasonik cephenin genişlemesine sebep olmuştur. Bunun nedeni, Türk Masonluğunun, masonik ilkelerin aksine, siyasal çekişmelere ve politik ihtiraşlara alet edilmek istenmesidir.

- Türkiye Büyük Locasına bağlı olarak, 1909 ile 1935 uyku dönemi arasında kurulan 65 locanın adları, kuruluş tarihleri ve kuruldukları yerler şöyle sıralanabilir. Vatan (1909, İstanbul), Muhibbanı Hürriyet (1909, İstanbul), Şafak (1909, İstanbul), Resne (1908 öncesi Mısır beratlı, 1909'da İstanbul), İttihat ve Terakki Muhipleri (1909, İstanbul), Vefa (1909 İstanbul) Uhuvvet-i Osmaniyye (1908 öncesi Mısır beratlı, 1909'da İstanbul), Meşrutiyet (İspanya beratlı, 1909'da İstanbul), Ziya-ı Şark (Kadıköy, 1910) Hilâli Osmanî (1910, İstanbul), Bizansio Rizorta (1910, İstanbul; 1925'de Akasya adını alır), İtidâl (1910, Lübnan), Hürriyet ve İtidâl (1910, Lübnan), En-

nâsıra (1910, Mısır), El Felâh (Mısır, 1910), El Mürüvve (1910, Mısır), Nurul Muhabbe (1910, Mısır), Şems'ül Maşrik (1910, Mısır), El Vahdeti Osmaniye (1910, Şam). Halep (1910, Halep), Mâbedi Süleyman (1910, Kudüs), İttihad'ül Halit (1910, Humus), Merc-i Uyun-il Osmanî (1910, Beyrut), Tulû (1910, Yanya), Cebel (1911, Beyrut), Sulh (1911, Mersin), El Kemâl (1911, Kahire), La Fidélité (1911, Kahire), Nurül Hüdâ (1911, Kahire), Nevzâd-ı Hürriyet (1912, İstanbul), Vezne (1913, Sivas), Işık (1913, Malatya), Necm-i Terakki (1914, Elazığ), Necat (1916, İstanbul), Selâmet (1918, İstanbul). İntibah (1918, İstanbul), Güneş (1918, İzmir), Murat (1921, İstanbul), Etoile d'Orient (1921, İstanbul), Aydın (1923, İstanbul), Tulûu Hakikat (1923, İstanbul), İstanbul (1924, İstanbul), Ehram (1924, İzmir), Gençlik (1924, İstanbul), Vedat (1925, İstanbul), Réveil (1925, İstanbul), Cumhuriyet (1925, Ankara), Merih (1926, İzmir), Zuhâl (1926, İzmir), Azim (1926, İstanbul), Cenup Yıldızı (1926, Gaziantep), Kemâl (1927, İstanbul), Işık (1928, Samsun), Nevzad-ı Hürriyet (1928, İzmit), Cumhuriyet Yıldızı (1930, Kadıköy), Saturne (1930, Karşıyaka), Ülker (1930, Manisa), Nilüfer (1930, Bursa), İnkilâp (1932, İstanbul), Ege (1932, İzmir), Homére (1933, G.O.F.'a bağlıyken katılma, İstanbul), Özkardeş (1933, Bursa), Nara (1933, Bursa), Renaissance (1935, G.O.F.'a bağlıyken katılma, İstanbul). Listeden anlaşıldığı gibi, 1909'a Türkiye Büyük Locası'nın kurulmasına rağmen, yabancı obediyanlara bağlı bazı localar da uzun yıllar çalışmalarını sürdürmüşler ve ancak 1933-35'lerde Büyük Loca'ya katılmışlardır. Büyük Loca'ya bağlı olarak Osmanlı toprakları üzerinde kurulmuş olan locaların bir kısmı da 1923 yılında Cumhuriyetin ilânı ile birlikte ulusal sınırların dışında kalmıştır. Bu itibarla, 1935 yılı itibarı ile Türkiye Büyük Locası'na bağlı olarak çalışan locaların sayısı 31'e düşmüştür.

- Yukarıdaki listenin okunması uzun ve zahmetli olmasına rağmen çok anlamlıdır. Çünkü, İstanbul ve İzmir dışındaki ortamın mason localarının kurulmasına ve yayılmasına imkân verecek derecede kültürlü ve aydın olduğunu göstermektedir. Örnek olarak, 1910-12 yıllarında rastlanan Birinci Dünya Savaşı döneminde Lübnan, Suriye ve Mısır gibi şimdiki komşu ülkelerin yanında; Anadolu'da Sivas, Malatya ve Elazığ'da; Cumhuriyet'in ilânından sonraki 1926-30 döneminde, Bursa, Gaziantep, Samsun, İzmit ve Manisa'da kullanılan localar verilebilir. Yukarıdaki listenin analizinden başka bir önemli sonuç daha çıkmaktadır. Resmî temelleri 1909 yılında atılan Türkiye Masonluğu, İstiklâl Savaşı sırasındaki zorunlu duraklamadan sonra, özellikle 1923 yılından itibaren 1935 yılına kadar geçen sürede hızla gelişmiştir. 1909'dan 1923'e kadar 40 kadar

loca kurulmuş olmasına rağmen, İstiklâl Savaşı sırasında bunların büyük bölümü kapanmış veya Türkiye dışında kalmıştır. Geriye kalan loca sadece 8'dir. 1923'den sonra başlayan Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, 12 yılda yeniden 25 loca kurularak, 1935 yılına kadar toplam loca sayısı 31'i bulmuştur. Büyük savaşlar görmüş, buhranlar atlatmış, vatani bölünmüş ve de masonik mazisi sadece çeyrek yüzyıl olan bir memlekette 25'i yeni 31 loca olması büyük başarı sayılmaktadır.

- Türkiye Büyük Locası ile başlayan masonik hayır ve hasenet işleri 1917 yılında İstanbul'da Necat Locası'nın kurulmasıyla daha bir hareketlenir. Necat Locası, 1917 yılında bakıma ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla ilgili girişimlere başlar. Amaç, özellikle savaşta yoksullaşan ailelerin çocuklarının ve yetimlerin korunma, bakım ve eğitiminin üstlenilmesidir. Bu proje öteki locaların üyeleri tarafından da benimsenmiştir., Ancak, projenin loca bazından çıkarılarak masonların birey olarak ilgilendikleri bir tarza dönüştürülmesi daha uygun bulunur. Bunun üzerine 1917 yılında, masonlar tarafından **Himâye-i Etfal Cemiyeti** adıyla günümüzdeki **Çocuk Esirgeme Kurumu**'nun İstanbul'da temelleri atılır. Ancak, İstiklâl Savaşı nedeniyle kurum uzunca bir süre etkinliğini kaybeder ve silinmeye doğru gider. Ancak, Dr. Besim Ömer Akalın Paşa'nın 1921 yılında Büyük Üstad olmasını takiben, gösterilen üstün gayretle yeniden canlandırılarak, bugünkü konumu ve işlevi kazandırılır. **Çocuk Esirgeme Kurumu**, masonik şefkat ve hasenat erdemlerinin eyleme dönüşmüş bir sembolü olarak Türk masonlarının Türk toplumuna değerli bir armağanıdır. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun dışında İstanbul'da 1914 yılında masonlar tarafından kurulmuş **Topkapı Fukaraperver Cemiyeti** ve 1926 yılında İzmir'de yine masonlar tarafından kurulan **Yetimler Yardım Cemiyeti** de masonik hayır ve hasenat kapsamında bireysel olarak masonların topluma kazandırdığı şefkat hizmetleridir.
- Türkiye Büyük Locası'nın dünya Masonluk camiasında tanınması, gerek 1909-23 arasında gerekse Cumhuriyet'ten sonraki sürede, kuruluşunun gayrinizamî olması nedeniyle, çok sınırlı ölçüde gerçekleşmiş; daha doğrusu, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın öncüsü olduğu muntazam Büyük Localar tarafından tanınmamıştır. Nitekim, Cumhuriyet'i takiben Anglo-Sakson Masonluğu tarafından tanışma girişimi olumlu sonuçlanamamış ve Dünya Muntazam Masonluğu'na geçilememiştir. Ancak, gayrimuntazam camianın öncüsü Grand Orient De France ve benzeri diğer bazı obediyanlar bazında tanınmış ve onlarla ilişkilere girebilmiştir. Bu tanışmaların kapsamında, 23 Ekim 1921 tarihinde Cenevre'de düzenlenen **A.M.I. (Association Maçonnique Internationale)** adlı **Uluslararası**

sı Masonluk Örgütü'nün toplanmasına, Fransa, New York, Viyana, Belçika, İspanya, İtalya, Hollanda, Portekiz Büyük Locaları ile birlikte, göndermiş olduğu temsilcisi Prof. Muslihiddin Âdil vasıtasıyla katılmış ve hazırlanan deklarasyonu imzalamıştır. Daha sonra, masonik intizama uymayan kuruluşların da bu örgüt'te yer alması nedeniyle, Hollanda ve New York muntazam Büyük Localarının **A.M.I.**'den ayrılmasına ve örgüt'ün gayrimuntazam sayılmasına rağmen, Türkiye Büyük Locası 1935 yılına kadar yapılan bütün kongrelere katılmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşunu takiben 1927 yılındaki **A.M.I.** kongresinde alınan "**Ülkeye özgürlük**" kararı gereğince, bir ülkede yabancı obediyanlara bağlı olarak çalışan locaların on yıl içinde millî büyük locaya katılması ilkesi doğrultusunda Türkiye'de arta kalan bazı yabancı locaların da Türkiye Büyük Locası'na katılması gerçekleşmiştir. 1935 tarihinden itibaren uyku dönemi'ne girildiğinden bu temaslar kesilmiş ve Türkiye Büyük Locası'nın intizam kazanmasıyla birlikte de tamamen sona ermiştir.

- Cumhuriyet'in 1923 yılında ilânı ile birlikte Türk Masonluğu yeni bir boyut ve anlam kazanır. Yabancıların işgalinden ve etkilerinden kurtulan ülkede herşeyde olduğu gibi Masonlukta da yeni bir ulusallık anlayışı ve bilinçlenme boyutu görülür. Masonluk kendi bünyesini Atatürk İnkılabı'nın ilkelerine öz ve biçim olarak uyarlamaya çalışır. Masonluğun savuna geldiği Hürriyet-Eşitlik-Kardeşlik ilkeleri artık gerçekleşmiş; Cumhuriyet yönetimi kurulmuş ve içinde büyük ölçüde masonların da yer aldığı kadro büyük yetkilerle işbaşına geçmiştir. Ülkenin, Ulusun ve Atatürk'ün, batı uygarlığı'nın penceresi saydığı Masonluktan büyük beklentileri vardır. Masonlar beslenen ümitleri boşa çıkarmamak zorundadırlar. Resmî ve özel kurumlarda Osmanlıcadan gelen eski isimlerin Türkçeleriyle değişmesine paralel olarak, **Türkiye Büyük Locası'nın** ilk ismi olan Maşrik-ı Azam-ı Osmanî adı Türkiye Büyük Maşrıkı; Yüksek Şûra'nın Şûra-ı Âli-i Osmanî ismi de **Türkiye Yüksek Şûrası** olarak değiştirilmiştir.
- Atatürk'ün Cumhuriyetçi kadrosunda görev alanların büyük bir bölümü masondur. Bir bakıma yönetim ve devrimlerin gerçekleştirilmesi masonlara emanet edilmiştir. Şöyle bir hatırlanırsa: Fethi Okyar, Rauf Orbay, Refet Bele Paşa, Ali İhsan, Sabis Paşa, Meclis Başkanı Kâzım Özalp Paşa, Meclis Başkanı Abdülhâlik Renda, Başbakan Hasan Saka, İçişleri Bakanları Şükrü Kaya ve Mehmet Cemil Ubaydın, Dışişleri Bakanları Bekir Sami Kunduh ve Tevfik Rüştü Aras, Sağlık Bakanları Rıza Nur, Adnan Adıvar, Refik Saydam, Behçet Uz, Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip ve Hasan Âli Yücel, Ekonomi Bakanı Sırrı Bellioğlu, Milletvekilleri Cevat Abbas, Atıf Bey, Edip Servet Tör, Yunus Nadi, Reşit Saffet Atabinen, Mem-

duh Şevket Esendal, Hilmi Uran, Tevfik Fikret Silay, Ahmet Ağa-oğlu, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan ve Belediye Başkanı Süley-

man Asaf İlbay, İstanbul Valileri Muhittin Üstündağ ve Lütfü Kırdar, Danıştay Başkanı Mustafa Reşat Mimaroglu, Yargıtay Üyesi Servet Yesarı, Parti Müfettişi Hakkı Şinasi Paşa, Polis Müdürleri Bedri Bey, Zeki Derviş, Muhip Nihat Kuran, Jandarma Genel Komutanı Galip Paşa, İstiklâl Mahkemesi Başkanı Necip Ali Küçüka, Amiral Mehmet Ali Paşa, Prof. Fuat Süreyya Paşa, Atatürk'ün çevresinde ülkeye hizmet eden masonlardır.

- Ancak, Osmanlı döneminde, aynı İttihatçılarda olduğu gibi, Cumhuriyet döneminde de hem Parti'de ve Hükûmette görevli, hem de Masolukta yönetici olarak bulunan Masonlardan bazılarının iki ayrı görevlerini birbirine karıştırmaları Masonluk için zararlı olmuştur. Halk Parti'li masonların, Masonluğun yönetimi kendi tekellerine almak istemeleri ve partinin görüşlerini masonlara empoze ettirmeye çalışmaları, hür düşünce yanlısı masonlarda tepki yaratmış ve localarda tatsız tartışmalara ve fikir ayrılıklarına yol açmıştır. Bu nedenle, Masonluk içindeki de bazı karşı devrimcilerin ekmeğine yağ sürüldüğü gibi; bazı aydın masonların, yerinde eleştirilerine de yanlış anlama ve değerlendirmeler yüzünden Masonluğun Atatürk İnkılâbı'na karşı olduğu gibi kulp takılmaya ve iftira atılmaya çalışılmıştır. Bu bakımdan, Parti'li masonların localardaki politik faaliyetleri Masonluğun aleyhine gelişmiştir. Bu durum, masonik yönden, İttihat partizanlığını takiben Cumhuriyet dönemindeki ilk siyasal olumsuzluktur.
- Cumhuriyet'in ilânı ile uyku dönemi arasındaki dönemde, yani 1923-35 yılları arasındaki 12 yılda Türkiye Büyük Locası'nın Büyük Üstadları, sırasıyla, Dr. Besim Ömer Akalın Paşa (1921), Servet Yesarı (1924), Fikret Takiyyiddin Onuralp (1926), Edip Servet Tör (1927), Servet Yesarı (1929), Mim Kemal Öke (1930), Mustafa Hakkı Nalçacı (1933), Muhittin Osman Omay (1933)'dir. Aynı dönemdeki Türkiye Yüksek Şûrası Hâkim Büyük Âmirleri: Dr. Mehmet Ali Erel Baba (1915), Fikret Takiyyeddin (1926), Fuat Hulûsi Demirelli (1928), Servet Yesarı (1931), Mustafa Reşat Mimaroglu (1933), Dr. İsmail Hurşit (1933)'tir.
- Cumhuriyet döneminde, Cemiyetler Kanunu gereği olarak, Türkiye'deki Masonluk kurumları da birer dernek statüsüne sokulmuştur. Büyük Üstad Edip Servet Tör (1927-30) döneminde, Türkiye Büyük Locası'nın resmî statüsünü içeren derneğe, 29 Temmuz 1927 tarihinde **Tekâmülü Fikrî Cemiyeti** adı verilmiş; bu isim 1929 yılında **Türk Yükseltme Cemiyeti** olarak değiştirilmiştir. Daha sonra, 1932 yılında, **Türkiye Yüksek Şûrası**'nın oluşturduğu diğer derneğe Türkiye Yüksek Masonluk Cemiyeti adı verilmiş

tır. Bu dönemde masonik mekân temini yönünden en önemli girişim, 1929 yılında Nuruziya Sokak'daki bir zamanlar ünlü müzisyen Franz List'in misafir kaldığı binanın satın alınmasıdır. Ayrıca, Türkiye Masonluğu yayını olarak 1931 yılından itibaren **Büyük Şark** dergisi çıkarılmaya başlanmış ve Uyku Dönemi'nin başladığı 1935 yılına kadar 19 sayı çıkarılmıştır. Bu dönemdeki diğer önemli bir hizmet de, vefat eden masonların muhtaç durumdaki ailelerine yardım etmek üzere **Teavvün Sandığı** kurulmasıdır. Mustafa Hakkı Nalçacının (1933) Büyük Üstadlığı döneminde, Türkiye Büyük Maşrıkı derneğinin resmî adının Türk Yükseltme Cemiyeti olmasına ek olarak Cemiyet'in tüzüğüne de ".... *bu cemiyetin üyeleri-ne Mason denir.*" açıklaması getirilmiştir.

- Masonluğun Mart 1925 tarihindeki Genel Kurul toplantısında "*Cumhurreisi Kemal Paşa'ya 33°nin tevcih edilmesinin münasip olacağı*" hakkında teklif yapılır. Ayrıca, bu derece ile birlikte, fahri reislik ve Rit hamiliği de verilmesi fikri benimsenir. Ancak, resmî teklif götürülmeden önce, özel olarak bu husustaki görüşünü alması için Hâkim Büyük Âmir Dr. Fikret Takiyeddin görevlendirilir. Dr. Fikret, Tekirdağ Milletvekili Cemil Ubaydın'ın da hazır bulunduğu bir sohbette, Atatürk'e bu ön teklifi yaparak fikrini sorar. Atatürk'ün cevabı "*Şimdilik kalsın. Kendinizi gösteriniz. Sonra görüşürüz.*" şeklinde olur. Dolayısıyla Atatürk, batı uygarlığına bütünleşme projesi için Masonluğun önemli hizmetlerle kendilerini göstermelerini beklemekte ve onlara güvendiğini beyan etmektedir.
- 1926 yılında İzmir-Çeşmealtında yapılan ve Atatürk'den başka, İsmet İnönü, Vali Kâzım Dirik, İzmir İş Bankası Müdürü Firuz Vaşi ve İzmir Sanayi Müdürü Şerif Onay'ın hazır buldukları sohbette; Halk Partisi İzmir Mütemedi ve aynı zamanda Güneş Mahfili üyesi Dr. Sadrettin tarafından Atatürk'e "*Masonluğa katılması halinde büyük kuvvet kazanılacağı*" söylenir. Atatürk'ün cevabı şöyledir: "*Ben sizin çok faydalı bir teşekkül olduğunuzu, insanlık idealine büyük hizmet ettiğinizi biliyorum. Bunun için size mümkün olduğu kadar yardımcı olmak isterim. Mussolini'nin yaptığı gibi takibata uğramanıza asla müsaade etmeyeceğim. Sadece büyük vazifem itibarı ile sizin usullerinize tâbi olamayacağım için, aranızda katılabilmem mümkün değildir.*" Bu beyan, Atatürk'ün gerçekten masonluğu çok iyi bildiğini ve yakından tanıdığını vurgulamaktadır.
- **Türkiye Masonluğu'na "1928 Yavuz-Havuz Davası'nın Olumsuz Etkisi:** Cumhuriyet tarihinin ilk önemli yolsuzluğu,

1924 yılında Yavuz Gemisi'nin onarımını üstlenen Bahriye Vekili Topçu İhsan Eryavuz'un kurduğu şirketin karıştığı ve kamuoyunun büyük tepkisine yol açan olaydır. Yavuz-Havuz Davası olarak bilinen bu olayla suçlu şirketin ortakları arasında, 1925-27 yılları arasında Büyük Üstad ve 1926-28 yılları Hâkim Büyük Âmir olarak en üst görevleri üstlenmiş Dr. Fikret Takiyeddin Onuralp'in bulunması Türkiye Masonluğunu derinden üzmüş ve yaralamıştır. Bu kişinin sanık olarak Yüce Divan'a gönderilmesiyle masonik görevinin son bulması ve Nisan 1928'de cezasının açıklanması ile birlikte kaydının silinmesine rağmen; bu olay, antimasonik çevrede "*masonik çıkar ilişkisi şeklinde*" karşı propaganda malzemesi olarak kullanılmış ve masonluk aleyhdarı dedikodu kaynağı olmuştur. Yüce Divan tarafından yargılanıp suçlu bulunan ve cezasını çeken bu kişiyi savunmak artık anlamsızdır. Ama Türk Masonları için önemli olan, yargılama sırasında Yüce Divan'da hâkim üye olarak görevli olan dönemin Hâkim Büyük Âmiri Fuat Hulusi Demirelli'nin, verilen cezayı az bularak karara muhalefet etmek asalet ve adaletini göstermesidir. Bu örnek, birbirlerine kardeş sevgisiyle bağlı masonların, vicdanlarındaki adalet ilkesini ve kalplerindeki yurt sevgisini her şeyin üstünde tuttuklarının somut bir kanıtıdır.

- **Türkiye Masonluğunda "1930 İntihabat Buhranı" Vak'ası:** Halk Partisi, 1 Ağustos 1930 yılındaki Türkiye Büyük Locası Genel Kurulu'na müdahale ederek, Cemiyetler Kanunu'na göre dernek statüsünde sayılan Türk Masonluğunu, diğer derneklere yaptığı gibi, yönetsel olarak kendi güdümü ve egemenliği altına almak ister. Bunun için, genel kurul delegesi olan, Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul Müfettişi Hakkı Şinasi Paşa'yı görevlendirir. Masonik kıdemi nedeniyle Genel Kurul Başkanlığını üstlenen Hakkı Şinasi Paşa, Parti'nin görüşü doğrultusunda daha önceden hazırlanmış Yönetim Kurulu aday listesini delegelere dağıtarak, Hükûmet emri olarak baskı yapar ve zorla seçilmesini sağlar. Bu listeye göre, Servet Yesarı Büyük Üstad, Mim Kemal Öke Kaymakam seçilir. Ama, bu baskı ve yasadışı olay, onurlu masonlar arasında büyük bir tepkiye yol açar. Necat ve Etoile d'Orient Locaları, Yönetim Kurulu nezdinde, seçime politik olarak müdahale edilmesini şiddetle protesto ederler. Bunun üzerine, Yönetim Kurulu bu locaların çalışmalarını geçici olarak durdurur. Ama, siyasal baskıyı kendilerine yediremeyen masonların gitgide artan haklı tepkileri sonunda, Yönetim Kurulu tarafından 31 Ekim 1930 tarihinde toplanan Genel Kurul'da seçimler yenilenir. Olayı protesto eden İki Loca'nın kapatma cezası kararları alınmamış sayılır. Büyük Üstadlığa Mim Kemal Öke, Kaymakamlığa Mustafa Hakkı Nalçacı seçilir. Siyasal baskıya karşı Masonluğa yakışır bir hakça direniş niteliğindeki bu olay,

Türkiye Masonluğu için bir şeref sayfası olmakla birlikte; hem karşıtlarını hırslandırma hem de Parti'deki bazı tarafsızları da karşısına alması açısından talihsizlik olmuş ve siyasal sonuçları ile kamuoyu tepkileri 1935'e kadar geçen beş yıl içinde Masonluğun aleyhine tırmanmıştır.

• Türkiye Masonluğunda "**1932 Azim Vak'ası**": Türkiye Masonluk Tarihinde pek iz bırakmadan ucuz atlatılan bir olay 1932 Azim Vakasıdır. Türkiye Büyük Locasına bağlı olarak çalışan Azim Locası, Localar Genel Tüzüğü'ndeki görev süresi ile ilgili bir hükmü protesto etmek amacıyla, tüm üyeleri tarafından 11 Ocak 1931 tarihinde imzalanan bir önergeyle, uyukuya yatırılmasını ister. Yönetim Kurulu ceza olarak Locayı geçici; Genel Kurul 8 Nisan 1932 tarihinde sürekli kapatır ve üyelerinin gayrimuntazam sayılarak cezalandırılmasına karar verir. Olay bundan sonra gelişir. Kapanan Locanın yedi üyesi bir araya gelerek, 21 Mart 1932 tarihinde Müstakil Türk Masonluğu Azim Yüksek Mahfili adıyla yeni bir dernek; yani yeni bir büyük loca kurarlar. Girişimin önderi Ahmet Nehri, 4 Mayıs 1932 tarihinde Vakit Gazetesi'ne verdiği beyanatta, bu girişimin Türk Masonluğunu kozmopolitlikten kurtarmak için yapıldığını ve Türkiye'de kanunî şartları haiz tek kuruluş olduklarını açıklar. Herhalde çok kısa ömürlü olan bu Büyük Loca'nın akibeti meçhuldür. Ancak, kişisel tepkiye dayanan yarı-teorik bir eylem bile olsa, Türkiye Masonluğundaki ilk bölünme girişimi olması açısından önemlidir.

• Türkiye Masonluğuna "**1933 Mahmut Esat Bozkurt Vak'ası**"nın Olumsuz Etkisi: Türkiye Masonluğu'nda uyku dönemi'nin başlamasına etkili olan antimasonik propaganda ve eylemin önderleri siyaset adamları olan Şükrü Saraçoğlu, Recep Peker ve Mahmut Esat Bozkurt arasından en başta geleni Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'tur. Adalet Bakanlığına kadar yükselen Hukuk doktoru olan Mahmut Esat Bozkurt'un masonluğa muğber olmasının bir önemli sebebi, mason olmak için 1925 yılında başvurduğu İstanbul-Necat Locası'na kabul edilmeyişidir. Bundan dolayı, Masonluğa düşman olmuş; olumsuz propagandası yanında bizzat komplolara da karışmıştır. İlk eylemi, Parti grubunda Masonluk aleyhine verdiği gensorudur. Soruyu cevaplayan İçişleri Bakanı Vekili Şükrü Kaya, Masonluğun yasalara aykırı bir kuruluş olmadığını beyan etmiştir. Mahmut Esat Bozkurt'un ikinci eylemi, 1-2 Ağustos 1933 sabaha karşı beş civarında, İzmir-Karşıyaka'daki Zuhâl Mahfili'nin lokalini otomobilinden kurşunlamasıdır. Yanındaki arkadaşları, daha sonra Atatürk'e suikast suçuyla asılacak olan

Giritli Şevki ve Torbalı Emin adlı iki kabadayıdır. Şikâyet üzerine olay polise intikal eder. Olayı üstlenen Giritli Şevki tutuklanıp cezaevine konur. Olay İçişleri'ne bildirir. Ama, masonların resmî şikâyeti olmadığından sadece kamu davası açılır. Çünkü, Türkiye Büyük Locası, İzmir'e sadece kamu kovuşturması ile yetinilmesini uygun gördüğünü belirtmiştir. Giritli Şevki'ye verilen ceza tecil edilir. Olay, 6-7 Ağustos 1933 tarihli İzmir gazetelerinde kamuoyuna duyurulduktan sonra kapanır. Ancak, Masonluk karşıtları tarafından bu olay çarpıtılarak Masonluğun aleyhine kullanıldığı gibi, 1935'de başlayacak uyku dönemi için olumsuz bir siyasal zemin hazırlanmasına yol açmıştır. Bu olayda, Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un İzmir suikasti girişimcisi olarak asılacak Giritli Şevki ile Masonluğa karşı işbirliği içinde bulunması, hâlâ sebebi aydınlanamayan, önemli bir siyasal komplodur. Olay, İzmir'de bulunan Atatürk'e, Salih Bozok ve Tahsin Özer tarafından duyurulduğunda; şu cevap alınır: *"Bu ne biçim iş? Gece yarısı bir cemiyete silâh atmak olur mu? Atılır mı? Eğer, cemiyetin faaliyeti zararlıysa, kanunla kapatılsın. Silâha ne lüzûm var? Burası dağ başı değil ki."*

- Türkiye Büyük Locası'nın üyesi olduğu yukarıda açıklanan Association Maçonnique International A.M.I.'nin 8. Konvanı 5-23 Eylül 1932 tarihleri arasında İstanbul'da yapılmış ve konvana Büyük Üstad Mustafa Hakkı Nalçacı başkanlık etmiştir. Kongreye, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, İspanya, Fransa, Yunanistan, Lüksemburg, Polonya, İsviçre, Çekoslovakya, Yugoslavya, Meksika, Portoriko, San Salvador, Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekvator, Paraguay, Honduras, Arjantin ve Bolivya olmak üzere 23 ülkenin mason temsilcileri katılmıştır. Medya olaya büyük ilgi göstermiş ve bu ilgi de Türk masonlarınca gururla karşılanmıştır. Ama, bu toplantıdan üç yıl sonra 1935'de başlayacak uyku dönemine uluslararası ilişkiler ve kökü dışarıdalık bahane edilerek olumsuz bir sebep teşkil edeceği de unutulmamalıdır. Konvan Başkanı tarafından Atatürk'e gönderilen *"Milletler arasındaki Mason Birliği Konvanı'nın İstanbul'da toplanması münasebetiyle, hür ve lâik Türkiye'mizin Büyük Kurtarıcısının sağlık ve saadetinin devamı ve yurdumuzun refahla yükselmesi, maddî ve manevî terakkisi yolunda görülen muvaffakiyetin temadisi temenniyatına hücrmetle ve candan alkışlarla müttefiken karar verilmiş olduğu marûdur, Ulu Gazimiz."* şeklindeki mesaja Umumi Kâtip Hikmet Bayur İmzası ile Atatürk'ün verdiği cevap *"Türkiye hakkındaki her temenniyatınızı havî telgrafınızdan Reiscumhur hazretlerinin memnun olduklarını bildiririm efendim."* olmuştur.

Üçüncü Dönem

TÜRKİYE MASONLUĞUNDA UYKU DÖNEMİ

1935-48 yılları arasındaki dönem teorik olarak Türkiye Masonluğu'nun uyku dönemi olarak tanımlanır. Çünkü, bu 13 yıl süresince masonik faaliyetler genel olarak durmuştur. Ancak, başka bir bakışla uyku dönemi'nin: 1935-39 arasındaki 4 yılını resmen ve fiilen uykuda kalış, 1939-48 arasındaki 9 yılını masonluk resmen kapalı ama bazı locaların açılmış olmasına rağmen zorunlu nedenlerle fiilen çalışmamış, hatta 1948-51 arasındaki 3 yıllık ilâve süreyi Masonluk resmen açılmış olmasına rağmen Yüksek Şûra egemenliği altında çalışma süresi olarak sınıflandırmak da mümkündür. Uyku dönemine zemin hazırlayan sebepler, olayın masonik ve siyasal açıdan gelişimi ve masonik faaliyetin yeniden başlaması satırbaşları hâlinde şöyle özetlenebilir.

- Türkiye Masonluğu'nun uyku dönemine girişini bir anlamda mecburî kılan dış ve iç sebepler vardır. Bu sebeplerin yığılması nedeniyle meydana gelen kamuoyu baskısı ve politik zorlamaların sonunda ortaya çıkan siyasal karar, böylesi bir yaptırımı, uzun vadede düşünüldüğünde Masonluğun lehine düşünülebilecek şekilde, zorunlu hâle getirmiştir. Dış baskılar, dünyadaki nazizm, faşizm, komünizm gibi kapalı rejimlerle totaliter devirlerde, hür düşünce ve demokratik haklardan yana olan Masonluğun kapatılması ve masonların eziyet altında bırakılması gibi antimasonik eylemlerin yurdumuza yansması ve yandaşları tarafından aynı antimasonik siyasetin devlet politikası şekline dönüştürülmesi girişimidir. Yürürlükteki tek partili sistemin sonucu olarak, ülkede meydana gelen siyasal buhranlar hatta isyanlar da göz önüne alındığında, tüm kuruluşların (Türk Ocakları, Kadınları Himâye Cemiyeti, Muallimler Derneği, İzcilik Teşkilâtı) parti denetimi altına alınmak istenerek yasayla kapatılması bir gerekçedir. Osmanlı döneminden beri süregelen antimasonik atmosferin gerek Masonluğun kusuru nedeniyle gerekse türlü kişisel sebeplerle Masonluğa karşı olanların etkisiyle yoğunlaşması ve özellikle parti içinde taraftar bulması da bir önemli sebeptir. Masonluk içinde meydana gelen bazı olumsuz olayların yanında; Masonluğun, siyasî polemiklerin oluşturduğu tutucu, hattâ devrim karşıtıymış gibi, zahiri görüntüsü masonluğa güvenen ve batı uygarlığı entegrasyonu için bel bağlayan en üst düzey yöneticileri rahatsız etmiştir. Bu nedenle, devletin doruğunda alınan karar, Masonluğun yasa ile kapatılarak ilerisi için telâfi edilemez zarara uğramasını önlemek için, masonların kendi kendilerine kapatmalarını yani uykuya yatmalarını istemektir. Dönemin

iç ve dış siyasal ve sosyal olaylarının yanında Masonluğun içinde bulunduğu durum da dikkate alındığında, Masonluk ağacının gövdesini kesmek; ama, kökünü toprağın altında gelecekteki olumlu şartlar için özenle korunmaktan daha başka bir çözüm bulmak herhalde mümkün olmamıştır.

- Bu önemli çözümü kararlaştıran **ATATÜRK**, dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ile görüşür ve masonların üst düzey yöneticilerine durumun vahametini açıklamasını ve yasaya gerek olmadan kendi kendini kapatması mesajını iletmesini ister. Bunun üzerine Şükrü Kaya dönemin üst düzey mason yöneticileri olan Büyük Üstad Muhittin Osman Omay, Hâkim Büyük Âmir İsmail Hurşit, Dr. Fuat Süreyya Paşa, Muhip Nihat Kuran, Nevzat Tandoğan, Mustafa Reşat Mimaroğlu, Dr.Ferit Rasim'i toplayarak Atatürk'ün mesajını aktarır ve "*...masonluğun artık faaliyetini tâtil etmesinin lâzım geldiğine partice karar verilmiş olduğu, hükümetin de bu kararı tatbik mevkiine koymak zorunda olduğunu*" belirtir. Mason yöneticiler "*kapatma için genel kurul kararı gerektiğini ve kendilerinin böyle bir yetkileri olmadığını*" ileri sürüp ayak direrlerse de Şükrü Kaya "*başkaca bir özel yasa çıkarılmasına gerek kalmadan kararın orada kendileri tarafından derhal alınması*" zorunluluğunu vurgulayarak bastırır. Sonuçta, kendisi tarafından hazırlanmış ve 10 Ekim 1935 günü Anadolu Ajansı tarafından yayınlanacak şu ünlü tarihî bildirgeyi mason yöneticilerine imzalatır: "*Mes'ul ve maruf imzalar altında Ajansımıza verilmiştir. Türk Mason Cemiyeti memleketimizin sosyal tekâmülünü ve günden güne artan muazzam terakkilerini dikkate alarak ve Türkiye Cumhuriyeti'nde hâkim olan demokratik ve cidden lâik prensiplerin tatbikatından doğan iyilikleri müşahade ederek faaliyetine -bu hususta hiçbir kanun olmaksızın nihayet vermeyi ve bütün malları memleketimizin sosyal ve kültürel kalkınmasına çalışan Halk Evlerine teberruu muvafık görmüştür.*" Buna ek olarak Bakan Şükrü Kaya hükümet adına kamuoyuna yaptığı resmî açıklamada "*Türk masonları kendi ideallerinin hükümetin esas programına dahil olduğunu göerek, kendi teşkilatlarını fesh etmişlerdir. Hükümetin bu iş üzerinde hiçbir teşebbüsü ve alâkası yoktur.*" beyanı ile, masonların kendi kendilerine uykuya yattıklarını belirtir. Büyük Üstad Muhittin Osman Omay, Ankara'da bu bildiriye imzalamasının ardından İstanbul'a döndüğünde 3 Aralık 1935 tarihli dilekçe ile masonların faaliyetini tâtil ve mallarını hibe ettiğini resmen bildirmiştir. İşin doğrusu, mason yöneticiler maruz kaldıkları baskı karşısında, aslında bir hükümet kararı veya kanun olmadığı için hukuk dışı olarak telâkki edilen bir davranış sonunda, faaliyetlerini tâtil etmek zorunda bırakılmışlardır. Yöneticiler korkmuşlar mıdır? Evet; ama

daha başka ne yapabilirlerdi? Çözüm yerinde midir? Bence evet; çünkü, yasa çıkmadan bu çözüm bulunduğundan; ileri uygun zeminde yasa değişimine gerek olmaksızın Masonlugin uyandırılması ve bu tarihe kadar korunması mümkün olabilmiştir. Mesele elden geldiğince az zararla çözümlenmiştir. Böylece, Türk Yükseltme Cemiyeti adıyla Türkiye Büyük Locası ve ona bağlı localar ile Türkiye Yüksek Şûrası'na bağlı atölyeler faaliyetlerini tâtîl ederek Uyku Dönemi'ne girmiş; ama, Türkiye Yüksek Masonluk Cemiyeti adıyla ayrı bir tüzel kişiliği olan Türkiye Yüksek Şûrası varlığını devam ettirmiş; 1935 yılında vefat eden İsmail Hurşit'in yerine Nurettin Ramih Hâkim Büyük Âmir seçilmiştir.

- Böylece üç yıl geçer ve 1938 yılına gelinir. Türkiye Yüksek Şûrası, Cemiyetler Kanunu'nun kabul edilmesinden de yararlanarak üye sayısını yeterli sayıya çıkarır ve çalışmalarını yeniden etkinleştirir. Ayrıca, muhtemelen Skoç Riti 1786 Anayasası'nın verdiği yetkiye dayanarak 1939 yılında İdeal, Kültür ve Ülkü adlarında üç yeni sembolik loca kurar. Yüksek Şûra'nın bu girişimi masonik nizam yönünden, aynı 1909'da olduğu gibi, hatalı olsa da; uykuya yatma olayından henüz dört yıl sonra masonik faaliyetin başlaması yolunda atılan ilk adım olması yönünden ilginçtir. Fakat kurulan localar, o sırada başlayan İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği olağanüstü durum ve şartlar nedeniyle uzun süre çalışamazlar. Ancak, üç locanın içinden İdeal Locası'nın 3 Haziran 1945 yılından itibaren çalışmalarını sürdürdüğü mevcut kayıtlardan anlaşılmaktadır.
- Dünyada savaşın bitmesi ve barış dönemine girilmesi, çok partili demokratik sistemin başlaması, ülkede esmeye başlayan hürriyet ve nihayet 5 Haziran 1946 tarihinde yeni Cemiyetler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle; zaten gayri resmî olarak çalışmakta olan masonlar da artık resmen uyanıp fiilen faaliyete başlama zamanının geldiğini hissederek. Bunu pratiğe dökmek üzere, hepsi de Yüksek Şûra üyesi olan Mecdi Akasya, Cevdet Hamdi Balım, Muhip Nihat Kuran, Hazım Atıf Kuyucak, Orhan Tahsin tarafından 5 Şubat 1948 tarihinde İstanbul Vilayetine verilen dilekçeyle **Türk Mason Derneği** kurulur ve Türkiye Masonları yeniden resmen faaliyete başlar. Böylece 1935'de başlayan uykudan 13 yıl sonra 1948'de uyanılır. İstanbul'u takiben, Aralık 1948'de İzmir ve Ocak 1949'da Ankara şubeleri açılır. İstanbul'daki merkez Sıraserviler'de Safiye Ayla'dan kiralanan dairedir. Bundan sonraki gelişmeler Türkiye Masonluğunun uyku dönemi sonrasına ilişkin tarihçesini oluşturur.

Dördüncü Dönem

TÜRKİYE MASOLUĞUNDA UYKU DÖNEMİ İLE TANINMA OLAYI ARASI

Bu dönem Türkiye Masonluğunda 1948 yılında uyku döneminin sona ermesi ile 1965 yılında Türkiye Masonluğunun bölünmesi arasında geçen 17 yıllık süreyi içerir. Türkiye Masonluğunun yeniden kurulması, gelişmesi, dünya muntazam Masonluk camiasında kendisini tanıtmaya ve yer bulması aşamalarını kapsayan dönemi de satırbaşları hâlinde özetlemek mümkündür.

- Yukarıda açıklandığı gibi, Türk Masonluk Derneği'nin Yüksek Şûra üyeleri tarafından kurulmasını takiben; daha önceden 1939 yılında oluşturulmuş İdeal, Kültür ve Ülkü localarına ek olarak, 1948 yılında oluşturulan İzmir, Uyanış, Kardeşlik, Hürriyet, Sevgi, Atlas, Doğuş, Müsavat, Yükseliş, Nur locaları ile birlikte Türkiye Yüksek Şûrası tarafından kurulan sembolik loca sayısı 13'ü bulur. Sembolik localar, masonik sisteme aykırı olarak kuruldukları gibi, böylesi bir kuruluş yönteminin tabii sonucu olarak Yüksek Şûra'nın egemenliği ve yönetimi altında çalışmaktadır. Oysa, locaların bağımsız ve hür irade ile seçilmiş bir Büyük Loca tarafından kurulması ve yönetilmesi gerekmektedir. Masonik nizama ters bu sistemin değişmesi yönündeki fikirlerin masonlar arasında ağırlık kazanmasıyla, Yüksek Şûra 30 Eylül 1950 tarihli bir *nizamname*'yi yürürlüğe sokarak, sembolik dereceler için **Büyük Mahfil** yani Gran Loj adıyla ayrı fakat yine kendi himayesi ve vesayeti altında, bir örgüt kurma kararı alır. 28 Ocak 1951 tarihinde locaların gönderdikleri delegelerin yaptığı Genel Kurul'da **Türkiye Granloju**, yani **Türkiye Büyük Locası** kurulur ve Mustafa Hakkı Nalçacı Büyük Üstad, yani **Granmetr** seçilir. Bu yönetim 1953 yılına kadar Yüksek Şûra'nın hâkimiyeti altında çalışır ve görevi tamamlar. Bu dönemin önemli bir olayı da 1951 yılından itibaren Yüksek Şûra tarafından üç ayda bir yayınlanmaya başlayan **Türk Mason Dergisi**'nin ikinci masonik süreli yayın dergi olmasıdır.
- 1946 yılından itibaren çok partili parlamenter demokratik sisteme geçen Türkiye'de, 1950 yılında seçimler olmuş ve Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Demokrat Partili veya Halk Partili masonların, aralarındaki anlaşmazlıkları localara da yansıtmaları, Türk Masonluğunun maalesef kaynağı olacaktır. Böylece, önce İttihatçı-İtilafçı çekişmesi, sonra tek partili dönemde Parti baskısından sonra; bu sefer de Halkçı-Demokrat ayrımı meselesi Türk Masonluğunda sürtüşme ve hatta ayrılık odağı olmuştur. Böylece, Masonluğun en

önemli temel ilkelerinden biri olan localarda din ve siyaset konuşulmaması kuralının ne kadar doğru olduğu Türk Masonluğunda da çeşitli vesilelerle kanıtlanmıştır.

- 1953 yılında Fethi Erden Büyük Üstad seçilir. Türkiye Masonluğu'nun yönetim buhranı bu yıllarda daha da büyür. Zaten, 1909 yılında Yüksek Şûra tarafından gayri muntazam olarak kurulan ve 1948 yılında gayri muntazam olarak uyandırılan Türkiye Masonluğunu intizam ölçüsü yönünden önemli sorunlar beklemektedir. Çünkü, Yüksek Şûra 1 Mayıs 1954 tarihli **Ünite Talimatnamesi** ile Türkiye Granloju'nu lağvederek; onun yerine İstanbul, Ankara ve İzmir'de üç ayrı ünite, yani bir anlamda üç ayrı Granloj veya Büyük Localar kurar, İstanbul Ünitesine Granmetr olarak Fethi Erdeni, Ankara Ünitesine Muhittin Osman Omayı, İzmir Ünitesine Hamdi Nüzhet Çançarı tayin eder. Böylece bir üçlü merkez oluşumunun amacı, belki de, **Türkiye Müttehit Granloju** adıyla **Türkiye Birleşik Büyük Locası** kurmaktır. Ancak, evrensel Masonluk sisteminde böylesi ünite yönetimleri, yani birden fazla büyük loca ilkesi, olmadığı gibi; Yüksek Şûra'nın da locaların örgütlenmesine karışması yanlıştır. Aslolan, locaların kendi serbest ve hür iradeleriyle federatif şekilde bağlı olacakları bağımsız bir obediyanı yani Büyük Loca'yı kurmalarıdır. Nitekim, Yüksek Şûra, 26 Haziran 1955 tarihli toplantısında localarda ve masonlarda egemen olan bu görüşe uyararak Bir Türkiye Granloju kurulacağını duyurmasına rağmen; localar da bu girişimi tepkiyle karşılar ve kendi Büyük Localarını bizzat kurma girişimini başlatırlar.
- Ankara'daki localar 12 Ağustos 1955 tarihinde kendi aralarında toplanarak bu fikri uygulamaya koyarlar; Türkiye Büyük Locasını kurarlar ve Ahmet Salih Koruru Büyük Üstad seçerler. Diğer locaları Büyük Locaya katılmaya davet ederler. İstanbul ve İzmir locaları Ankaranın böylesi bir oldu bitti yapmasından gocunurlar ve kararın ortaklaşa alınması gerektiğini belirtirler; özellikle, İstanbul locaları çoğunluğun kendilerinde olduğunu ileri sürerek Ankarada kurulan Büyük Locayı tanımak istemezler. İstanbul'da 5 Şubat 1956 tarihinde toplanan Konvan tarafından İstanbul Granloju kurulur ve Büyük Üstadlığa Ekrem Tok getirilirse de; bu kuruluş da, karşılık olarak Ankara tarafından tanınmak istenmez. Böylece, Türk Masonluğunda, Ankara ve İstanbul'da iki ayrı merkezi ve ili olan Büyük Üstadlı bir kaos başlar.
- Neyse ki Masonluktaki aklîselim ve kardeşlik erdeminin kazandırdığı birlik ilkesi ağır basar; yapılan görüşmeler sonunda Ankara ve İstanbul masonları arasında Türkiye'de tek bir masonik otoritenin kurulması hakkında fikir birliği sağlanır. 16 Aralık 1956 tarihinde

Türkiye Büyük Locası kurulur. Büyük Locanın Merkezi Ankaradadır. Büyük Üstadlığa Ahmet Salih Korur (1956) seçilir. Böyle-

ce, Türkiye Büyük Locası, evrensel masonik ilke ve kurallara uygun bir biçimde, Yüksek Şûra himayesi ve vesayeti altında olmaksızın, kendisini oluşturan locaların serbest ve hür iradeleriyle, dünyadaki diğer benzerleri gibi, kurulmuş olur. 1909 Kuruluşunda ve 1948 uyanışındaki sorun kısmen çözülmüş ve localar kendi özgür kararları doğrultusunda kendi özgün yönetimlerini oluşturarak önemli bir aşamayı geçmiş olurlar. Türkiye Büyük Locası, kendi obediyan-sı dahilinde kendisine eşit veya üstün bir kudret tanımayan yegâne merkez haline gelmiştir. Ancak, sorun tamamen çözülmüş değildir. Çünkü, muntazam Masonlukta aranan menşe kuralına göre, Büyük Locayı oluşturan locaların tamamı 1939 veya 1948 yıllarında Yüksek Şûra tarafından kurulmuş oldukları gibi; kurucuları da yine Yüksek Şûra tarafından kurulan Maşrıkî Âzam'ın kurduğu localarda tekris edilmişlerdir. Öyleyse, menşe itibarı ile hem localar hem masonlar gayri muntazamdır. Bu husus Türkiye Masonluğunun tanınması meselesinde 22 yıl daha baş ağrıtabilecek ve ancak 1970 yılında kesin bir çözüme kavuşabilecektir.

- Türkiye Büyük Locası 1 Şubat 1957 tarihinde **Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası** adını alır. Çünkü, Türkiye Masonluğunu yabancı obediyanlara tanıtmak için yapılacak temaslarda Büyük Loca'nın adının önünde Türkiye sıfatının olması yararın da ötesinde bir zorunluluktur. 23/24 Haziran 1957 tarihinde Türkiye Büyük Locası Esas Nizamnamesi ve 1 Şubat 1958 tarihinde de Localar Umumî Nizamnamesi hazırlanır. Ankarada kurulmuş olan resmî derneğin adı olan **Türkiye Masonları Büyük Locası Derneği** adı, uyku dönemi sırasında Halk Evlerine bağışlanan taşınmazların geri alınmasına hukuksal kolaylık sağlamak üzere, eski dernek adı olan **Türk Yükseltme Cemiyeti**'ne yeniden dönüştürülür.
- Türkiye Büyük Locası ile Türkiye Yüksek Şûrası arasında 21 Nisan 1957 tarihinde imzalanan *konkordato* ile, Türkiye Yüksek Şûrası Türkiye'deki sembolik Masonluğun üç derecesi üzerinde yegâne hâkim ve nâzım otorite olarak Türkiye Büyük Locası'nı tanıır. Bunun ötesinde, Skoç Riti'nde 4°-33°'lerin yönetim yetkisi tümüyle Türkiye Yüksek Şûrası'nındır. Yüksek Şûra atölyelerine devam edebilmek için mutlaka Büyük Loca'nın sembolik localarında üyeliği sürdürmek gerektiği hâlde, bunun aksi şartı yoktur.
- Türkiye Büyük Locası'nın 1956'da ilk defa bağımsız olarak kurulmasından sonra, özellikle 1958 yılından itibaren, Türk Masonluğu-

nun yabancı Büyük Localara tanıtmak ve iyi ilişkiler kurmak amacıyla çalışmalar başlatılır. Bu tarihe kadar, Türkiye Büyük Locası zaten bazı Büyük Localar tarafından tanınmıştır. Ancak, muntazam masonluk camiası olarak tanımlanan ve önderliğini İngiltere, İskoçya ve İrlanda Büyük Localarının yaptığı obediyanlar tarafından kuruluş menşeinin gayrimuntazam olduğu nedeniyle tanınmamaktadır. Nitekim, Hollanda ve ABD-Kansas Büyük Localarının Türkiye Büyük Locası'nı tanımalarından sonra diğer muntazam obediyanlar nezdindeki tanıma girişimleri bu sebeple akim kalır. Ahmet Salih Korurun, Büyük Üstad seçilmesinden sonra, 1958den itibaren, önce Büyük Sekreter daha sonra Kaymakam seçilen Necdet Egeranın kişisel girişim ve temasları ile tanıma faaliyetleri yeni bir ivme kazanır. İskoçya Büyük Locasından bazı yetkililer Mart 1959'da Türkiye'ye gelip çalışmaları izlerler ve öneriler getirirler, Ritüellerde ve çalışmalarda muntazam Masonluk kurallarına ve geleneklerine göre düzenlemeler yapılır. Nisan 1959'dan itibaren Kutsal Kitaplar yemin Kürsüsüne konulmaya başlar. Haziran 1959'dan itibaren New York Büyük Locası ile temaslar ve yazışmalar yapılır. Almanya ve İsviçre Büyük Locaları ile tanışma sağlanır. İskoçya Büyük Locası ile de Türkiye Büyük Locasının tanıma işleminin nasıl olacağına ilişkin temaslar ve girişimler yürütülmeye başlanır. Yine bu sırada, Türkiye Yüksek Şûrası'nın tanıma girişimi başarıyla sonuçlanır; ABD Güney ve Kuzey Jüridiksionları tarafından 1861 Yüksek Şûrası'nın devamı olarak kabul edilerek patent yenilenir ve muntazam olarak kabul edilir. Bu süreçte, Türkiye içinde de başarılı faaliyetler yapılır. 1956 yılında kurulan Türkiye Büyük Locası'nın 1935'de faaliyetini tâtil eden Türkiye Büyük Locası'nın devamı olduğu hukuk yolu ile kanıtlandığından, Türk Yükseltme Cemiyeti'ne ait olup Halk Evlerine bağışlanan taşınmazlar geri alınır. Böylece Türk Masonluğu içte ve dışta gelişme ve tanıma yolunda da önemli adımlar atmaya başlar. Böylece 1960 yılına gelinir.

- 27 Mayıs 1960'da Türkiye'de devrim olur. Harici görevi Başbakanlık Müsteşarlığı olan Büyük Üstad Ahmet Salih Korur Yassıada'ya götürülür. Devrimle birlikte, eski Demokrat Partili, devrim taraftarı Halk Partili masonların arasında anlaşmazlık konuları ortaya çıkar. 30 Ekim 1960 tarihinde Büyük Üstadlığa Kemalettin Apak seçilir. Ayrıca, Büyük Loca'nın merkezi Ankara'dan İstanbul'a taşınır. Daha sonra, Kemalettin Apak'ın vefatı üzerine Ekrem Tok Büyük Üstadlığa seçilir ve Necdet Egeran Kaymakam olur. Bu süreçte Türkiye Masonluğu'nu yabancı muntazam obediyanlara tanıtmaya faaliyeti devam etmektedir. New York ve İskoçya Büyük Locaları, Türkiye Büyük Locası'nı 7 Şubat 1962 tarihinde tanırlar. İskoçya

Büyük Locası'nın önerisi üzerine, Türkiye Büyük Locası'nın diğer muntazam Büyük Localar tarafından tanınmasını sağlamak için menşeinin muntazam olduğunun kanıtlanması gerektiği ve bunun da en uygun çözümünün Türkiye Büyük Locası'nın İskoçya Büyük Locası tarafından Tanzim edilmesi yani bir **Konsekrasyon Töreni** ile kutsanması olacağı hususunda taraflar görüş birliğine varırlar.

- Bunun üzerine, İskoçya Büyük Locası tarafından, 29 Nisan 1965 tarihinde, Türkiye Büyük Locasının Konsekrasyon Töreni yapılır. Bu törenin anlamı, Türkiye Büyük Locasının çalışmalarının resmen Allah yoluna adanması; yani, muntazam bir obediyan olan İskoçya Büyük Locası tarafından Türkiye Büyük Locası'nın da muntazam olmasının yapılan törenle tesbit ve tanzim edilmesi demektir. Konsekrasyon Töreni, İskoçya Büyük Üstadı Lord Bruce, Büyük Kâtibi Buchan ve Robert Sime ile İskoçya Büyük Locası Fahri Büyük İkinci Nazırı sıfatıyla Türkiye Büyük Locası Kaymakamı Necdet Egeran'dan oluşan bir heyet tarafından yapılır. İlk defa 1813 yılında İngiltere Birleşik Büyük Locası için yapılan; daha sonra anglosakson Masonluğunda her yeni büyük loca ve locaların kurulması sırasında yapılan bu tören şekli böylece Türk Masonluğuna da girmiş ve Türkiye Büyük Locasının çalışmaları kutsanarak Allaha adanmış ve böylece intizam kazandırılmıştır. Tören sırasında, Necdet Egeran tarafından yapılan Açılış Duası'nın son bölümünün **Fatiha Süresi**'nin Türkçe meali olduğunu vurgulamak yararlı olur. Türkiye Büyük Locası'nın bu töreni takiben yabancı obediyanlar tarafından tanınmasında büyük artış olmasına rağmen: İngiltere'nin önderi olduğu bazı Büyük Localar nezdinde Türkiye Büyük Locası'nın menşeinde kuşku nedeniyle tanınması hususunda hâlâ bir çekingenlik ve direniş olduğunu açıklayarak ve bu işin çözümünün de bir süre daha alacağını belirterek, bu bölüme son verilebilir.

Beşinci Dönem

TÜRKİYE MASONLUĞUNDA TANINMA OLAYI SONRASI

Türk Masonluğunun Konsekrasyon Töreni'ni takiben dünya Masonluk camiasında hak ettiği yeri almasıyla yani birçok obediyan tarafından, İngiltere ve benzeri hariç, tanınmasıyla başlayan dönemde, bazı ilginç olaylar da birbirini izler. Bunların en önemlileri **Belge Olayı** ve bunu takip eden **Bölünme Olayı**'dır. Daha sonraki sürede İngiltere Birleşik Büyük Locasının önderliğinde diğer obediyanlar tarafından da Türkiye Büyük Locası kitle hâlinde tanına-

caktır. Türkiye Masonluğu 1970 yılından itibaren gitgide gelişerek günümüze doğru çalışmalarını başarıyla sürdürmeye devam eder. Bu olayları da satırbaşları hâlinde özetle hatırlamak yararlı olur.

- **Belge Olayı:** Bu olayı analiz etmek için Nisan 1965'deki Konsek-rasyon Töreni'nin altı ay öncesine dönmek gerekir. 1964 yılı sonba-harında bir partinin kongresinde başkanlığa adaylığını koyan kişi-nin karşıtları kendisinin seçilmemesi için mason olduğunu belirten propaganda yaparlar ve mason olduğunu gösteren belgelerin foto-kopilerini dağıtırlar. Aslında 1956 yılında Ankara Bilgi Locası'nda mason olan bu kişi bir süre sonra Locasına devam etmemeye başla-mıştır. Bundan dolayı da, Locası tarafından Büyük Locaya verilen isim listelerinden adı çıkarılmıştır. Ancak, henüz fiilen gayrimun-tazam ilan edilmemiştir. Bu kişi, arkadaşı Hikmet Turat vasıtasıyla Türkiye Büyük Locasının resmî adı olan Türk Yükseltme Cemi-yeti Ankara Şubesine dilekçeyle başvurarak, kendisine Cemiyetin üyesi olmadığını belirten bir belgenin verilmesini ister. Ankara'da-ki üye listelerini inceleyen Şube Başkanı Kaymakam Necdet Ege-ran 11 Kasım 1964 tarihli bir yazıyla "..... Cemiyet'te kaydının bu-lunmadığı" şeklinde bir belge verir. İşte, Türk Masonluğunun bö-lünmesine zahiren de olsa bir sebep teşkil edecek kadar tirmandırılan belge olayı budur. Yine politikanın Masonluğa bulaştırılması şeklindeki bu olay, masonların çoğunluğu tarafından tepkiyle kar-şılanır. Büyük Loca yayınlandığı 28 Aralık 1964 tarihli levha ile olaya açıklık getirir ve böyle bir durumu onaylayamadığını belirtir. Bir yandan da, kurduğu bir inceleme komisyonunu Ankara'ya gön-dererek durumu araştırır. Komisyon, raporunda verilen Belge işle-minde suç unsuruna rastlanmadığını belirtilir. Böylece olay, aslında için için devam etmesine rağmen, resmen kapanır. Hiç kimse bu olayla ilgili olarak masonik yargı organlarına şikayette bulunmaz veya başvurmaz.
- Bu olayın üstünden tam 170 gün ve Konsekkrasyon Töreni yapılma-sının üzerinden de sadece 2 gün geçer. 1 Mayıs 1965 günü Türkiye Büyük Locasının Konvansı vardır. Konvanda bu konu yeniden gün-deme getirilirse de, Büyük Üstad Ekrem Tok yaptığı tarihi yatıştırıcı konuşmayla meseleyi kapatır. Ertesi gün Büyük Üstad seçimi ya-pılacaktır (*). Yüksek Şûra'nın yöneticileri, masonik kurallar yön-nünden hiçbir hakları olmadığı hâlde Türkiye Büyük Locasının seçimine itiraz ederler. Etkiledikleri masonlar aracılığı ile Büyük Lo-canın yetki alanına müdahale etmeye başlarlar. Ayrıca, aynı za-manda Yüksek Şûra'ya devam eden Ekrem Tok ve Necdet Egeran'ı

(*) *Büyük Üstadlık seçimine katılan adaylardan kaymakam Necdet Egeran 2 Mayıs 1965 tarihinde az oy farkı ile Büyük Üstad seçilir.*

yargılayıp, Ekrem Toku masonik görevinde kusuru olduğu nedeniyle bir yıl masonik hak mahrumiyeti ile; Necdet Egeranı Belge Olayı ve seçim meselesi nedeniyle Masonluktan ihraç kararı ile cezalandırırlar. Aslında, Yüksek Şûra'nın böyle kararlar vererek ve yargılama yaparak Büyük Loca'nın yetki sahasındaki işlemlere karışmak hakkı yoktur. Ama, özellikle, Konsekstasyon Töreni ile Büyük Loca'nın tam bağımsızlığını kazanmış olması, bir anlamda Yüksek Şûra'nın Büyük Loca üzerindeki egemenlik hakkını kaybetmesi ve gücünü yitirmesi olarak değerlendirilen bazı yöneticiler, maalesef Türk Masonluğunu böyle bir keşmekeşe sürüklemişlerdir.

- Türkiye Büyük Locası ve Türkiye Yüksek Şûrası arasında gerek doğrudan, gerek yazışma yolu ile gerekse aracılı olarak yapılan uzlaşma görüşmeleri, Yüksek Şûranın anlamsız derecede uzlaşmaz ve katı tutumu ile başarısız kalır. Büyük Üstad Necdet Egeran, gerek üzerindeki baskı nedeniyle gerekse Türkiye Masonluğunun içine düşürüldüğü bunalımı aşmasına yardımcı olmak amacıyla, 14 Kasım 1965 tarihinde, yani seçildikten 8 ay sonra, görevinden ve Masonluktan istifa eder. Ancak, üyesi olduğu Bilgi Locası'nın ısrarı karşısında istifa kararını geri alır.
- Bu olayı takiben Türkiye Büyük Locasınının Konvanı 5 Aralık 1965 günü yapılır. Büyük Üstadlığa Hayrullah Örs, Kaymakamlığa Şekûr Ökten ve Büyük Kâtipliğe Nafiz Ekemen seçilir. Önceki Büyük Üstad Necdet Egeran, yeni seçilen Büyük Üstad Hayrullah Örs'ün İs'adını yapar. Bu üzücü olayın artık bu şekilde kapanmış olması gerekirken, büsbütün olumsuz gelişir ve Türkiye Masonluğunu bölünme olayına kadar getirir.
- 1965 yılının bir sevindirici olayı, 22 Ağustos 1965 tarihinde **Mimar Sinan Araştırma Locasının** kurulması olarak belirtilebilir. Ayrıca, İstanbulda Freedom, Ankarada Yıldız ve İzmirde Ephesus adlarında İngilizce konuşan locaların kurulması da, Türk Masonluğunun evrensel muntazam dünya Masonluğu ile iletişim kurması yolunda atılmış önemli adımlardır.
- **Bölünme Olayı:** Türkiye Büyük Locası'na karşı olumsuz davranışını sürdüren ve sürtüşmeyi tırmandıran Yüksek Şûra, 9 Nisan 1966 tarihinde Büyük Locaya gönderdiği bir levha ile aralarındaki Konkordatoyu fesh ettiğini bildirir. 22 Nisan 1966 da toplanan Büyük Loca Konvanında Necdet Egeranın suçlu olmadığı ve Haysiyet Divanına verilmesine gerek olmadığı kararı alınır. 25 Mayıs 1966 günü Yüksek Şûra, gönderdiği levha ile Türkiye Büyük Locası ile her türlü münasebeti kestğini bildirir. Böylece, Türkiye Masonlu-

ğunun iki merkezi arasındaki masonik bağı tek taraflı olarak maalesef koparır. Yüksek Şûra'nın mevcut üyelerinin bir kısmının amacı, Türkiye Büyük Locası üzerindeki egemenliklerini kaybettikleri düşüncesiyle, sembolik localar üzerinde egemenlik sağlayabilecekleri yeni bir masonik merkez yani Büyük Loca kurarak Türkiye Masonluğunu bölmektir. Nitekim, bu arzularını hemen gerçekleştirirler; 4 Haziran 1966 tarihinde Tepebaşı 111'deki merkezde toplanan 7 locanın delegeleri tarafından, bir kısım Yüksek Şûra üyelerinin desteği ve katılımıyla, Yüksek Şûra'nın patenti ile ve himayesi altında **Türkiye Büyük Mason Mahfili** adıyla yeni bir masonik kuruluş oluştururlar. Yüksek Şûra'nın Büyük Loca ile ilişkisini kesmesinin üzerinden henüz on gün geçmesine rağmen derhal kendisine bağlı bir masonik tesis bulması; aslında bunun hazırlığının plan ve programının bir kısım Yüksek Şûra üyeleri tarafından çok önceden yapıldığının, geriye sadece uygulamaya konulması ve bir dernek kurulması kaldığının en önemli kanıtıdır. Derneğin adı Türkiye Büyük Mason Mahfili Derneği olur. Büyük Üstadlığa Orhan Haçerlioğlu seçilir. Türkiye Büyük Locası Büyük Üstadı Hayrullah Örs, böyle bir töre dışı örgüt kuran kişileri haricî âleme iade eder ve bu karar 23 Nisan 1967 tarihinde toplanan Büyük Loca Konvanı tarafından onaylanır. Böylece, Türk Masonluğunda bir kısım Yüksek Şûra üyelerinin Büyük Loca üzerindeki egemenliklerinin kaybolmasını şahsî ihtiras, hattâ kin meselesi yapmalarından dolayı Türkiye Masonluğu 1966 yılında ikiye bölünür.

- Yukarıda özenle vurgulanmaya çalışıldığı gibi Büyük Locaya karşı bu olumsuz tavrı sergileyenler ve yeni Büyük Mason Mahfilini kuranlar, Yüksek Şûranın bir kısım üyeleridir. Nitekim, yeni kurulan localara Yüksek Şûra üyelerinin üye olması kararı da, yapılan baskıya rağmen, ancak 9'a karşı 11 oyla alınabilmiştir. Yani, Yüksek Şûra üyelerinin bir kısmı Masonluğa yakışmayan bu davranışın karşısındadır. Alınan karara muhalif kalan 10 Yüksek Şûra üyesi (Ekrem Tok, Mecit Duruiz, Yakup Çelebi, Mehmet Ali Kırcı, Arif Anıl, Mukbil Gökdoğan, Ertuğrul Kemal Eyüboğlu, Alaettin Miza-noğlu, Mes'ut Gün, Zühtü Berke), 17 Ekim 1967 tarihinde yayınladıkları bir bildiri ile eski Yüksek Şûranın masonik kimliğini kaybettiğini açıkladıktan sonra; 15 Aralık 1967 tarihli levha ile de Türkiye Büyük Locası içinde kalan ve yukarıda adları belirtilen üyelerle Yüksek Şûra'yı **reorganize** ettiklerini ilân ederler. Hâkim Büyük Amirliğe Ekrem Tok seçilir. Reorganize edilen Yüksek Şûra, çok kısa zamanda Skoç Riti sistemini kurarak faaliyete başlar. Masonluk âlemi içindeki tüm muhtazam Yüksek Şûralarla temasa geçerek Türkiyedeki tek muntazam Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti olarak tanınmasını sağlar ve çalışmalarını bu yolda başarıyla sürdürür.

Türkiye Yüksek Şûrası ile Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası arasında 1968 yılında yapılan bir konkordato ile iliş-

kiler belirlenir. Yüksek Şûra'nın dernek statusüne göre adı Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'dir. Dernek merkezi ve Yüksek Şûra merkezi Beyoğlu-Arslan Yatağı Sokak'tadır. Ekrem Tok'tan sonraki Hâkim Büyük Âmirler: **Ertuğrul Kemal Eyüboğlu** (1971), **Mukbil Gökdoğan** (1971 - 1976), **Sahir Erman** (1977 - 1984), ve **Faruk Erengül** 1994 dir.

- Yukarıda açıklandığı gibi, İskoçya Büyük Locası tarafından 29 Nisan 1965 tarihinde yapılan Konsekkrasyon Töreni ile Türkiye Büyük Locasının muntazam olduğu dünya muntazam mason obediyanlarından pek çoğu tarafından kabul edilmesine rağmen, kaynağını muntazamlığı ilkesi üzerinde titizlikle duran İngiltere ve İrlanda Büyük Locaları tarafından yeterli sayılmamıştır. Bu sorunun çözümlenmesi için şöyle bir yararçı, daha doğrusu zevahiri kurtaran, bir çözüm bulunur. İlk bölümden hatırlanırsa, 1909 yılında Türkiye Büyük Locasını kuran localar arasında adı geçen **Resne Locası** menşe olarak Mısır Büyük Locasına bağlıdır. Mısır Büyük Locası, İngiltere Birleşik Büyük Locası ile iyi ilişkiler içinde bulunmuş olduğu gibi, Resne Locası da İngiltere arşivinde muntazam loca olarak kayıtlıdır. İngiltere Büyük Locası, kendi vâz etmiş olduğu tanınma ilkelerini çiğnemedi, Türkiye Büyük Locası ile dostluk ilişkisi kurmaya niyetli olduğundan, Türkiye Büyük Locasının kuruluşunda yer alan Resne locasının muntazamlığını çare olarak yeterli görmüştür.

Böylece, 9 Eylül 1970 tarihinden itibaren İngiltere Birleşik Büyük Locası ve Ekim 1970 de İrlanda Büyük Locası ile tanışma işlemi gerçekleştirilerek, Türkiye Büyük Locası ile dünya muntazam Masonluk obediyanları arasındaki tüm engeller ortadan kalkmıştır. Bu nedenle, Türkiye Masonluğunun tam düze çıkış tarihi olarak 1970 yılını vermek ve 1970-1909 arasındaki yaklaşık 60 yılı, aynı bir insan hayatı gibi, çocukluk, gençlik ve olgunluk dönemi olarak ayırmak mümkündür.

- Böylece, 1966 yılında Büyük Üstad seçilen Hayrullah Örs'ün başarılı yönetimi altında, aslında bölünme ile büyük bir yara olan Türkiye Masonluğu, kendi kendini yenileyerek ve başarılı hizmetlerle büyüyerek 1970li yıllara gelir. Hayrullah Örs Büyük Üstadın görev süresi 1973 yılına kadar sürecektir. Bu zaman zarfında 14 Kasım 1970 tarihinde Türkiye Büyük Locası Tüzüğü tanzim edilir. Arşiv ve kitaplık kurulması kararları alınır. 1973 yılında Dernekler Yasası'nda yapılan bir değişiklik nedeniyle, Büyük Locanın tam adının önündeki Türkiye kelimesi kaldırılarak **Hür ve Kabul Edil-**

miş Masonlar Büyük Locası adı kullanılmaya başlar. Ama özellikle dış temaslarda olmak üzere, genellikle kısaca Türkiye Büyük Locası tanımı geçerli ve yeterli olur.

- Daha sonra seçilen Büyük Üstadlar, Nafiz Ekemen (1973-79), Halit Arpaç (1980-81), Şekûr Ökten (1981-86), Cavit Yenicioğlu (1986-88), Orhan Alsaç (1988-90), Suha Aksoy (1991), Can Arpaç (1992-96) ve Tunç Timurkan (1996'da göreve başladıdır.
- Bu sürede Masonluğun Türkiyede yayılması çalışmalarına hız verilir ve aynı zamanda dış ülkelere dostluk ziyaretleri yapılır. Örnek olarak, 1975 yılında Avusturya Büyük Locası Konvanına katılır; yine 1975 de Pariste Grande Loge Nationale Française ziyaret edilir; 1987 de İsrailde Türkçe çalışan Nur Locası açılır; 1986'da İskoçya Büyük Locasının 250. Kuruluş Yıldönümü münasebetiyle İskoçya ve İngiltere Büyük Locaları ile iki ayrı loca ziyaret edilir; 1990 da Almanya-Frankfurtta Türkçe çalışan Türkay Locasının açılışına katılır. 1992-96 yılları arasında, Avusturya, Yunanistan, Japonya, Honkong, Kanada, Fransa, İsviçre, Almanya, İngiltere, Pensilvanya Büyük Locaları ziyaret edilir ve ABD Büyük Üstadlar Toplantısına katılır.
- Dış faaliyetlerin yanında yapılan iç çalışmalarda de şöyle özetlenebilir: 1985 yılında Adana Locası açılır; 1990 yılında İzmir'de SEV(Sosyal dayanışma ve Mutlu Emeklilik Vakfı) kurulur; 1991 de Bodrum Locası kurulur ve 1992 de Bodrum Locası Mâbed tahsisi töreni yapılır; 1992 de Tesviye Dergisi yayınlanmaya başlar; 1992 de İzmir-Karşıyaka semt locası açılır; 1993 de Antalya Locası açılır; 1994 de Nuruziya'daki Sosyal Bina hizmete açılır; 1995 de İstanbul-Yakacık semt locası açılır; 1995 de Eskişehir Locası açılır; 1996 da Marmaris Locası açılır; 1997 de Marmaris Mâbedi temel atma töreni yapılır.
- Günümüzde muntazam Türkiye Masonluğunun egemen ve nâzım otoritesi, kısa adı **Türkiye Büyük Locası** veya sadece **Büyük Loca** olarak bilinen Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'dır. Çalışma merkezi İstanbul'da Nuruziya Sokak'tadır. Dernek olarak adı **Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Derneği**'dir. İstanbul'da Beyoğlu ve Yakacık'tan başka, Ankara'da, İzmir-Alsancak ve Karşıyaka'da, Bursa, Adana, Antalya, Bodrum, Marmaris, Eskişehir'de yaygın 150 kadar locası ve 11.000 mason ile insanlık yolundaki çalışmalarını yürütmeye gayret etmektedir.
- Günümüzde Türkiye'deki Skoç Riti derecelerinin muntazam otoritesi **Eski ve Kabul edilmiş Skoç Riti Sonuncu ve 33. Derecesi**

Türkiye Yüksek Şûrası'dır. Kısa adı Türkiye Yüksek Şûrası veya Yüksek Şûra; dernek adı **Kültür ve Fikir Derneği** dir. Merkezi Beyoğlu - Arslan Yatağı Sokak'tadır. İstanbul dışında, Ankara-Bahçelievler ve Bursa'daki çalışma yerleri ve 2.500 kadar Skoç Masonu üyesi ile, **Türkiye Büyük Locası** ile aralarındaki anlaşmaya göre belirlenmiş kurallar dahilinde, insanlık yolunda hizmet eden masonların bilgilerini ve masonik kültürlerini Skoç Riti vasıtasıyla zenginleştirmeye, pekiştirmeye çalışmaktadır.

MASONLUĞUN İLK DEVİRLERİ

Neşet SİRMAN

Malûmu ilân etmesi ile ünlü Fransız düşünürü Monsieur de la Palice, hür masonlar için "onlar ilk önce masondurlar, yani inşaatçıdırlar" demişti. Niçin bunlara inşaatçı denildi? Niçin hür ilân edildiler? Ne inşa ederlerdi?

Şöyle bir ortaçağa dönelim. Bakalım Avrupa'da ne görüyoruz; Barbar istilâsının sebep olduğu anarşiden kurtulmuş, hiyerarşik bir düzende oluşmuş insan topluluğu... Çeşitli meslek kolları, Corporation, Confrerie ve Ghildes ismi altında farklı bir şekilde örgütlenmiş olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bugünkü sendikalarımızın öncüsü olarak kabul edebileceğimiz bu örgütler o zamanlar işin kalitesini kontrol etmekte, işe nezaret etmekte idiler. Fakat çalışma hakkındaki görüş

ve anlayışları bizlerin bugünkü görüş ve anlayışımızdan çok farklı idi. Halen biz bugün ne için çalışıyoruz? Hayatımızı kazanmak, ailemizi geçindirmek bazen de zengin olmak ümidini beslediğimiz için değil mi? Oysa ortaçağda çalışma kavramı ve sebebi tamamen başka idi. Özellikle birlik içinde çalışan çırak, kalfa ve usta mason için çalışma sebebi içinde, ayrıca bir kutsallık mevcuttu; bir ibâdet havası mevcuttu.

Ortaçağda mason deyimi bugünkü anlayışımızdan farklı idi. O zaman yalnız işçiler değil, işi idare edenler, işin mimarlarına dahi mason deniliyordu ve onlar da masondular. Fakat o zaman dahi, masonlar sıradan mason ve bilgili mason olmak üzere ikiye ayrılıyorlardı. Birincilere rough-

mason, adi mason, işçi, diğerlerine ise freemason "Hür Mason" deniliyordu. İşte bu hür masonlar kudretli corporation'lar halinde toplanmış olarak ojival denilen sivri kemerli, roman denilen düz kubbeli mimarinin şaheserlerini vermişlerdir. İnşaatların yerleri gereği bu kimseler bir krallıktan diğerine geçebiliyor, gidip gelebiliyorlardı. Krallar ve kilise erkânı onlara çeşitli imtiyazlar tanıyorlardı. Geniş maddî imkânlarla ve kısıtlı da olsa o zamana göre belirli bir fikir hürriyetine sahip bulunuyorlardı.

Örgütte ustalar az sayıda olup büyük bilgi sahibi idiler; üyelerin oyları ile seçilirlerdi. Toplantı yerleri olan localara büyük dikkatle çok az sayıda çırak kabul edilirdi. İleride usta olacaklar sıkı bir disiplin altında teknik bilgileri ve ahlâkî durumları özenle takip edilirdi. Sonradan bir sıra teknik ve ahlâkî sınavdan geçirilerek kalfa olabiliyorlardı. Masonluk öğretisinin derinliğine vakıf olabilmek için uzun zaman ve de çok çalışma gerekiyordu.

Usta mason kardeşler yukarıda sözü geçen rough masonlardan, işçilerden ve de asıl haricilerden korunabilmeleri için bir takım işaret ve kelimeler kullanıyorlardı. O zamanlar çok önemli olan masonik sırlar mevcuttu. İnşaat sırları vardı. Bunları gizlemek gerekiyordu. Teknik öğretim tamamen sözlü idi; kitap yoktu. İnsanların büyük bir çoğunluğu okuma yazma bilmezlerdi, çok cahildiler. Bazı âletlerin kulla-

nılmasını yalnız masonlar bilirlerdi ve bu bilgilerini bina inşaatında kullanarak ham taşı yontup kilit taş haline getirmeyi, en mühimi, plan çizmesini yalnız onlar bilirlerdi. Âdi masonların ellerine geçmemesi için bu bilgileri sembolik bir şekilde birbirlerine aktarırlardı.

Çalışmaların kutsî ve bir nevi dua mahiyetinde olduğunu söylemiştim. İşin bu tarafını yalnız büyük üstadların bildiğini de hemen eklemem gerekmektedir. Onlar da, yani büyük üstadlar, bilgilerini Fisagor geleneklerinden ve içlerinde bulunan Aziz Benoît tarikatından keşişlerin mukaddes kitaptan elde ettikleri Hazreti Süleyman ve Prens Zorobabel tarafından inşa ettirilen mâbetlerde kullanılan bilgilerden almış idiler. Çalışmayı kutsî gördükleri için masonlar o zamanlarda ulûhiyete adanan mâbetler, kiliseler gibi mukaddes binaların inşaatı dışında başka askerî binalar, sivil oturma yerleri gibi hiçbir yapıda çalışmadılar. Zaten mukaddes binaları da yapacak mason örgütlerinden başka hiçbir örgüt yoktu; çünkü gerekli bilgiler yalnız onlarda vardı.

Rönesans ile, yani yeni bir devrin başlaması ile masonik prensiplere gölge düşmeye başladı. Artık Tanrı için o kadar çok mâbet inşa edilmiyor; yerlerine kral sarayları yapılıyordu. Ve de en önemlisi: matbaanın icadı sonucu o güne kadar sır olarak kalmış ve sözle intikal eden teknik bilgiler kolay-

ca elde edilebiliyordu. İnşaatçı masonların en büyük kozları ellerinden çıkmıştı. Masonlar böyle bir devrim karşısında nasıl ayakta kalacaklardı.

Hemen belirtmem gereken bir husus var. İngiltere'deki masonlar kıt'a Avrupasındakilere kıyasla bu değişikliklerden daha az etkilendiler. Zira Rönesans İngiltere'ye çok yavaş bir şekilde nüfuz ediyor, ojival sanat denilen masonların bildiği sivri kemerli inşaat orada XVI.cı asra kadar itibarda kalıyordu.

Masonluk bu hastalık devrini geçirdikten sonra yeni zamana adapte olmakta gecikmedi.

Ortaçağdan beri, bugün entellektüel dediğimiz yüksek şahsiyetler, mason localarına hamî ya da vaaz papazı sıfatı ile kabul ediliyorlardı. Çok seyahat ettikleri ve geniş temasları olduğu için masonlar devirlerine göre daha ileri fikirli idiler. Locada olup bitenler locada kaldığı için hiçbir husus kilisenin kulağına aksetmiyordu. Enkizisyondan kaçan Cathar'ları ve özellikle de Templiers'leri seve seve içlerine alıyorlardı. Templiers'ler önceleri, Masonluğun cılız devirlerinde Masonlara yardım etmişler, gotik katedrallerin inşasına vesile olmuşlardı. Entellektüellerin, Cathar'ların Templiers'lerin localara kabul edilmeleri ile masonluk, kiliselerin dışında hakikatı arayanların biraraya geldiği, toplandığı yer, melce oluyordu. Hakikatı arayanlardan bir kitle, öğ-

retlerini ALCHIMIE kisvesi altında saklıyorlardı. Alşimistler kurşunu altına çeviren özel bir tekniğe sahip olduklarını iddia ederlerdi. Oysa aslında kurşun yontulmamış, hislerinin esiri kaba insan, altın ise Allah sûretindeki insandı; yani mükemmel kişi... Demek oluyor ki kaba insandan iyi insan yapma tekniğini bildiklerini bu şekilde gizliyorlardı. Alşimistlerin içlerinden bir gurup ağızlarından Christian Rosenkreutz ismini hiç eksik etmiyorlardı. Rose-Croix'lara ait başka bir çalışmamda daha geniş bilgi vermeye gayret edeceğim.

Demek oluyor ki, ortaçağlardan beri meslekten olan operatif sıfatlı masonlarla, sözü yukarıda geçen spekülâtif sıfatı altındaki masonlar kabul edilmiş olarak bir arada çalıştılar. Fakat bir zaman geldi ki spekülâtif denilen kabul edilmişlerin adedi localarda operatiflere oranla çok fazla laştı. Localarda daha tesirli olmaya başladılar. Âletler, merasimler, gizemli öğretiler tamamen sembolik bir mahiyete dönüşüyorlardı. İnşaat sanatı da bugün kralî sanat dediğimiz sembolik masonlukla izah edilmeye başlandı. Böylece yavaş yavaş operatif masonluktan çıkışla sembolik ve spekülâtif masonluğa geçiş başlıyordu.

Protestanlığın çıkması ile başlayan reform hareketi hristiyan dünyasında çok büyük ve hakikî bir siyasî sarsıntıya sebep oluyordu. Bir tek olan Avrupa hristi-

yanlığı değişik inanışlar yüzünden toplumları ve siyasi kavgaları doğuracak şekilde bölünüyordu. Bu kriz İngiltere'yi ve İngiliz Masonluğunu fena halde etkiledi. Masonluk, aristokratik, katolik Stuart taraftarları ile burjuva, protestan ve orange hanedanı taraftarı olanlardan oluşan iki kısma bölündü. Her locanın özgür ve hiçbir müşterek otoriteye bağlı olmamaları dolayısıyla bu ayrılık daha vahim bir durum doğuruyordu. Siyasi kavgalar Masonluğa tesir ediyordu. Bu etki o kadar çok idi ki, acaba Masonluk sıfıra irca mı olacaktı sorusu sorulmaya başladı. İşte tam bu sırada, yani tarih olarak 1717'de, protestan inançlı Londralı masonlar 4 loca halinde bir tek otorite altında federe oldular. Böylece önce Londra Büyük Locası sonra da İngiltere Büyük Locası kurulmuş oluyordu. Spekülâtif Masonluğun başlangıç tarihi 1717

olarak gösterilirse de spekülâtif masonluğun nasıl geliştiğini bu araştırma ile bir kez daha görmüş olduk.

James Anderson ismindeki protestan rahip Masonluğun anayasasını kaleme alırken Masonluk nizamının arşivlerini acaba niçin imha etmiştir? Bu konuda araştırma yapamadan ancak bazı tahminlerde bulunabilmem mümkündür.

Aziz Kardeşlerim,

Kanımcıca bugünkü Masonluğu-muzun nasıl olduğunu; daha doğrusu nasıl olması gerektiğini anlayabilmemiz, için Masonluğun ilk devirlerini araştırmada ve öğrenmede yarar bulunduğunu düşünerek sizlere bu araştırmayı sunuyorum.

İtalya, Ocak 1997

PERİKLES, DEMOKRASİ VE MASONLUĞUN NURUNU YAYMA

Celil LAYIKTEZ

A. PERİKLES:

İ.Ö. 494 yılında, Hippocartes'in kızı, Xanthippus'un hâmile eşi Agariste, bir aslan doğurduğunu rüyasında görür. Birkaç gün sonra Perikles doğar. O günlerde Atina'nın demokrasisi daha çok gençtir ve liderler hâlâ büyük aristokrat ailelerden seçilmektedir. Perikles okul hayatında Homer'in şiirlerini ezbere öğrenmiş, müzik ve jimnastik eğitimini tamamlamış, bâtil yerine rasyonalist mantığı yerleştiren İonyalı Anaxagoras'ın etkisinde kalmıştır. Hikâyeye göre, Peloponez savaşları esnasında donanma sefere çıkmak üzereyken, güneş tutulmuş ve kürekçiler bunu tanrıların bir ikazı sanarak denize açılmada tereddüt göstermişler. Perikles korku dolu bir kürekçinin gözlerini pelerini ile örterek korkup korkmadığını sormuş. Kürekçi korkmadığını söyleyince, *"bir önceki karanlıktan bunun tek farkı, pelerininimden daha büyük bir nesnenin güneşi örtmüş olmasıydı."* demiştir. (Plutarkos, Perikles 35.2)

Perikles'in demokrasiyi tanımlamasından önce, Platon'un (c.428-c.348) *Cumhuriyet*'inde demokrasi ve demokrasinin nasıl despotluğa dönüştüğü için söylediklerine bakalım: *"Yoksulların, hasımlarını öldürdükten veya sürgün ettikten sonra geri kalanlara eşit vatandaşlık haklarını ve devlet için çalışma fırsatını vermeleri ve yargıçları halk*

oylaması şeklinde seçmeleri ile demokrasi başlar. (Cumhuriyet 557A). En güçlü ve kalabalık grup elleriyle çalışan halk kitlesidir, bunlar çok küçük bir varlığa sahip olup politika ile ilgilenmezler. Toplantılara yalnızca yağmadan pay almak için katılırlar. Liderleri, zenginlerin mallarına el koyarlar, azını halka dağıtarak çoğunu kendilerine saklarlar. (565 A). Mal mülk sahiblerine olan saldırılar onları demokrasi-den uzaklaştırınca, halk kana susamış bir güruha dönüştürerek insanları sürgüne gönderen ve idam ettiren bir liderin etrafına toplanır. Lider sürekli olarak, borçların affedileceğini, toprağın yeniden dağıtılacağını ima ederek liderliğini sürdürür. Ancak öyle bir an gelir ki, ya lider öldürülmeli, ya da lider insandan kurda, yani bir tirana dönüşmelidir. (565E-566A).

Peloponez savaşları başlamadan, düşman Lakedemonyalıların elçileri ultimatolarına verilecek cevap için bekletilirken, Perikles'in halkına yaptığı konuşmadan alıntılar:

"Atinalılar, Peloponezlilere teslim olmamanın gereğine inanıyorum... Herkes aynı düşünceleri paylaşamıyabilir. Savaşma gereğine inandıracak olduklarımın, başarısızlık durumunda dahi, toplu olarak alacağımız bu kararları savunacaklarını biliyorum. Zaman zaman hesaplar tutmaz, devlet veya kişi kararları başarısızlıkla sonuçlanabilir. Böyle bir durumda kaderin limanına sığınmak yanlış olur...

"Ya talepleri olduğu gibi kabul edin, ya da savaşacaksak ilkelerinize sonuna dek bağlı kalın; mülkünüze sahip çıkın ve galibiyet durumunda düşmanın varlıklarına göz dikmeyin. Zira eşit olan iki halktan birinin diğerinden zorla elde edebileceği varıklar köleliğe götürür...

"Düşman halklarının her biri eşit oya sahiptir ve her biri yalnız kendi menfaatini kollamaktadır. Bazıları yalnızca öç almak sevdasındadırlar. Bazıları da en çok varlığı elde etmek istiyorlar. Toplanmada gecikirler, müşterek konulara çok az zaman tahsis ederlerken şahsî konularına olmayacak zaman ayırırlar. Kendi ihmali ile toplumun yararına zarar getirdiğini hiç biri düşünmez; her biri komşunun kendi yerine fedakârlık yapmasına bekler. Ve özellikle her biri aynı tarzda düşündüğünden, birlikte toplumun menfaatini kurban ettiklerini görmezler...

"..... Topraklarımızla evlerimizin kaybına üzülmeylem, yalnızca ölümlerimizin yasını tutacağız. Zira varlıklar insan edinmezler, insanlar varlık edinirler...

"Yeni egemenlikler peşinde gereksiz risklere atılmamanız şartıyla, savaşta başarılı olacağımıza inanıyorum. Düşmanın stratejisinden çok kendi hatâlarımızdan korkuyorum...

"Savaştan kaçınmayacağımızı bilelim. Biz çekindikçe düşman daha saldırgan olacaktır; biz ne kadar savaşmaya gönüllü isek üzerimize o kadar az gelecektir. Kentler ve bireyler için en büyük tehlikelerin en yüksek şerefi kazandırdığını unutmayalım..."

Atinalılar Perikles'in tavsiyelerine uydular. Lakedemonyalı elçilere verdikleri cevapta onlardan emir almayacaklarını, ihtilâfları yasalara göre ve eşitlik bazında hal etmeye hazır olduklarını belirttiler. Elçiler bir daha dönmek üzere çekildiler ve savaş başladı.

Peloponez savaşlarını ilk yılında (Mart 431 - Şubat 430), savaş alanında kent için ölen kahramanların, yılda bir geleneksel anılma töreninde sözü alan, filozof-asker-politikacı ve devlet adamı Perikles (Tüsiddis-Peloponez Savaşları, II-1/35-46) dünya demokrasi tarihinde dönemeç olacak bir konuşma yaptı.

Bu konuşmadan alıntılar:

"Konuyu iyi bilen dinleyenler, konuşmacıdan olan beklentileri ve bildikleri göz önüne alınınca, kolayca düş kırıklığına uğrayabilirler. Diğer taraftan konulara yabancı olan kişi, özellikle kendi imkânlarını aşan olaylardan bahsedilince, kıskançlık duygusunun dürtüsüyle söylenenlerin abartma olduğunu sanabilir. Başkasının yaptıklarının övülmesi ancak dinleyenin de bunları yapabileceği kanaatinde olması kaydıyla, kabul görür. Dinleyenin gücünü aşan olaylar anlatıldığında, kıskançlık septisizmi yaratır.....

"Yönetim sistemimiz, yalnızca bir azınlığa değil, vatandaşların çoğunluğuna hizmet ettiğinden, demokrasi sözcüğü ile anılır. Aramızda olabilecek özel ihtilâflarda hepimiz yasa önünde eşitiz, oysa, yargıçlar ve yöneticiler sıra ile değil, değerlerine göre seçilirler. Yoksul bir kişinin devletine hizmet etmesine engel yoktur.... Özel ilişkilerimizde komşu-muza karşı tolerans sahibi olmak yöneticilere karşı toleransı gerektirmez.

"Sık sık tertiplediğimiz müsabakalar ve dinî bayramlarımız sayesinde halkımızın dinleme ve eğlenme imkânları var. Zevkle döşenmiş evlerimizde rahat bir hayat yaşıyoruz. Kentimizin gücü o kadar büyüktürki, dünyanın her tarafından bize tüketim malzemeleri akın akın geliyor. Kendi malımızmış gibi başka ülkelere ait olan malları tüketebiliyoruz.

".... Savaşta, iyi eğitim görmüş askerlerimizin kahramanlığına güveniyoruz... Düşmanlarımızla küçük bir çatışma olduğunda, eğer yenilsek, tüm Atina güçlerini yenmiş olmakla böbürleniyorlar. Yenilirlerse de tüm Atina ordularının toplu gücüne karşı yenildiklerini iddia ediyorlar..."

"Güzelliği takdir etmekle birlikte gösterişi kınıyoruz, rehavete düşmeden akıl oyunlarını seviyoruz.... Yoksulluk ayıp değildir, ayıp olan yoksulluktan kurtulmak için gayret göstermemektir. Tüm vatandaşların politika ile ilgilenmeleri gerekir. Kentin yönetimine iştirak edenler kendi özel işlerine devam edebilirler. Aynı şekilde, işleri ile meşgul olanlar devlet işlerini de takip edebilirler. **Politikaya ilgi göstermeyen kişiyi barışsever bir vatandaş olarak görmüyoruz, onu gereksiz bir vatandaş olarak niteliyoruz.** Her birimiz, hiç değilse oylamalara katılarak, düşüncelerimizi açıklayarak yönetimi etkiliyoruz. Sözlerin eylemlere zarar getireceğine inanmıyoruz. Aksine, yeterince tartışılmadan eyleme geçilmesinin tehlikeli olduğuna inanıyoruz. Her düşüncüyü yeterince tarttıktan sonra eylemde fevkalade kahramanlık gösterebiliyoruz. Düşman halklarda ise, kahramanlık cehaletten kaynaklanmakta ve düşünce kararsızlığı yaratmaktadır. Kahramanlığın en yüksek mertebesi, hayatın güzelliklerini takdir etmiş olarak tüm riskleri hesap ettikten sonra tehlikelerin önünden kaçmaktır.

"Elimiz açıktır. Başkalarının hediyesini kabul ederek değil, onlara yardımcı olarak dostlar kazanıyoruz. Hediyeleri veren, kabul edene vefa borcunu unutturmamaya çalışırken, yeni hediyeler vermeye mecburdur. Oysa, hediyeleri kabul edenin bağlılığı daha soğuktur, zira yapacağı herhangi bir lehte eylem borç ödeme olarak nitelendirilecektir. Bu nedenle, başkasına yardımda bulunmak söz konusu olduğunda, hesaplı düşüncelerden en uzak durabilen bizleriz...

"Tek kelimeyle kentimiz tüm Yunanistan'ın okuludur... Atina iddia edilenin üzerinde güçlü olan tek kenttir. Atina'ya mağlup olanlar ona karşı kin bağlayamazlar...

"Yurdumuzun kaliteleri üzerinde ısrarla durarak, bu savaşların bedelinin düşmanlarımızla bizler için aynı olmadığını vurgulamak istedim... Bugün burada andıklarımızın hiç biri savaştan kaçarak yaşamın nimetlerinden biraz daha faydalanmayı, bir gün, olduğundan daha zengin olabileceğini düşünerekten ölmemiştir. Düşmanı cezalandırmak arzusu bu türden beklentileri uzaktan aşmıştır. Onlar galibiyetin kesin olmadığını durumlarında dahi, hiç bir zaman galibiyetten ümitlerin kesmeden, tehlikenin karşısında, yalnızca kendilerine güvenmişlerdir. Düşmanla karşı karşıya gelince, kaçarak hayatlarını kurtarmaktansa ölmeyi tercih etmişlerdir. Kamu efkârında şerefsizlikten kaçarak, ellerinde silâhlarıyla kahramanca çarpışmışlardır. Hayatlarının doruk noktasında, kader onları korkudan değil, daha büyük şereflerden mahrum etmiştir.

"..... Ölenlerden sonra yaşamaya devam eden sizler, kaderin size daha çok güleceğini ümit edebilirken, zamanı geldiğinde benzer bir kararlı-

lıkla düşmana karşı gelmelisiniz.... Her gün çevrenizdeki gerçeği, yani tüm kudreti ile kentinizi seyrediniz... ve görevlerinin bilincinde olarak, eylemin içindeyken şereflerini kıskançlıkla koruyan kahramanlara bu kudreti borçlu olduğumuzu hatırlayınız. Toplu olarak kendilerini kurban etmekle bu kahramanlar sonsuz takdirlere ve en şerefli mezara hak kazanmışlardır; bedenlen yatmakta oldukları mezarın değil, insanlar arasında bırakmış oldukları ölümsüz anılardan bahsediyorum. Ünlü insanların mezarı tüm dünyaya yayılmıştır. Anıları ülkelerinde üzerlerinde yazıtlar bulunan anıt mezarlarda saklanırken, başka ülkelerde de taş yerine bireylerin düşüncelerine kazılmış olarak saklı kalırlar.

"Bu insanları kendimize örnek alınız. Onların bize sundukları örneğe göre, özgürlük olmadan mutluluk olmaz, özgürlük olmadan kahramanlık da olmaz, bu nedenle savaşın tehlikeleri sizleri heyecanlandırmayın. Daha iyi bir kaderin ümidinden yoksun olarak yaşayanlar savaşın kötü sonucundan fazla etkilenemeyebilirler. En çok etkilenecek olanlar varlığa sahip olup bir yenilgi ihtimalinde her şeylerini kaybedecek durumda olanlardır. En büyük varlığımız özgürlüğümüzdür ve bir er kişinin bu varlığını kendi hatasından kaybetmesi, farkına varmadan ölümün gelmesinden kat kat beterdir.

"Bu nedenle burada toplanmış olan ölü kahramanlarımızın babalarına göz yaşları yerine moral yükseltici sözlerle seslenmek istiyorum.... Yaşlılığın saldırılarına karşı tek mukavemet eden şeref duygusudur. Yaşı nedeniyle hareketsizliğe mahkûm olan kişi için en büyük mutluluk, bazılarının iddia ettiği gibi, para toplamak değildir. Bu kişi için en büyük mutluluk çerçevesinde uyandırdığı saygınlıktır.

"Şimdi kahraman ölümlerimizin kardeşleri veya çocukları olan siz gençlere sesleniyorum... Kıskançlık hissi yalnızca yaşayanlara karşıdır. Artık karşımıza rakip çıkmaya şansları kalmayanlara karşı kıskançlık hissedilmez....

"Ve siz, şehitlerimizin dul eşleri... Erkekler sizden yalnızca sizi övmek veya eleştirmek için bahsederlerse saygınlığınız büyük olacaktır....

"Yasalara uygun olarak gereken konuşmayı yaptım. Eyleme gelince, şehitlerimizi andık. Geleceğe yönelik olarak da, ölümlerimizin çocuklarını reşit olma yaşına varıncaya kadar, kentimizin onları eğiteceğini vaad ediyorum.....".

B. DEMOKRASİ

Demokrasinin içinde yatan çelişki, özgür, bağımsız ve kendi kendilerine yeten vatandaşlara dayandırılma mecburiyetidir. Başarısı, hattâ yaşamını sürdürebilmesi, olağanüstü liderlik vasfını gerektirir.

Demokrasi eşit olmayan eğitim, bilgi ve akla sahip olan insanlara eşit katılma hakkını vermekte ve sonuçta, kaliteleri elit tabakanın çok altında olan çoğunluğa iktidarı teslim etmektedir. Demokrasi sayısızca parti ve hizbe özgür ifade hakkını tanıyarak birlik ve düzen yerine bölünmeyi ve tereddüdü teşvik eder. Antik çağlarda eleştiriciler demokrasiye "*bilinçli enayilik*" derlerdi; modern dünyamızda demokrasi verimsizlik, amaçsızlık, yumuşaklık ve becerisizlikle suçlanmıştır. Zor ve tehlikeli günlerde, zaman zaman vatandaşlar demokrasiye olan inançlarını yitirmişler ve rejimlerinin sol ya da sağ diktatörlüklere dönüşmesine izin vermişlerdir.

Tüsididis'in tarihinde, Perikles'e göre demokrasiyi başarıya ulaştıracak devlet adamının tanımlanması şöyledir: "yapılması gerekeni bilmeli ve onu anlatabilmeli; ülkesini sevmeli ve namuslu olmalıdır". Dünyamızın narin demokrasilerinin liderleri bu niteliklere sahip olmalıdırlar.

Lider, vatandaşlarına ülke sevgisini ve anayasaya saygıyı aşılayarak, halkın gereğinde risk alarak, tehlike ve zorlukları göğüsleyerek özveride bulunmasına, hırsını, öfkesi ile beklentilerini frenleyerek soğukkanlılık ve mantıkla davranmasını sağlayabilmelidir.

Demokratik liderin sosyal konularda halkını eğitme görevinin bilincinde ve bunu gerçekleştirecek kabiliyete sahip olması Perikles'in dehasının ana öğeleridir. İzlediği politika Atinalılara bereket ve imparatorluğun pratik avantajlarını getirmiştir. Fakat kendi ve Atina'nın başarısı belâgattan çok ekonomik berekete dayanır. Atina kent-devletinde ortanın altındaki vatandaşına, toplu gayret içinde kişisel saygınlık, şeref ve temel ihtiyaçların karşılanmasını temin ederek, başarıya ulaşma şansını yaratmıştır. Deha ve karakteriyle bu hayalini halkına mal edebilmiştir. Sonunda Perikles savaş alanından çok, öngöremediği veba salgını nedeniyle yenilmiştir.

Zamanımızın yeni demokrasilerinin başarıya ulaşabilmeleri, ekonomik zenginliğin dışında da halka bir şeylerin verilebilmesine bağlıdır. Modern halklar her türlü idealizmi de kanıksamış olduklarından, liderlerin işi kolay olmayacaktır.

Dünya meselelerine olan rasyonel ve lâik yaklaşımları, anayasalarına bağlı, cumhuriyetçi ve demokratik ortamda politik ve kişisel özgürlüklere olan tutkularıyla, Perikles zamanı Atinalılar, tarihlerinin başka hiç bir döneminde görülmeyen bir tarzda çağımızın değerlerine yakındılar. Bu nedenle Perikles'in Atina'sı, model olarak, günümüzde hâlâ önemini muhafaza etmektedir. Ancak, benzerliklerin yanında, farklılıklardan da ders almalıyız. Her ne kadar Atinalılar maddesel zenginliğe bizler kadar önem veriyor idilerse de, ekonomik imkânlar ve mal

varlığı ile övünmeyi aşağılayarak, amme hizmetindeki başarıyı ön plana çıkarırlardı. Kişinin özgürlüğüne ilk önem veren toplum olmalarına rağmen, toplumun politik yaşamına hilen katılmadan, etik ihtiyaçlarının karşılanabileceğine inanmazlardı. Perikles'e göre politik tartışmalara katılmak, oy kullanmak her vatandaşın görevidi ve bir taş kadar sessiz ve hareketsiz kalmanın dahi, aslında, taraflardan birinin menfaatine hizmet edeceğini söylerdi.

Perikles'in ve kent-devlet modelinin başarısını anlayabilmek için bu farklılıkların bilincinde olarak, onları tevazu içinde tetkik etmemiz gerekir. Antik döneme ait olmalarına rağmen Atinalıların bildikleri ve inandıkları öğelerin, hiç değilse, bir kısmını öğrenemediğimizi ya da okul sıralarında öğrenip de sonradan unuttuğumuzu, ve böylece, bazen bizden daha mahir ve üstat kişiler olabilecekleri varsayımını kabul etmeliyiz.

Hürmasonluk, Atatürkçü değerleri korumayı hedefleyen bir lâiklik ve demokrasi okuludur. Şiarımız Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşliktir. Kutusal değerlerimizin her an saldırıya uğrayabildiği günümüzün ağır politik ortamında, Masonluğun Nur'unun yalnız kendimizi değil, çevremizi de aydınlatmasını temin etmek görevimizdir. Perikles'in 25 yüz yıl önce söylediklerini hiç unutmayalım.

KAYNAKÇA

1. *Thucydide, Histoire de la guerre du Péloponnèse, tradustion par J. Voilquin*
2. *Thucydide: La Guerre du Péloponnèse, Denis Roussel*
3. *Pericles of Athens and the Birth of Democracy, Donald Kagan*

K.İMİZ MOZART

Ahmet ÖRS

27 Ocak 1756 günü akşam saat 8.00'de, saray müzisyeni Leopold Mozart ile karısı Maria Anna Pertl'in oğlu olarak dünyaya geldi ve ertesi gün Johannes Chrysost Wolfgangus Theophilus adıyla vaftiz edildi. Daha sonra adı Theophilus Amedeus olarak değiştirildi. 5 Aralık 1791 günü de, ateş nöbetleri içinde öldü. Ölüm raporunda böyle yazıyordu. Daha sonra bu teşhise dayanarak sayısız varsayımlar öne sürüldü. Mozartın hastalığı için. Ölüm nedeni olarak menenjit, aşırı hacamat nedeniyle kan kaybı, üremi, tüberküloz, romatizma ya da streptokok zehirlenmesi teşhisi, hep saygıdeğer bilim adamlarınca kondu. Rakibi Salieri tarafından zehirlendiği hakkında spekülasyonlara kalkışanlar ve bir takım ipuçları bulduğunu

sanarlardan oluşan ordu da cabası...

Bir başka efsane de, Mozartın zayıf ve hastalıktan yıpranmış bedeninin 6 Aralık 1791 günü bir yoksullar mezarlığında toprağa verildiğiydi. Oysa gerçekte cenazesi 7 Aralık günü Viyanadaki St.Stephan Katedralinde son kez kutsanmıştı ve cenaze töreninde yalnızca karısı Constanze, Emanuel Schikanderin "Sihirli Flüt" ekibi, müzisyen arkadaşları hazır bulunmakla kalmamış, birçok isimsiz hayranı da son görevlerini yapanlar arasında yer almıştı. Bundan sonra cenaze, fırtınalı ve yağmurlu bir havada bir at arabasına yerleştirildi ve hızla, kente dört kilometre uzaklık-taki S.Marx mezarlığına götürüldü, bir toplu mezara gömüldü.

İmparator II. Joseph'in fermanı ile gerçekleşen genel bir uygulamaydı bu. Yoksa yoksullar mezarlığına gömülmüş değildi Mozart.

Bilinen hususlar, Mozartın boyunun 1.50den biraz uzun, teninin sarımsı, yüzünün çiçekbozduğu olduğu. Elleri, parmakları ince ve zayıf, sarı saçları gürdü. Kulak kepçeleri tam olarak gelişmemişti. Ama buna karşılık işitme duyusu olağanüstüydü. Bu çan ya da çalar saat sesi duyduğunda, bunun hangi tonda olduğunu söyleyebilirdi. Gürültülere karşı aşırı hassastı ve gürültüden adeta acı duyardı. Son derece çabuk parlardı. Çok önemsiz bir şey onu heyecanlandırabilirdi, kolayca bayılırdı. Şarkıcı Michael Kelly'nin anlattıklarına bakılırsa, barut kadar çabuk parlayan bir yapısı vardı. Gündelik sohbetler sırasında komik pozlara girer ya da Hildesheimerin deyişiyle, şeytani bir palyaço gibi görünebilirdi.

Kaba tepkiler gösteren bir kişiydi. İlk sevgilisi Aloise Weber kısa süre önce kendisi için iki arya yazdığı, birlikte İtalyaya gidip opera âlemini fethetmeye hazırlandığı bu kadın 1778 yılında Mozart ile ilişkisini kesince, "Beni istemeyen, bir tarafımı yalasin" diye avaz avaz, çevredekilere aldırmaksızın haykırmıştı. Doğuştan yüce makamlara boyun eğen bir kişiliğe sahip babasını huzursuz etmemek için daima iki farklı karakter sergilemişti. Bu davranışı daha sonra, bir sanatçıdan

hizmetçi gibi yaltaklanma bekleyen çağının toplumu içinde de sürdürdü. Bu saray müzisyeni Leopold Mozart (1719-87) oğlunun öğretmeni, egzersiz hocası, emprezaryosu, yolculuklarda arabacısı olarak saçını süpürge etti. Yitirdiğim her an, bir daha geri gelmeyecek şekilde kaybolmuştur, diyordu baba Mozart. Her dakika çalışmaya ayrılmalıydı. Leopold, çocukları Nanneri ve Wolfgang için 115 etüt yazdı. Küçük Mozartın en küçük beste çalışması bile acımasızca eleştiriliyor, düzeltiliyordu. Oğul, yaptığı her şeyin hesabını vermek zorundaydı ve her şey, babanın oğlu için koyduğu yüce hedefe ulaşmak içindi. Kendisi kusursuz olmadıysa, oğlu olmalıydı.

Babanın hırsı, harika çocuğu saraydan saraya, İtalyaya, İngiltereye, Fransa, Hollandaya götürdü. Mozart yaşamının on yıldan fazlasını, 3720 gününü seyahatlerde geçirdi. Bu yolculukların büyük bölümünü çocukken yaptı. Küçük Mozart Latince, İtalyanca, İngilizce ve Fransızca öğrendi. Avrupanın tüm müzik stillerini inceledi, virtüöz olarak sivrildi, inanılmaz bellek cambazlıklarıyla çevresini hayretlere düşürdü. Romada bir kez dinledikten sonra Giovanni Allegrinin "Miserese"sini tümüyle notaya geçirdi.

Ama günün birinde harika çocuklar da büyüyecekti. Mektuplarını, sonsuza dek senin sözünden çıkmayan oğlun diye bitiren Mozart, günün birinde her şeyini

babasına anlatmaktan vazgeçti. Ayrıca babası gibi bütün ömrünü prenslerin karşısında iki büklüm reverans yaparak geçirmek niyetinde de değildi. 21 yaşındayken, 1777 yılında Salzburg Piskoposu Prens Colloredodan izin istedi. Onun bu izni vermemesi üzerine, Tanrının lütfu konusunda kendi görüşünü, "Alicenap prensim ve efendim", diye başlayan ve şöyle devam eden bir mektupta dile getirdi: "Çocuklar Tanrıdan ne kadar fazla yetenek alırlarsa, kendilerinin ve anne babalarının durumunu daha iyiye götürmek için bundan o kadar çok yararlanmak zorundadırlar. Yetenekleri değerlendirmeyi bize İncil öğretir."

Bu son derece kibarca izin istediğinin ardında gizli bir meydan okuma gizliydi. Piskopos ona izin verdi. Mozart babasının emri üzerine Paris'e gitti. "Parise git! Hem de çabuk. Büyük adamların yanına otur. Aut Cesar, aut nihil. Ya bir Sezar olursun, ya da hiçbir şey", diye yazmıştı babası. Mozart Parise gitti, Ama Sezardan farklı olarak hiçbir şey kazanmadı. Büyük adamların yanına oturdu ve şu sonuca vardı: "En iyi ve en gerçek dostlar yoksullar. Zenginler dostluk nedir bilmiyor." Paris salonlarındaki davetler hakkında mektupları, Wolfgang Hildesheimer'in ifadesiyle "Fransız Devrimini haklı gösterecek belgeler gibiydi." Borç ve yeis için Salzburga Piskopos Prens Colloredonun yanına dönüp burada 30 mes, litanai, oda müziği yazdı. Ta ki, iki yıl sonra

tekmeye bu saraydan kovuluncaya dek... On bir yıl sonra, 9 Ekim 1890 da II. Leopold Kutsal Roma İmparatoru olarak tahta çıktı. 1493 süvari ve 1336 piyade askeriyle Viyanadan Frankfurta gitti. Büyük bir askerî bando ona eşlik ediyordu. Müzik içinse sadece 15 kişilik bir orkestra ile beraber yolculuk yapmaktaydı. Orkestranın başında Antonio Salieri ile Ignaz Umlauff vardı. Leopoldun selefi II. Joseph'in saray besteciliğine atadığı Wolfgang Amadeus Mozart imparatorun maiyetinde yer almıyordu. 34 yaşındaki besteci sarayda bir kenara atılmıştı. "Figaro"nun, "Don Giovanni"nin, cesurca piyano konçertolarının, ustaca kuartetlerin bestecisi artık balolar, davetler için menüler, Alman Dansları yazıyor, kendi ifadesiyle, Yaptığı iş için fazla, yapabilecekleri içinse çok az para alıyordu.

Artık modası geçmişti. Borcu vardı. Bir yığın borcu. Sadece Loca kardeşi Johann Michael Puchberg'e altı ay içinde 875 gulden borç yapmıştı. Ayrıca bedensel sıkıntılar içindeydi. Bir zamanlar durmak bilmeyen, dinlemek kendisine zor gelen Mozart aylardır tek bir nota bile yazamamıştı. Mozart, bol paralar kazanan saray bestecileri döneminin kapandığını hissediyordu. Yeni imparator onu adam yerine koymuyor, yeni bestelerini seslendirebileceği, akademi diye adlandırılan, çok sayıda eserin çalındığı konserleri de, birkaç yıl öncesin-

den farklı olarak, kolay kolay bir sanatseverin desteğini bulamıyor, Avrupanın en ünlü bestecisi, yani Mozart bile kendi şanına yakışacak bir yaşamı bağımsız bir sanatçı olarak sürdüremiyordu.

Mozartı müzik tarihinin en çalışkan kölesi olarak niteleyenler vardı. Kısa yaşamı boyunca 835 eser yazdı. Bunların hepsini de, sadece bir sipariş aldığında besteledi. Bu yüzden de ona itaatkâr dâhi diyenler de var. Ama çocukluk yılları bir yana bırakıldığında ona itaatkâr denebilir miydi? Eğer babasının sözünü dinlemiş olsaydı, yaşamı boyunca Salzburgda kilise orkestrasının yöneticisi ve nefret etteği bu kentte yeteneksiz öğrencilere öğretmenlik yapan bir kişi olarak kalacaktı. Eğer soyluların zevkine göre beste yapsaydı, operalarında hadım edilmiş sarkıcılara -ki kendisi bunları kesilmiş makarnalar diyordu- egemen sınıflara övgüler dolu aryalar söyletecekti. Eğer beste siparişi verenlerin isteklerine uymuş olsa, senfonileri, konçertoları ve kuartetleri, sadece maddî yönden son derece bağımlı olduğu, kendi ifadesiyle uzun kulaklı bu kişilerin beğenecekleri müzik olacaktı. Müzikal eşeklerdi Mozart için bunlar. Kapısından tekmeyle kovulduğu Piskopos Colloredo için babasına, "İnsanı soylu kılan, yüreğidir. Ben prens değilsem bile, bednimde kimi prenslerden daha fazla onur taşımaktayım", diye yazmaktaydı.

Mozart, yine kendi ifadesiyle olağanüstü yeteneğinden emindi ve kendisi gibi bir kişinin ancak 100 yılda bir dünyaya gelebileceğini söylüyordu. Gerçekten de o dönemde Avrupada müzik stilleri hakkında ondan daha deneyimli, virtüöz olarak ondan daha becerikli, beste tekniği açısından ondan daha bilgili, opera konuları hakkında ondan daha güçlü sezgiye sahip başka müzisyen yoktu. Sadece tek bir şeyden yoksundu: Toplumsal uyum ve cemiyet içinde onu sempatik kılacak espri anlayışından. Onun kendine güveni, müzisyen toplum içindeki prestiji, oda hizmetçisinininkiyle eşdeğer olarak görüldüğü Avrupada bir meydan okuma olarak değerlendiriliyordu.

Kuşkusuz o da bunu biliyordu ve yine de soyluların saraylarına hizmetçi kapısından girmeye yanaşmıyordu. 17 Mart 1781de Viyanadan gönderdiği bir mektupta, aşçılarla, pastacılarla ve hizmetçilerle bir sofraya oturmak zorunda kaldığından yakınıyordu. "Bir oda hizmetçisi olduğumu bilmiyordum. Ve bu benim adeta boynumu kırıyor", diyordu babasına yazdığı mektubunda.

O, ölümünden birkaç on yıl sonra sanatçıların lâyıık görüleceği bir düzeyde kabul edilmesini bekliyordu. Bir dâhi, toplumda bir kahraman, bir yıldız muamelesi görmeyi istiyordu. Bekleme odalarında hiçbir zaman beklemeye yanaşmadı. Protokol kurallarını bir yana bırakıp, oda hizmetçilerini atlatarak, kendi ifadesiyle,

"doğru prensin yanına gittim, ona komplimanlarımı sundum", diyordu.

Aslında Mozart, saray dünyasında kensidisine ne gözle bakıldığını doğru olarak kestirememiştir. Onların gözüyle Mozart bir sonradan görme, zengin bir tüccarın giysileriyle kabara kabara ortaklıkta dolaşan, yine de saray protokolüne bir türlü uymayan bir kişiydi. Protokole hiç değer vermediği için, bu kurallara uyması da mümkün olamazdı kuşkusuz. En başarılı dönemlerinde bile Mozart sosyetedede kabul görebilmiştir değil.

Bugüne dek bir bilmece olarak kaldı Mozart. O bir dâhi çılgın, kâh kıkırdayan bir çocuk, kâh açık saçık konuşan bir âsi, küstah bir provokatör, bir zavallı, bir türlü kavranamayan yüce bir ruhtu. Sadece bir şey olmasına izin verilmedi: Mozart adında bir insan...

5 Aralık 1784 de, "Zur Wohltätigkeit", (İyilikseverlik) adlı Locadan, Kardeş Localara şu levha gönderilmişti: "Aday, orkestra yöneticisi Mozart-önceki sekreter kardeşimiz Hoffman, bu adayı muhterem kardeş localara duyurmayı unutmuştu. Kendisi birkaç hafta önce muhterem Bölge locamıza aday gösterilmişti. Eğer muhterem kardeş locaların bir itirazı yoksa, gelecek

hafta kabulü için gerekli adımları atmayı isityoruz.

Viyana Vadisinde 14 Aralık Mozart "Zur Wohltätigkeit" Locasına üye olarak girdi.

İngilterede 24 Haziran 1717 tarihinde bir Büyük Loca etrafında örgütlenen Masonluk, Avusturyada 17 Eylül 1742 de ilk adımını Viyanada bir locanın kurulmasıyla atmıştı. Masonluk Avusturya tahtının egemen olduğu topraklarda ve komşu Bohemya ve Macaristanda hızlı yayıldı. Bunda, arşidüşes ve daha sonra imparatoriçe olan Maria Theresa'nın kocası Lorraine Dükü Franz Stephan'ın rolü vardı. Franz, 1731de La Haye'de altı İngiliz kardeş tarafından tekris edilmiş, daha sonra da üst dereceye geçirilmişti. Papalığın Masonluğu lanetleyen 1738 tarihli fermanının uygulanmasını, İmparatoriçe, kocasına duyduğu saygıdan olsa gerek, Avusturyada uygulamadı. Ama Masonluğa karşı olduğunu da hiç saklamayan Maria Theresa, 1764te Masonluk çalışmaları yasakladı. İmparator Franz 1765 de ölüp, oğlu II. Joseph annesiyle birlikte tahta geçince, durum yeniden değişti. Joseph gerçi mason değildi, ama herhalde babasına büyük bağlılığı nedeniyle Masonluğa sempati duyuyordu. Maria Theresa'nın 1780 de ölmesi ve II. Jo-

sephin ülkeyi tek başına yönetmeye başlaması, Avusturya Masonluğunu verimli bir döneme götürdü. 1787 de Avusturyada bu ülke Masonluğunu dışa bağımlı olmaktan kurtaran bir ulusal büyük loca kurulduğunu görüyoruz. O sırada Avusturyada 45 loca vardı ve bunlardan sekizi Viyanada çalışmaktaydı.

Ancak Joseph, 1785 yılının Aralık ayında kilisenin ağır baskısıyla yeni bir emirname çıkarmak zorunda kaldı. Ülkenin belli başlı kentlerinde artık loca sayısı üçü geçmeyecek, localar üyelerinin adlarını düzenli olarak resmî makamlara bildireceklerdi. Bu emrin on bir gün gibi çok kısa bir zaman içinde uygulamaya konması, değerli birçok masonun meslekten ayrılmalarına, Masonluğun Avusturyada canlılığından birçok şey yitirmesine yol açtı. zor yıllar 1794 yılına, Mozartın ölümünden 3 yıl sonrasına kadar sürdü ve o tarihte Avusturyada Masonluk kendi isteğiyle çalışmalarına son verdi.

Mozart ise Avusturya Masonluğunun en olumlu döneminde, 1784 yılı Aralık ayının 14'ünde, 28 yaşındayken, "Zur Wohltätigkeit" adlı locada tekris edildi. Viyanadaki sekiz locadan en önemlisi "Zur Wahren Eintracht" locasıydı. Mozartın girdiği "İyilikseverlik" locası ise matrikül listesi en zayıf olanlardan biriy-

di. Mozartın locasının Üstadı Muhterem Baron Otto von Gemmingen/Hornberg idi ve Mozart'ı 1778'de Mannheimde desteklemişti. 1782 de Viyanaya yerleşen Baron, büyük olasılıkla Mozartı Masonluğa katılması için teşvik eden kişiydi.

Viyanadaki öteki localardan Zur Bestaendigkeit, (Dayanıklılık) locası, matrikülünde Mozartın "Saraydan Kız Kaçırma" operasında ilk Osmin rolünü üstlenen Ludwig Karl Fischer ve bestecinin kayınbiraderi Joseph Lange de bulunuyordu. Aynı Locanın üyelerinden Christoph Torricella, Haydn ve Mozartın eserlerini yayımcısıydı. Mozart 7 Ocak 1785 de, Üstadı Muhterem Ignaz von Born'un çekici altında kalfalık derecesine geçti. Mozartın ne zaman Üstahlığa yükseldiğine ilişkin elde bir kayıt yoktur. Ancak 4 Nisan 1787 de babasına yazdığı mektuptan, Üstat olduğunu öğreniyoruz. 1784 yılı Mozartın yaşamında yalnızca Masonluğa ilk adımı atması açısından önemli değildi. Aynı yılın Şubat ayında Mozart eserlerini tematik kataloğunu tutmaya başladı. Bu sayede, aksi takdirde tam olarak hiçbir zaman bilemeyeceğimiz birçok ayrıntı bize ulaştı. Bu katalog aynı zamanda sanatçının bestelediği Masonik müzikler hakkında da kesin bilgilerin bize aktarılmasını sağladı.

29 Aralık 1784te, Mozartın cami-
aya intisabından çok kısa süre
sonra, Prens Esterhanzynin sa-
ray müzik yönetmeni ve Mozar-
tın arkadaşı Joseph Haydn, "Zur
Wahren Eintracht", (Gerçek
Uyum) Locasının Tören Üstadı
Franz Philipp von Weber'den
Masonluğa alınması için aracılık
etmesini rica etti. 24 Ocak 1785
de Haydn teklif edildi ve Mason-
luğa kabulüne karar alındı. Tek-
ris töreni 28 Ocakta yapılacaktı.
Mozart, arkadaşlarının Tekrisin-
de bulunmak üzere geldi. Tekris
tarihi Esterhazy sarayına çok geç
ulaşmış, Haydn törene yetişeme-
mişti. tekris töreni için yeni bir
tarih tespit edildi: 11 Şubat.
Haydn geldi, tekris oldu. Fakat
bu kez de Mozart törende hazır
bulunmadı. O Cuma günü babası
da Salzburgdan gelmiş, o öğleden
sonra Mozart "Re Minör Piyano
Konçertosunu" (KV 466) ilk kez
seslendirmişti.

Ertesi gün, 12 Şubat günü Mo-
zartın Viyananın merkezindeki
Domgazze'de bulunan gerçekten
çok görkemli dairesinde, ünlü St.
Stephan katedralinin gölgesinde
bir kuartet konseri verildi. Leo-
pold Mozartın kızı Maria Anna,
herkesin çağırdığı adıyla Nam-
merl'e yazdığı mektuptan, bu
konserin Haydn'ın tekrisini kut-
lamak için düzenlendiğini, onun
locasından iki kardeşin, Baron
Tinti ve ağabeyinin de bulundu-
ğunu öğreniyoruz. Bu konserde

Mozartın arkadaşı Haydn için
daha önce bestelediği üç, bu mü-
nasebetle bestelediği de üç ol-
mak üzere KV387, 421,458,465
sayılı dörtlüler konserde seslen-
dirildi.

Aynı yılın, 1785 in 6 Nisan günü,
Mozartın babası Leopold Mozart
da oğlunun "İyilikseverlik" Loca-
sına girdi ve kısa bir süre toplan-
talara devam etti. 16 Nisan günü
de "Gerçek Uyum" locasının zi-
yaretçi listesinde baba oğul Mo-
zartların imzalarını görüyoruz.
O gün, baba Mozart kalfalık de-
recesine geçti. Aynı ayın 22 sinde
ise Üstatlığa yükseldi. (KV 468
"8") iki gün sonra da Mozartlar
"Zur Gekrönten Hoffnung" ("Taç-
landırılmış Umut") Locasını zi-
yaret ettiler. Burada "Gerçek
Uyum" Locasının Üstadı Muhte-
remi Ignaz von Born'un şerefine
düzenlenen bir törene katıldılar.
Törende KV471 (KV 471 "15"
"16") sayılı "Mason Neşesi" ad-
lı tenor erkekler korusu, iki
keman, viyola, bas, iki obua,
klarnet ve iki korna için Mozar-
tın bestelediği kantat da icra
edildi.

Eserin üzerinde 20 Nisan 1785
tarihi yazıyor. Yani icra edilışin-
den dört gün önce bestelenmiş.
Librettoyu Franz Petran adlı Lo-
caya yakın bir Katolik papazı
yazmış. O dönemde Katolik ra-
hiplerinin Masonlukla ilişkileri
hiç de yadırganan bir durum de-

ğildi. Kantat hızla ün yaptı. Mozart 1791 yılında Pragdaki Zur Wahrheit und Einheit, (Gerçek ve Birlik) locasını ziyaret ettiğinde, onu loca kardeşleri bu kantat ile karşıladılar. Metin, II. Joseph'e övgüyü dile getiriyordu. Eserin notalarının satışından elde edilen gelir ise locanın hasenat fonuna bağışlanmıştı. Baba oğul Mozartların, kantatın ilk seslendirildiği törene katılmalarından bir gün sonra Leopold Mozart Salzburga döndü ve oğul babasını bir daha görmedi.

Mozart'ın en önemli masonik eseri, birbiri ardından, birer gün arayla ölen iki loca kardeşinin anısı için bestelenmişti. Dük Georg August 6 Kasım 1785de, Kont Franz Esterhazy ise 7 Kasımde Ebedî meşrika intikal etmişlerdi. masonik matem müziği, 17 Kasım 1785 de düzenlenen bir Matem celsesinde ilk kez seslendirildi. Mozart, bir bölümü Gezgın Kardeşlerden oluşan orkestrayı yönetti. İki keman, viyola, bas, obua, klarnet, kontrfagot ve iki kornodan oluşan kadro rasgele bir araya gelmişti. Eser yoğun bir sembolik anlam taşıyor. (KV 477 "12")

Eserin bütününde, Mozartın ölüm kuram ve felsefeleriyle birinci derece sembolizması arasındaki ilişkilere ağırlık verdiği görülür. Babasına yazmış olduğu 4 Nisan 1787 tarihli ünlü mektu-

bunda, ki o zaman Leopold ölüm döşegindedir, şöyle der:

"Ölüm, onu yakından tanıdığımızda, varoluşumuzun gerçek amacı olduğuna göre, insanoğlunun bu en gerçek ve iyi arkadaşıyla son yıllarda yakın bir ilişki kurdum ki, artık onun görüntüsü bana ürkütücü gelmiyor, tam tersine, onu son derece huzur ve teselli verici buluyorum. Tanrıya (sen benim ne demek istediğimi anlıyorsun), bana ölüm gerçek mutluluğumuza açılan kapının anahtarı olduğunu görme fırsatı verdiği için de minnettarım. Hiçbir gece, ne kadar genç olursam olayım, ertesi günü görece kadar uzun yaşayamayacağımı düşünmeden yatağıma uzanıyorum." Bu mektubu yazdığında 29 yaşındaydı Mozart.

Mozart 1785 yılı sonbaharda altı hafta gibi kısa sürede Figaronun Düğünü operasının ilk taslağını tamamladı. Ve eser 1 Mayıs 1786 tarihinde Viyanada Burgtheater'de temsil edildi. Librettosunu Beaumarchais'nin yazdığı opera, Avusturya sınırları içinde yasaklandı. 1787 yılında ise Mozart gerçi prestijli, fakat geliri çok düşük Saray Müzik Şefliğine atandı. Domgasse'deki lüks dairelerinden Landstrasse 224 numaralı çok daha ucuz daireye taşındı. Gerçeklik Locası üyesi Michael Puchberg'den sürekli borç al-

maya başladı. birkaç mektubuna
göz atalım.

"Sevgili dostum ve kardeşim;

Büyük zorluklar içinde bulunmaktayım, rehin olarak bıraktığım şeylerin iki tefeci makbuzunu sunuyorum. Dostluğumuz adına senden bana bu iyiliği yapması rica ediyorum. Ama bunu zaman geçirmeden yapmalısın. Durumu biliyorsun..."

12 Temmuz 1798 tarihli mektubunda şu satırları okuyoruz:

"..... hey Tanrım! Sana teşekkür etmek için değil, yeniden yardım etmen için yazıyorum. Borçlarımı geri vermek yerine daha fazla para rica ediyorum...."

1780 lerde Viyanada zor durumda olan yalnız Mozart değildi. Masonlar da sonu gelmeyen bir kriz içine sürüklenmişlerdi. İmparatorun emirnamesiyle sayıları sekiz olan localar üçe inmişti. Mozartın "Zur Wohltätigkeit" (İyilik) Locasıyla "Drei Feuern" (Üç Ateş) Locaları, "Zur Neugekrönten Hoffnung" (Yeniden Taçlandırılmış Umut) locasında bir araya geldi ve ilk toplantısını 14 Ocak 1786 da yaptı. Bu küçülme operasyonununun sonra Haydn masonik toplantılara uzak kaldı.

Viyanadaki sekiz Locanın 1786 yılında aralarında birleşerek üçe inmelerinden sonra, 14 Ocak 1786 da Yeniden Taçlandı-

rılmış Umut locasının ilk toplantısı için Mozart bir açılış ve bir de kapanış duası yazdı. KV 483 ve KV 484. Ancak beste müzikalite açısından sıradan bir dernek kompozisyonu olarak görülüyor ve Mozarta pek yakıştırılmıyor. Her iki duanın metin yazarları da aynı. Kapanış duasının solo kısmı ötekine göre daha ustaca olmakla birlikte, masonik matem müziğinin bestecisine hiç yakıştırılmıyor. (KV 483 "13" ve KV 484 "14")

Masonluğun zor durumda kaldığı dönemde birçok kişi camiadan ayrıldığı halde, Mozart, İmparatora son derece bağımlı olmasına, rağmen, locası ile ilişkisini hiç kesmedi. Bu da onun Masonluğa ne kadar bağlı olduğunu gösteriyor. Ölümünden üç hafta önce locası için "Neşemizi Yüksek Sesle İlan Et" başlıklı KV 623 sayılı masonik kantatını besteledi ve 18 Kasım'da bizzat icra etti. (KV 623 "1.2.3.4.5")

Mozartın son kez katıldığı bu loca toplantısından iki gün sonra ise ölüm döşeğine yattı. Librettounun Emanuel Schikander ya da Karl Ludwig Giesecke'ye ait olduğu, bunların Sihirli Flüt operasının librettosunu yazan kişiler olduğu biliniyor. Mozartın ölümünden sonra kantatın notası basıldı. Üzerinde "Dul eşi ve yetim çocuğu yararına Mozartın kantatı. Son hastalığından önce

en iyi dostlarından oluşan bir çevrede bizzat kendisini yönettiği bir veda ezgisi" yazıyor.

Eser bir solo ve onu kesen üç sesli erkekler korosundan meydana geliyor. Bunu izleyen tenor resitatif bir andante aryaya dönüşüyor. Sonuna doğru birlikte seslendirilmezden önce ikinci bir resitatif ve düette tenor ve bariton, solistlik becelirelerini sergiliyorlar.

KV623 A sayılı "Kettenlied", yani Kardeşlik Zinciri şarkısı, Viyanada masonların dağılmadan önce Kardeşlik Zinciri kurmaları geleneği göz önünde tutularak yazılmıştı. Zincir kurulurken, Kardeşler birlikte bu şarkıyı söylüyorlardı. Bu müzik 1946 yılından beri Avusturya Cumhuriyetinin Milli Marşı olarak değişik sözlerle söyleniyor. (KV 623a "18")

Mozartın "Sana, Ey Evrenin Ruh" diye adlandırılan KV 429 sayılı masonik kantatı iki tenor, bas, iki keman, viyola, flüt, iki obua, klarnet, fagot ve iki korno için büyük olasılıkla 1785 de bestelenmişti. Mozart üç sesli erkekler korosu ile bir tenor aryasını tamamlamıştı. İkinci tenor aryası 17 ölçü sonra kesiliyordu. Bir taslağa dayanarak 1800 yıllarında Maximilian Stadler adlı keşiş, enstrüman partisyonunu tamamladı. Ancak bunu niçin yaptığı bilinmiyor. O dönemde artık

Masonluk kayda değer bir faaliyet göstermiyordu (KV 429 "10.11")

KV 148 sayılı St. Jean Locasına Övgü; "Kutsal Bağ" adlı tenor ve piyano için şarkı. Metin: L.F.Lenz.

KV 546 sayılı yaylı sazlar için adagio ve füg: Mozart 26 Haziran 1788 de yaylı sazlar için bir füg besteledi. Başına bunun ifade gücüne uygun bir de kısa adagio bölümü eklendi. Bu besteyi hangi nedenlerden yaptığını bilmiyoruz. Bundan dolayı müzikalite açısından çok önemli bulunan bu eserin Masonlukla ne gibi bir ilgisi olduğu belli değil. Ancak masonik ritüle içinde kullanılmış olabileceği sanılıyor.

Kalfalık Yolculuğu KV 468: Piyano eşliğinde tek ses için üç kıtalık bu şarkı, Mozartın Loca için bestelediği ilk eser ve 26 Mart 1785 tarihini taşıyor. Büyük olasılıkla babasının Kalfalık derecesine yükseltilmesi sırasında 16 Nisan'da seslendirildi.

"Ölçülemeyen Evrenin Yaratıcısına Saygı Gösterenler" (KV 619) Küçük Alman kantatı Tek ses ve piyano için kantat. Regensburg'da bir locaya mensup Hamburglu Franz Heinrich Ziegenhagen adlı bir tüccar 1791 Temmuzunda Mozarttan yazdığı bir metni bestelemesini istedi. Metinde masonik idealleri öven beste beş bölümde işlenmiş. Beste olarak

loca açılışı ve kapanışı için bestelenen kantatlardan çok daha kaliteli olarak görülüyor. (KV 619 "17")

"Taçlandırılmış Umut" Locasının, Mozart Kardeşin ölümünden sonraki ilk toplantısında bir matem celsesi düzenlendiğini, bu toplantıda yapılan konuşmanın daha sonra basılması sayesinde biliyoruz. Zamanın ünlü yazarlarından Karl Friedrich Hansler, konuşmasını şöyle bitiriyor: "En büyükler, sevgilileri olarak bakmışlardı ona. Biz ise, kardeşim diye çağırıyorduk onu. İyi bir ko-

ca, iyi bir babaydı. Ailesi içinde, dostlarına karşı sevgi dolu bir dosttu. Kardeşleri için eksiksiz bir kardeşti..."

Ben de bu konuşmanın yine böyle bir kardeşler ortamında yapılmasında 206 yıl sonra, söylenenele şü cümleyi ekleyebilirim: Bu akşam ve toplantılarımızda her zaman dinleyeceğimiz bu güzel masonik bestelerin, "Sihirli Flüt" ve 800 ün üzerinde bestenin sahibi Mozartla kardeş olmaktan gurur duyuyoruz. O, sonsuza dek, Zincirimizin sağlam bir halkası olarak kalacaktır.

TÜRKİYEDE MASONUN VE MASONLUĞUN TOPLUM İÇİNDEKİ KONUMU

Üner BİRKAN

Bugün, Türk toplumu içinde hangi konumda olduğumuzu bilmeliyiz ki, yakın gelecekte, yirmibirinci yüzyıla girerken, Masonluğun hangi evrimi geçirmesi, hangi silkinişi gerçekleştirmesi gerektiğini belirleyebilelim.

"Evrım" ve "silkiniş" derken, Türk Masonluğunun, geleneksel, düzenli Masonluk çerçevesinde, böyle bir atılımın, davranış ve görünüm değişikliğini gerekli kılabilecek durumda olup olmadığının saptanmasında yarar vardır.

Her şeyden önce, "Masonluk" ve "mason" sözlerinin toplum içinde, yalnız bizde değil, yabancı ülkelerin pek çoğunda da, gizlilikle, dışa bağımlılıkla, daha da ileri giderek, din karşıtlığı, hatta din düşmanlığı, kısaca, dinsizlikle bir tutulmakta olması gerçeği üzerinde durmamız gerekmektedir. Bu görünüm taşımakta olmamızın, özellikle yakın tarihimizdeki bir takım yanlış değerlendirmelerden ileri gelmekte olduğunu biliyoruz. O günlerden bu yana, Masonluk üzerinde yapılmış olan yayınların pek çoğu, mesleğimize karşı olan kimselerin kalemlerinden çıkmıştır. Bu yayınların içeriği üzerinde, bu yazımda uzun boy-lu durmayı gerekli görmüyorum. Bunlar, her derecedeki, her yaştaki

kardeşlerimce yakından bilinmektedir. Ancak, şurası bir gerçektir ki, bizler, Masonluğa karşı olan bu yayınların, Masonluk karşıtı görüşlere kaynak olan bu kitapların, dergi ve gazete yazılarının ortaya attığı yanlış değerlendirmeleri ve yanlış yönlendirmeleri, en azından, iyi niyetli, potansiyel aday niteliğindeki hariciler üzerinde aydınlatıcı bir karşı etki yaratacak değer taşıyan, bilimsel ağırlığı olan yayınlarla karşılama işinde etkin davranmıyoruz. Masonluğa gerçek değerleriyle, bugün toplum içinde taşınması gereken ağırlıkla orantılı olarak, dış âleme tanıtmakta yararlanabileceğimiz kaç kitap adı sayabiliriz? Bizim, gelecekteki Türk Masonluğunun temel taşlarını oluşturmak üzere, toplum içinden titizlikle seçtiğimiz adaylara, onları toplumdaki yanlış değerlendirmelerden korunmak ve uzaklaştırmak için verebileceğimiz, Türkçe kaynaklar hangileridir? Bunları elimizin altında bolca bulabiliyor, o genç, cevherli adaylara, diyelim, lokal kütüphanelerimizin bir bölümünü olsun açabiliyor muyuz? Bence, Türk Masonluğunu bekleyen en büyük tehlikelerden biri budur; bu **tanıtım eksikliği**'dir. Bu yüzden, Büyük Görevliler Kurulunun, bir anlamda ona bağlı olarak çalışan Mimar Sinan Araştırma Locasının, bu alandaki açığı bir an önce, etkili bir plânlama ile gidermesi gerekmektedir.

Değerli kardeşlerim, kendisini geçen yıl Ebedî Maşrıka uğurladığımız, sevgili üstadlarımızdan Cevad Memduh Altar kardeşimiz, bakınız on yıl önce bu konuda neler söylüyor:

"... Şunu kesinlikle bilmek gerekir ki, Masonluğumuz, uzak-yakın geçmişinde ve günümüzde, öteki obediyanların bazıları tarafından başarıyla yapıldığı gibi, millî bir mason genel kültürü bile henüz oluşturamamıştır ve geleceğe yönelik böylesi bir faaliyetin gereğine hemen el konması zorunludur. Mimar Sinan dergisi, kendine göre özelliği olması gereken masonik kültürün oluşturulabilmesini mümkün kılacak, yirmi yıllık bir deneyime sahiptir ve masonik yayın alanında yararlı bir hizmeti esasen başarıyla yürütmektedir. Bu dergimizin, ulusal bir mason genel kültürünün ve dolayısıyla aramıza katılacak genç kuşaklara ışık tutacak bir kültür serisinin meydana gelmesinde de büyük rolü olacağına kesinlikle inanmaktayım. Ama bunun nasıl olacağı ve bu kitaphığın neleri içermesi gerektiği konusu, ayrı bir araştırma, inceleme ve karar sürecini gerektirmektedir."

(Mimar Sinan, Sayı: 62/1986)

Kardeşlerimizden bir kısmı, dışa açılmanın, dış âleme kendimizi tanıtmamızın, toplum içinde bir takım hizmetleri yerine getirmekle gerçekleştirilebileceğine içtenlikle inanmaktadırlar. Bu kardeşlerimize göre, burada adlarını saymayı gerekli görmediğim, toplum içinde belirli bir saygınlığa erişmiş, bizim gibi terimi burada özellikle kullanıyorum "gizli" çalışmayan bir kısım dernekler, kulüpler ve benzeri ad-

ları taşıyan topluluklar, gerçekleştirdikleri toplum hizmetleriyle, hayır işleriyle, bu hizmetleri ve işleri basın yoluyla kamuoyuna duyurmak suretiyle, toplumda olumlu görünümünü yaratmayı başarabilmektedirler. Masonluk ta, toplum hizmetlerine el atarak, kendini topluma hayırlı bir kuruluş olarak tanıtabilir. Bu yüzden, biz de bir an önce, toplum hizmetlerine yönelmeli, örneğin, mason hastaneleri, mason okulları açıp işletmeliyiz.

Bu görüşleri savunan kardeşlerimizin, bütün bu önerileri iyi niyetle, içtenlikle, Masonluğu topluma daha iyi tanıtmayı başarmamızın bir yolu olarak ileri sürmekte olduklarından kuşku yoktur. Masonluğun, yakın tarihimizde, Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay gibi önemli, toplum hizmeti gören kuruluşların oluşumunda oynadığı etkin rolü de bilmezden gelemeyiz. Bugün de, bir yandan Büyük Görevliler Kurulu eliyle, öte yandan, bu en üst kurulun gözetimi ve direktifi altında, localar tarafından öğrenim bursları verme gibi sosyal yardımların, sessizce ve vakar içinde yapılageldiğini biliyoruz. Öte yandan, loca toplantılarının sonunda, "hasenat" adı altında yaptığımız sembolik çalışma da, bizim, topluma hizmet konusunda duyarlı davrandığımızın açık bir göstergesidir. Ancak, şunu hemen belirtmeliyim ki, Masonluk, bu tür toplum hizmetlerini gerçekleştirme amacıyla kurulmuş bir kulüp, bir yardım kuruluşu değildir. Amacı, kişinin kendi kendini yetiştirme-si, yüceltmesi, topluma bu yoldan ışık saçmasıdır. Dolayısıyla Masonluk, topluma hizmeti bir başka plânda, bir başka anlam ve kapsam içinde yapar. Şimdi, mason okulları, hastaneleri açmalı mı? Kimi ileri batı ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi, hayır işlerine, toplum hizmetlerine de zaman ayırmayalım mı? Elbette hayır. Olanaklarımız elverdikçe, kendimize özgü vakar ve sessizlik içinde yapalım bunları. Önümüzde, ne yazık ki yeterince sahip çıkmadığımız, neredeyse toplumda bizimle ilgili yanlış değerlendirmelere de neden olabilme tehlikesi taşıyan bir örneğin, Sev Vakfı gerçeğinin durduğunu da unutmayalım!. Ama, bu hizmetleri Masonluğun asıl amacymış gibi önde tutmaya, kendimizi topluma bu yolla tanıtmaya kalkışmayalım. Hele, bu çalışmalarını medya yoluyla kamuya duyurabileceğimizi, böylece prestij kazanacağımızı da ummayalım. Kendimizi tanıtmak konusunda bir takım eksiklerimiz olduğunu, yukarıda vurgulamaya çalıştım; bu eksiklerimizi gidermek için, yayın yolunu seçmemiz, kitaplar, broşürler yayımlamamız gerektiğini bir kez daha belirtmek istiyorum. Medyanın olanaklarından yararlanmamız gerekiyorsa, bunu belirli ölçülerimiz, yöntemlerimiz içinde yapalım.

Kendisini her zaman rahmetle anacağımız, arıyacağımız, yeri doldurulmaz büyük mason Sahir Erman kardeşimizin, 1995 yılı Ekim ayın-

da, İzmir Locamızın yayımladığı "Üç Nokta"da söylediklerine kulak verelim burada...

"Masonluk, yakın zamandaki gereksinimlere bir yanıt verebilir mi? Yoksa, bir değişime gitmeli midir?" sorusunu, sevgili üstadımız şöyle yanıtıyor:

"En önemli soru bu. Bir kere, yakın zamandaki gereksinimlere yanıt verme amacı Masonlukta yoktur. Masonluk, bugünden yarına bir amaç gütmaz. O, kuşaktan kuşağa, nesillere kadar bir amaç gütmektedir. Masonluk, uzun vadeli bir çalışmayı gerektiriyor. Bugün ben adım atmazsam, yarın ikinci adımı atacak kimse olamayacaktır. Artık, Türkiyede Masonluk bir kalıp değiştirmeli midir? Hiç lüzum yok. Gayesini iyi anlarsa, Masonluğun niçin oluştuğunu ve niçin bu kadar insanın mason olduğunu düşünürse, kendi görevinin de ne olduğunu anlarsa, bunu gayet güzel yapar. Tenkit ettiğim nokta şudur: Birçok kardeşimiz, bu görevin ne olduğu hakkında henüz bir fikre sahip olmuş değildir. Sanır ki mahfile gelmek, kardeşle kucaklaşmak, hal hatır sormak, işler nasıl, çocuklar ne yapıyor diye bilgi edinmek, bir arkadaş, ya da bir kardeşle hasret gidermek, Masonluk için yeterlidir. O her kulüpte olan, üyeler arası yakınlaşmadır. Tabii ki Masonlukta da bu olacaktır ve olmalıdır. Ama bununla yetinirsek, bizim bir spor kulübünden ne farkımız kalır? Hiç!... Onun için, idealimizi, ülkü mâbedimizi bilmeliyiz ki, bu hedefe yönelebilelim. Türk Masonluğunda eksik gördüğüm, bu heyecan, bu tutku, bu atılım enerjisidir".

İşte değerli kardeşlerim, Masonluğumuzun, bu derece içten bağlı olduğumuz bu kutsal mesleğin bugünkü en önemli sorunlarından biri de budur, bu "kulüpleşme" tehlikesidir.

Bugünkü Türk Masonluğunun nitelik ve nicelik açılarından değerlendirilmesinde, şu sonuçlara ulaşabiliyoruz:

* Localarımızın çalışmalarında masonik düzen egemendir; ritüellere, tüzüklere uyum, herhangi bir şikâyete yol açabilecek, önemli aksamlar göstermemektedir. Türk Masonluğu, evrensel, düzenli Masonluk-taki saygın yerini aldığından bu yana, bu düzen içindedir. Dünya Masonluk âleminde, bu mesleğin temel niteliklerine uygun bir düzenlilik içindeyiz; loca içi ritüelik çalışmalarımız açısından, hiç bir eksiğimiz olmadığını övünçle, kıvançla söyleyebiliriz.

*Kardeşler arasında sevgi bağları, masonik bilinç her zaman sağlamdır.

*Büyük kentlerdeki yaşam koşullarına karşın, devam konusu kronik bir sorun olmamıştır. Kardeşler, genel olarak, devam konusunda, mesleğe girişlerinde verdikleri söze, yeminlerine uymaktadırlar.

*Localarda fikrî çalışmaya verilen önem ve ağırlık, hoşnutluk verici düzeydedir. Kardeşlere verilen konuların, masona ve Masonlukla ilgisine genellikle özen gösterilmektedir.

Ancak;

*Sayısı bugün artık on binin üzerine çıkan üyelerimiz arasında, politika ve kültür alanında etkili olanlar çok azdır. Bu da, bizim çok büyük bir eksliğimizdir. Çünkü, masonlar toplumun ortalaması içinde kalma durumunda değildirler. Masonluk, üstün nitelik taşıyan insanların, seçkinlerin topluluğudur. Bu seçkinler toplamı da, o toplumun ortalaması değil, o toplumu yukarıya çekecek olan bir seçkinler zümresidir. Gene rahmetli Cevad Memduh Altar kardeşimizi tanık tutarak, günümüzdeki konumumuzu ve geçmişteki durumumuzu belirleyebiliriz:

"Vaktiyle, İstanbuldaki localarımızın doğusunda, masonik anlayışlarındaki üstünlükleriyle tanınmış, yüksek rütbeli komutanların, hatta sarıklı, cüppeli din adamlarının görüldüğü toplantılar olmuştur. Örneğin, Maşrik-ı Âzâm-ı Osmanî'nin Üstâd-ı Âzâm Kafkas Cephesi Komutanı, şehit (17.6.1916) A.Faik Paşa'nın, Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendinin, Şeyhülislâm Hayrullah Efendinin, Defter-i Hakânî Nâzırı, ulemadan Mahmut Esat Efendinin toplantılara resmi giysileriyle katıldıklarını, yaşlı üstadlarımızdan işitmiştik. Ben doğuda sadece, bazı tanınmış askerleri, zamanın ünlü hukuk bilgini ve avukatı, mason şair Yusuf Cemal Mollayı sık sık gördüm. Ama o tarihlerde binamızın giriş kapısının üstünde 'Türkiye Mason Cemiyeti' levhası da asılı dururdu ve ona dokunulmazdı. Hâlen Masonluğumuz, aşırı dinci basının gazâbına yegâne hedef olan bir kurumdur.

Bu, her zaman böyledir ve böyle olmaya devam edecektir de..."

*Masonluğa karşı olan, özellikle köktendinci akımların ve görüşlerin önünde, kendimizi savunmak değil, kendimizi topluma gerçek yüzümüzle, erdemlerimizle, ideallerimizle, temel amaçlarımızla tanıtmakta atak davranıyoruz. Yirmibirinci yüzyılın, bilgi ve iletişim çağı olacağını çok iyi bildiğimiz bu yeni çağın eşliğinde, modern teknolojinin, bilimin nimetlerinden, buluşlarından, olanaklarından yararlanmakta eksik kalyoruz.

*Gene rahmetli Sahir Erman kardeşimizin vurguladığı gibi, "... Mason, hem aydınlanmış olması gereken, hem de aydınlatandır. Aydınlatma görevini, içinde yaşadığı toplumda yerine getirmek zorundadır. Bu yüzden de, korkmayacak, başını kuma sokmayacak, beni sevmiyen yılan bin yaşasın demeyecek, başkalarını da aydınlatmak, onlara toplumda hedefler göstermek görevini yerine getirecektir. Masonluğun asıl sorumluluğu, işte budur...En büyük amacımız, topluma ışık tutmaktır. Ülkümüz, Masonluğun ilk gününden bu yana değişmemiş-

tir, o da, ÖZGÜRLÜKTür. Bir zamanlar, siyasal özgürlükten, din özgürlüğünden, söz söyleme-duyma özgürlüğünden söz ediliyordu; şimdiyse, insan haklarının korunması, dünyanın her yerinde insan haklarına saygı söz konusudur. Ancak, özgürlüğün içeriği zamanla ve zamanla değişmekle birlikte, kendisi değişmemiştir. Özgürlüklere saldırılar sürdükçe de, bu ülkü yaşayacak, bunun çevresinde de her zaman, dünya durdukça masonlar yer alacaktır.

*Türk Masonluğunun son çeyrek yüzyıl içinde karşılaştığı, durmaksızın yanıt aradığı bir sorun, "Açılalım mı, açılmayalım mı?" sorusudur. Değerli kardeşlerim, hepimizin bildiğimiz gibi, temel prensiplerimizden biri, "Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü" nün baş kısmında yer alan şu değişmez kuraldır:

"Hür Masonluk;

-Sır saklamaya kesinlikle uyulmasını ister. **"Hür Masonluğun tarihi, ilkeleri ve ülküsü, birer sır değildir."**

Evet, "açılma" diye adlandırılan konunun anahtarı buradadır, bu temel prensiptedir.

Büyük Loca Tüzüğü'nün baş kısmında, Hür Masonluğun ilkeleri şöylece belirtilmektedir:

*Hür Masonluğun amacı, bütün insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması; insanlığın, hürriyet ve ahenk içinde gelişerek ilerlemesi ve Hakikatin araştırılmasıdır.

Hür Masonluk, bu amaçlara kendini adanmak isteyen insanların çabalarını bir araya getirir.

*Hür Masonluk, Evrenin Ulu Mimarı adını verdiği Yüce Varlığı ve ruhun ölmezliğini kabul eder. Çalışmalarına, Evrenin Ulu Mimarının adını anarak başlar.

*Ahlâk sağlamlığını şart koşar. Aramıza alınacaklar da, bu inanç ve niteliklerin bulunması en başta gelen ilkeler olarak kabul eder.

*Hür Masonluk, bütün insanlar için ortak bir İnsanlık Ülküsünün gerekliliğini kabul eder. Bu ülkünün gerçekleştirilmesi için;

İnsan kişiliğine saygıyı,
Bütün insanların iyiliğine çalışmayı,
Ferdin hürriyetini ve ahlakî sorumluluğunu,
İnsanların hak ve vazife eşitliğini,
İlme saygıyı,
birer prensip olarak benimser.

*Hür Masonluk, üyelerin vicdan inanç ve düşünce hürriyetlerini kabul eder. Üyelerinden, "öğrenme" ve "öğretme" görevlerini, severek yerine getirmelerini ister.

*Hür Masonluk, din, mezhep, ırk, dil, inanç ve sosyal durum ayrımı gözetmeksizin, kendi arasına, hür, iyi ahlâklı, namuslu, şerefli ve aydın erkekleri alır. Hiçbir inanç ve ülküye bağlı olmayanları sinesine kabul etmez.

*Hür masonlar, bir mason ve vatandaş olarak, ülkelerinin yasalarına uymak, vatanlarına şerefle hizmet etmekle yükümlüdürler.

Her mason, vatanına sadakatle bağlıdır. Ülkesinin yararlarını, bağımsızlık ve hürriyetlerini dirlik ve düzenliliğini korumayı, kutsal bir görev bilir.

*Hür masonlar, insanı güçlendiren ve daha iyi yapan çalışmanın her türlüşünü, ister el, ister fikir işçiliği olsun, aynı derecede şerefli sayarlar.

*Hür masonlar, insanlık prensiplerini ve ahlâki gelişmeyi:

-Mimarlık sanatından alınan semboller,

-İnsanlığın yüksek menfaatleri hakkında karşılıklı öğretim,

-Dostluk bağlarının sağladığı terbiye yolları ile uygulamaya ve yaymaya çalışırlar.

İşte kardeşlerim, "açılma" diye adlandırılan süreç, Masonluğun, birer sır olmayan tarihi ilkeleri ve ülküsüyle, topluma, insanlara tanıtılmasından başka bir şey değildir. Biz masonlar, bu niteliklerimizi, inanışlarımızı, amaçlarımızı, prensiplerimizi, ülkümüzü dış âleme yaymakla, topluma, insanlığa karşı görevimizi yerine getirmiş olacağız. Gene Cevad Memduh Altar kardeşimizin belirttiği gibi;

"Masonluğun konusu, yalnızca ve yalnızca, insanoğlu ve onun aydınlanmasıdır. Böyle bir insan, çevresine, ülkesine, hatta dünyaya bir eğitici olarak açılmadan önce, masonik hayatı boyunca, öğrenecek, yetişecek, düşündükçe aklın, hikmetin, kuvvetin ve güzelliğin bilincine varacaktır. Masonun bu yolda elde ettiklerini, yerine göre insanlığa yararlı olacağı inancına vararak, yararlı uğraşlara da dönüştürmesi gerekmektedir. Mason, duyarlılığı, düşünme, yorumlama ve yargılama niteliklerinin üstünlüğü ile, hatta davranışlarındaki ve uygulayışındaki farklılığı ile, insana ve insanlığa bir başka türlü açılması gereken bir eğitici, öğretici, uyarıcı değil de nedir? Masonik faaliyetlerin en yararlısı, Masonluğun tek aydınlatıcı gücü olan, seçmecî fikirleri değerlendirmek, sevgi ve inandırma gücü ile gönüllere seslenmek, eği-

tim-öğretim çabasına özen göstermek ve böylece aydın kafalara yardımcı olmaktır." (Mimar Sinan, Sayı:62/1986)

Çalışmalarımızda bize ışık tutacağına inandığım bu çevre içinde bana düşen görev, Türk Masonluğunun bugün içinde bulunduğu konum ve toplumda taşıdığı genel görünüş üzerinde düşüncelerimi sizlere aktarmaktı. İçten inancım odur ki, topluma kendimizi insanlık ilkeleri ve ülküsü ile, gerçek yüzümüzle tanıtmayı başarabilirsek, Masonluğumuzun geleceğine güvenle bakabiliriz. Sahir Erman kardeşimizin, gene bir Mason Haftası dolayısıyla, bundan tam 5 yıl önce söyledikleriyle, sözlerimi tamamlamak istiyorum:

"....19'uncu ve 20'nci yüzyıllarda Masonluğun görünümü her ne olmuşsa, aynı görünüm 21'inci yüzyılda da muhafaza olunması ve Büyük Frederik'in mesleğimizde yenileştirmecilere yer olmadığı yolundaki vasiyetinin istisnasız her loca tarafından titizlikle yerine getirilmesi ve bütün masonlarca buna uyulmasını sağlamaları şarttır ve ancak bu suretledir ki, Masonluk nihai gayesine ulaşabilecek, siyasi, etnik ve dini mülâhazaların parçalamak istediği insanların tam bir hürriyet ortamı içinde ve kendi hür iradeleriyle benimseyecekleri bir ahlâk sistemi sayesinde ortak bir zeminde buluşmalarını, dünyanın her yerinde insan haklarına saygılı davranılmasını sağlayacaktır."

GÖREVLERİMİZİ YAPIYOR MUYUZ?

Raşid TEMEL

Biz buraya gelirken herhalde Masonluktan birşeyler bekliyorduk. Bu doğaldır. Ama daha önemlisi acaba Masonluk bizden neler bekliyordu? İşte görevlerimizin ihmal edilen yönü burada başlıyor. Biz mason olarak gayemize varabilmek için kafamızdan, elimizden ve ayağımızdan gelecek gayreti esirgememiz icabeder. Aslında kendimizi buna mecbur hissetmeliyiz.

Eski günleri düşündükçe çok heyecanlanıyorum. O zamanlar bir kusurumuz olacak diye yaşlı üstadlarımızdan ödümüz kopardı. Onlar Masonluğun yararlarını çok iyi görürlerdi. Bu konuda kuş uçurtmazlardı. Localarda eski üstaplara danışmak yararlı olur.

Demek istediğim onların sözlerine ve tavsiyelerine kıymet veril-melidir. Yaşlı üstadların eski kafalı olduklarını düşünenler olabilir. Ama Masonlukta eski kafa, yeni kafa diye birşey yoktur. Masonluğun ilkeleri hepimizin malûmudur ve günümüze kadar bunlarda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Çünkü yapılacak bir değişiklik yoktur. Masonluk kendine has bir ahlâk ve erdem sistemidir. Bunlar eskiden ne ise şimdi de aynen öyledir. Değişiklikler olmuşsa, bunlar masonik sistemin yardımcı olan ve ana prensiplerle direkt ilgisi olmayan bölümlerde olmuştur. Örneğin tüzükler gibi, ritüelde yapılan değişikliklerde, ancak cümlelerde, eksiklerde ve ifade tarzla-

rındadır. Ana prensiplerde hiçbir şey değişmez, bunları değiştirmeye de kimsenin gücü yetmez. Masonlukta bir landmark düşüncesi vardır. Landmarkların ise katiyen değiştirilemez olduklarını hepimiz biliyoruz. O zaman landmark olan yerde eski kafa nasıl olur?

Masonluğun temeli simetri ve ahenk üzerine kurulmuştur. Esas olan da ritüeldir. Ritüel nedir? Ritüel bir inancın, bir ümidin, ruhî bir rüyânın dramatize edilmesidir. Şekilsiz bir şeye şekil vererek hayal gücümüze yardımcı olur. Zihni izlenimleri bıraklığa kavuşturarak, ekseriya anlaşılması güç ve doğru gözükmeyen şeylere şekil vererek gerçek duygularımızı sezmemize imkân verir. Böylece ritüel zihnin aydınlattığı ve gördüğü şeyleri anlatan ve doğrulayan resim gibi bir felsefe meydana getirir.

Masonluğun öğrenilmesi ve öğretilmesi günlük yaşamımızı zenginleştirir, görüşlerimizi düzeltir ve başkalarıyla daha iyi ilişkiler kurmamızı kolaylaştırır. Herkesin kötü tarafını görmeye çalışmak ise, bütün insanları kötü görmemize yol açar. Buna çok dikkat edelim. Bilgili bir kimse de bilgisiz kişileri herkesden daha iyi görür ve anlar. İçimizde bulunan Masonluğu hazmetmiş bilgili üstadlarımızın bizleri seyrettiklerini ve kusurlarımızı rahatça görmekte olduklarını hiç düşündünüz mü?

Bilgili kişiler üstünde bilgisiz kimseler yer almışsa, o bilgili kimselere yazık olur. Locaların idaresi masonik bilgisi eksik kimselere verilmemelidir. Bir mason yanlışlarını kabul edecek kadar büyük, onlardan yararlanacak kadar akıllı ve onları düzeltecek kadar kuvvetli olmalıdır. Mason olsun, haricî olsun başkalarıyla ilişkilerimizde onları etkileyici ve Masonluğa arka çıkmalarına yarayacak örnekler ortaya koyabiliyor muyuz? Yoksa bizzat kendimiz kötü örnek mi oluyoruz? Ne zaman hakkımızı almadığımızı sansak, felek beni tutmadı deyip dünyaya somurtuyor muyuz? Her kendimizi üzgün gördüğümüzde veya hadiselere kızdığımızda kabahatli olanın kendimiz olduğunu anlayabiliyor muyuz? Aslında bilmeliyizki yaşamın yolları uzun, pürüzlü ve diktir. Önemli olan bu yolda giden arabamızın tekerlekleri olan iman, cesaret, gaye ve kararlılığın yolun dışında döndüklerini görebiliyor muyuz?

Hepimizin eşit miktarda zamanı vardır. Önemli olan onu nasıl kullandığımızdır. Geçmişte ne kadar zaman öldürmüş olursak olalım, önümüzde kocaman bir yarın vardır. Başarı ise seçenekleri planlayarak ve yerine oturarak akıllıca kullanmamıza bağlıdır. Zaman paradan daha kıymetlidir. Eğer zamanı öldürürsek başarı şansımızı da öldürmüş oluruz. İnsan toplumlarında kişilerin zamanlarını nasıl harca-

dıkları bakımından dört sınıfa ayrılırlar,

1- İyi şeylerin olmasına neden olanlar.

2- İstenmeyen şeylerin olmasına neden olanlar,

3- Etrafta neler olduğunu sadece seyredenler.

4- Ortaklıkta neler olduğundan haberi bile olmayanlar,

Birçoklarımız evvelce ne olduğumuzdan ziyade, daha dikkatle şimdi ne olduğumuzu ve yaşamımızda neler yapabileceğimizi, zamanımızı nasıl kullanacağımızı öğrenmeye çalışırız. Masonluk da zaten bunu öğretir. Yaşamımız da çalışma ve çabalarımızla orantılı olarak yukarıya ve dışarıya olmalıdır. Kendi gizli kabiliyetlerimizi bulup onları kullanmazsak, Masonluğun dersleri de, birliği de sıfırdır. Nur aramaktan söz ediyoruz. Bu nur kendimizi analiz etmemiz için vardır. Eğer geriye bakmak için yaratılmış olsaydık, o zaman gözlerimiz önümüzde olmazdı.

Masonluğun bütün yapısı sembolik locada toplanmıştır. İyi insanlar mesleğimizin sırlarını burada öğrenirler. Özlemlerini burada giderirler. Bir mason olmanın gerçekten ne olduğunu da burada kardeşlerinden öğrenirler. Yaşamımızda ilerleme, yetenekli kişiler yoluyla olur. Onun için dostlarımızı iyi seçelim.

Kendi istekleriyle bir zalimin yönetimine girenler, başlarına ge-

len bu felâketten ötürü kendilerinden başka bir kimseyi suçlayamazlar. Kendinde kusur aramak yerine başkalarına nasihat vermek daha kolaydır. Hür olan insan erdemli olan insandır. Şerefini düşünerek günah işlemekten çekinir. Bilgisiz bilimsiz bir iman da kör inanıştır. İnsan ancak hür düşünebildiği, hür düşünecek bilgiye sahip olduğu ve düşüncesini serbestçe söyleyebildiği oranda mutlu ve rahat olabilir.

Karanlıktan korkan bir çocuğu kolayca affedebiliriz. Ama yaşamın esas felâketi insanların aydınlıktan korkmasıdır. Bunları da çocukta olduğu gibi affedelim mi? Geçmiş bize tecrübe ve hatıralar verir. İçinde bulunduğumuz zaman mücadele etme fırsatları verir. Gelecek ise, ilham ve ümit verir. İnsan tabiatının zayıflığından daima şaşkınlıklar doğmuştur. İnsanların iyi taraflarını kabul edelim, kusurlarını ise sabırla karşılayalım. Kuvvetli kimse güreşte başkalarını yenen kimse değildir. Belkide hidet anında iradesini hâkim olan kimsedir.

Mason, başkalarına ışık tutarken kendini de geliştirmelidir. Bunun en pratik şekli kardeşlerine sahip çıkıp onlara Masonluğun, kendi locasının tarihini, felsefesini, Masonluğun kurallarını, bilhassa kardeşliğini öğretmesidir. Kardeşlerinin birbirine yardımıyla karanlık gözükken birçok şey aydınlığa çıkacaktır.

Scottish Rite dergisinde Sidney Kase birdader bir yazısında diyor ki:

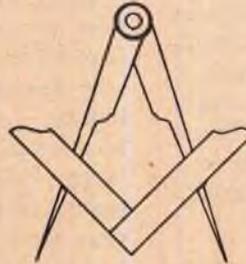
"Uygulanması kolay olmayan bir seçenek daha vardır, o da sonucuna bakmadan doğru olanı yapmaktır. Ama dünya bu görüşe sempati ile, anlayışla bakarak yardımcı olmamaktadır. O zaman kötülükler karşı bir tür korunmaya ihtiyaç vardır ve bu lazımdır. İyiliğin ve mantığın ışığını söndürmeye kararlı gözükten bu dünyada, ayakta kalabilmek için Masonluk bizlere bu düzensizliklerden kaçıp kurtulma imkânları sunmaktadır. Masonluk öyle bir yerdir ki orada ahlâk akümülatörlerimizi tekrar şarj ederek duygularımızın kıymetini koruyabiliriz." Modern dünyamızdaki bu düzensizliklerin, az veya çok, biz masonları da etkisi altına alması doğaldır. Eğer yukarıdan beri söylenmeye çalıştığım olaylar, meydana geliyorsa bunun nedenleri, kısmen de olsa,

etrafımızdaki kötü muhitin etkisinde kalınmasına bağlıdır. Eğer

biz gerçek masonlar isek kendimizi Masonluğun bize öğrettiği prensiplere uydurur, dünyanın yaşamımıza getirdiği bu kötü şeylerden kendimizi ve etrafımızı koruruz.

Bu kötülüklerin Masonlukla lehim tutması mümkün değildir. Bunların ikisini bir arada yürütmeye çalışmak ise dürüst ve doğru değildir. Bunların birini tercih etmek durumundayız, yoksa iki yüzlü oluruz.

Masonlar olarak bizim parolamız tesviye üzerinde eşit olarak toplanmak, ayrılırken gönye gibi erdemli olduğumuzu hatırlamak ve bütün hareketlerimizi şakül gibi doğru olarak sürdürmektir. Masonluk bir oyun değildir. O bir yaşam tarzıdır. Eğer Masonluğumuzu usulüne uygun yaşamazsak, kendimizi ve kardeşliğimizi ucuza satmış oluruz.

MASONLUKTA ÜÇGEN SEMBOLİZMASI

Abdülkadir ERENGÜL

Masonluk, ağır tempoyla öğrenilen töresel, bilimsel ve felsefî bilgi ve öğretilerini sembolleriyle anlatır. Üçgen de bu sembollerden biridir. Masonluk, bu sembollerin asla kalıplaşmış tek tip tanımlarla ifadesine izin vermez. Ancak görüşlerin ve değerlendirmelerin, ya da yorumların kaynağı, Masonluğun ilke ve öğretileri, ritüellerimizin ve üstadlarımızın yazıları ve konuşmalarındaki bizlere ulaştırmak istedikleri mesaj ve öğretilerin içindedir.

Masonlukta her yerde ve her harekette semboller bulunur ve sayıları da pek çoktur. Bir mason, her sembolün, dış alemde bilinenlerden farklı anlamlar taşıdığını tekrisinden sonra yaşayarak algılar ve zaman içinde öğrenir. Bu önemli sembollerden biri de "nur" olup, masonların nur almaları veya nur vermeleri gibi kutsal bir görev de yerine getirilir.

Sembollerin tüm manevî hayatımızda ne ölçüde rol oynadığını çoğu kez bilmeyiz ve bunun farkına da pek varamayız. Onun için de, locaya yeni kabul edilen bir çırak, başlangıçta semboller dünyasını kendisine yabancı, hattâ garip bile bulabilir.

Masonluğun hazzına varabilmek için bir masonun elden geldiğince kendini iyi insan olma yolunda eğitmesi gerekir. Bu da, ham taşı yont-

ma eylemidir. Yontma ve yontulma sembolizması ile, bir masonun Masonluk yolunda ne kadar çok gayret etmesi gerektiği vurgulanmakta ve inşa edilecek İnsanlık Mâbedine uygun bir taş özelliğinin kazanılması sağlanmaktadır. Bir mason, ham taşı yani kendisini yontarak, kúp taş haline, yani kâmil insan haline getirmek yolundadır.

Şu husus bir gerçektir ki, bir mason, ancak kendini asil ve görkemli bir ahlâkın düzgünlüklerine ulaştırabildiğinde, Masonluk yolunda ilerleyebilecek bir seviyeye gelecektir.

Şu halde, toplum içerisinde yaşayan, üst benliği gelişmiş normal bir insan, akıl, kuvvet ve sevgi arasında tam bir bağlantı yapabilen, denge kurabilen ve böylece akıl, kuvvet ve güzellik ışınlarının aydınlattığı evrim yoluna ilerleyen insandır.

Şimdi gelelim üçgen sembolizmasına... Üç noktayı birleştiren ve üç açı ile üç kenardan oluşan yüzeysel bir geometrik şekil olup, geometrik şekillerin ilki ve en basiti olmakla birlikte en tutarlı olanıdır. Bundan dolayı sağlamlığı, değişmezliği ve dayanıklılığı remzeder. Özellikle eşkenar üçgen, statik olarak bunların başında gelir. Bu nedenlerle Masonlukta çok önemli ve değer verilen bir simgedir. Buna masonik bir yaklaşımla değışmemesi gereken de diyebiliriz. Eşkenar üçgende, eşit üç kenar ve eşit üç açı vardır. Eşit üç kenar ve eşit üç açıdan birlik oluşur. Masonlukta, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik çerçevesinde insanları birleştirmeye, bu birleşmeden doğacak büyük, güçlü ve yararlı bağlar sağlamaya çalışılır.

Eşkenar üçgenin bir kenarının özgürlüğü, diğer kenadının eşitliği ve öbür kenarın da kardeşliği simgelediğini düşünecek olursak, her üç kavramın da, şaşmaz bir uyum ve denge içinde nasıl önemli değerler sergilediğini görürüz. Ancak bu üç kavramdan biri gerektiğinden az, ya da fazla olursa, ne üçgen kalır, ne de denge...

Masonluk, bütün insanları barışa, mutluluğa, sevgi ve saygıya iten bir ortamdır. Herkesi özgür ve kardeşçe yaşamaya çağırır. Bu ideali gerçekleştirmek için çaba sarfeder. Bu ideal henüz çok uzaktır. Fakat, hiçbir mason buna olanaksızdır, diyemez. İşte bu mesafeye erişmede Masonluk üçgeninden yararlanılabilir.

Üçgen, geometri biliminin öğelerinden biridir. Masonluğun amacına ulaşabilmesi için bilimden yararlanır. Mason mâbedine bir evrensel üçgen kurulur. Bazı uygulamalarda bir mâbette üç sütun, bazı uygulamalarda ise, Üstadı Muhterem ile Nâzırlar bir dik üçgenin köşelerinde yer alır.

Bu üçgen olumlu akıl ve bilgelik, güçlülük üçgenidir. Onları simgeleyen üç sütun da ayrıca bir üçgen meydana getirir.

Üstadı Muhterem ile nâzırların oluşturduğu bu üçgenin tepe noktası olan baş, düşünce, akıl ve bilgeliği simgeler. Bu tepe noktasının karşısında, yani nâzırlar arasındaki kalan kenar özgürlüktür. Birinci nâzırın yer aldığı aç göç, karşısındaki aç ise kardeşliktir. Nâzırlar uygulama eylemini simgeler. Üstadı Muhterem ile birinci nâzır arasında, yasalar sözcüsü yer alır ve hak ile adâleti simgeler, sonra Üstadı Muhterem ile ikinci nâzır arasında yer alan sekreter hafızayı simgeler ki, böylece çoğalan üçgenler, beş köşeli yıldız dönüşür.

Beş köşeli Yıldızın uçlarını birer doğru ile birleştirirsek, ortaya bir beşgen çıkar. Doğudaki ışıklı pano, bu beşgenlerle süsüdür. Doğu gibi Masonluğun çok önemli Nur kaynağındaki panonun beşgenlerle süsü oluşu çok anlamlıdır. Beşgenlerin içindeki üçgenleri, hak ve adâlet, kararlılık, güçlülük ve güzellikle eyleme dönüştürülüş başka bir deyişle, insanlığın ve doğanın mutluluğunu sağlama çabası yüce bir amaca hizmet edişin simgesi olarak yorumlanır.

Beş köşeli yıldızın köşelerini birbirine bağlayan beşgeni oluşturan doğrular ise, birleştirici, derleyip toparlayıcı niteliğinin yanında, bilim, akıl ve bilgeliğin, hâfıza, hak ve adâlet, güçlülük ve güzellikle beraber, ölçülü, uyumlu, birbirinden destek alan, birbirini tamalayan bir dayanışmanın demet oluşum simgesi olarak görülür.

Beşgenler arası bağlantılara gelince, Masonluk bireyin evrimini ön planda tuttuğuna göre, her beşgenin, akıl ve hikmet sahibi, algılaması olumlu, hakkı ve adaleti koruyan ve güçlü eylemde kararlı ve güzellik niteliği ile yetkin ve bilge masonu temsil ettiğini düşünürsek, bu bağlantıları, bu nitelikteki masonların, kopmaz gönül bağları ile âhenk içinde el ele sürdürdükleri çaba ve çalışmalarının uyumlu, dengeli gayretlerinin simgesi olarak yorumlanır.

Masonluğun bizden istediği bir şey de, ilkeleri ve öğretileri doğrultusunda düşünmek, araştırmaktır ki, giderek beş köşeli yıldız içeren bir beşgen olmaktır.

Masonlukta sık sık rastlanan üç sayısı, temel varlığın oluşunu simgeler. Zaman boyutu içinde geçmiş, hâli ve geleceği gösterir. Ayrıca, ben, sen ve o, hava, su ve toprak, doğum, yaşam ve ölüm doğal üçlemelerinin ve benzerlerinin temel anlatımıdır.

Herhangi bir geometrik şekil, en az üç nokta ile belirlenebilir, en az üç elemanın belirlenmesi ile tamalanabilir. Her hangi bir cismin uzayda durabilmesi, en az üç noktadan desteklenmesiyle gerçekleştirilebilir. Statik olarak en dengeli masa ayağı üç ayaklı olandır. Ayrıca üç vuruş, üç alkış, üç sütun ve üç basamaklı merdivene de Masonlukta çok önem verilir.

Üçgenin üç kolu masonik âlemin, mason localarının üç aydınlık kaynağından birini teşkil etmektedir. Bu üç büyük nur kaynağı, masonlara düşüncelerinde, sözlerinde ve davranışlarında yol gösterir, onlara ahlâk ve fazilet telkin eder.

Üçgenin tepesinde oturan Üstadı Muhterem üçgenin kollarını genişçe açmak suretile çizeceği şekilde, çevresinde nurlu bir halde teşkil etmesini, öte yandan da gerektiğinde kolları imkân nispetinde daraltarak çizeceği şekilde isteklerini frenlemeyi bilmelidir. Ayrıca bunları akılcı bir biçimde uygulayabilecek bir durumda olmalıdır.

Doğuda yer alan ışıklı üçgen, liberal Masonlukta olumlu bilimin ancak bilgelik ile insanlığa yararlı olabileceğinin simgesidir. Işıklı üçgenin içinde yer alan göz, bir masonun gerçekleri her zaman dikkatle inceliyerek ve akıl süzgecinden geçirerek arayıp değerlendirmesi gerektiğini anlatır veya Tanrıdan hiçbir şeyin gizlenemeyeceğini Tanrının her düşüncüyü ve her davranışı zaten bilmekte olduğunu gösterir.

Ritüellerimiz allegorilerle de doludur ve bunların anlamlarını bize hatırlatan sembollerimiz vardır. Bunların kavranması ve anlamlarının içimizden duyulması yolunda ne kadar çaba harcar, ne kadar araştırma yaparsak masonik ahlâkî ufkumuz o kadar genişler.

Masonik sembollerden sadece biri olan üçgen bizleri çeşitli yönleriyle etkilendirir ve düşünmeye sevk eder. Görülüyor ki, masonik eğitim ve öğretimde sembollerin çok önemli bir yeri ve katkısı vardır. Masonlukta semboller ruh ve şekil, bir şeyin özü ve kabuğu gibidir. Bunlardan ikiside birbiri için vazgeçilmezdirler.

Üçgen için üzerine söylenecek ve yazılacak daha çok şeyin var olduğu kesindir. Sembollerimiz üzerinde de, daima en güzelleri düşüneceğimizi, daima en iyileri arayıp bulacağımıza inanırız.

Üçgenin üç kolu olan akıl bize yol göstersiz, kuvvet işimizi yürütsün ve güzellik onu süslesin.

İKİ SÜTUN VE LOCAMIZ'IN ÜÇ BÜYÜK NURU

Semih S. TEZCAN

Evreni tüm boyutları ile inceleyebilmek ve doğru olarak yorumlayabilmek, bilimadamlarının ve filozofların işidir. Bu iş esasen Tanrı'nın yazdıklarının ve yaptıklarının düşünce sistemi içine girebilmek sanatıdır. Burada, sadece Mâbed'in içinde bulunan iki sütunun Kutsal Kitap, Gönve ve Pergelin Kardeşler'in tekâmülü açısından taşıdığı anlamlar anlatılmaya çalışılmıştır.

Evrenin ve bazı tanrısal varlıkların sembolizması, kutsal sayıların mânâları Hürmasonlar'ın Mâbedleri ve onun ayrıntıları hakkında daha derinlenmesine açıklamalar ve öğretiler için, bazen daha ileri dereceleri sabırla beklememiz gerekebilir.

1. LOCA

Bir "Loca" Büyük Loca'dan kuruluş ve çalışma izni belgesi (berat) almış olan, kendine özgü bir iç tüzüğü ve en az yedi hür masondan oluşan, kutsal kitaplara, Gönve ve Pergele sahip olan bir kardeşler topluluğudur.

2. MÂBED

Loca mensuplarının ritüelik çalışma yaptıkları yere "Mâbed" denir. Hürmasonlar'ın mâbedleri kökleri antik çağlara kadar uzanan malzemeler, semboller ve işaretlerle özel olarak tefriş edilmiştir. Öyle ki, her objenin ve dekorun hürmasonların eğitimine hizmet eden çok yararlı anlamları vardır. Kısaca, Mâbed, bir hürmason'un Tanrı'nın huzurunda,

onun gözetim ve denetiminde, mükemmelliğe ve erdemliliğe ulaşabilmesi için gerekli öğretileri içeren ve anlam itibarı ile birbirlerini tamamlayan, çok çeşitli sembollerin ve işaretlerin âhenkli bir şekilde düzenlendiği bir çalışma salonudur.

Sembollerin anlamı ve öğrettikleri o kadar çeşitli, o kadar derin ve o kadar zengindir ki; hürmasonlar bu Mâbed'e, belirli bir gündemi olmadan gelip oturular ve bir ritüelikle çalışma yapmadan, hiç konuşmadan, sadece Mâbed'teki sembollerin, işaretlerin ve allegorilerin spekülâtif anlamlarını meditasyon yaparak zihinlerinde canlandırıyorlar, saatler ve hatta günler hürmasonluk yolunda doyumsuz bir eğitimle geçirilmiş olur.

Mâbed'in üstü genelde açıktır. Bunu temsil etmek üzere, Mâbed'in tavanı gök rengi maviyeye boyanır. Hürmason ile, Tanrı arasında hiçbir mânia yoktur ve hürmason Evren ile her an bütünleşir ve kucaklaşır.

3. SÜLEYMAN MÂBEDİ

Bir Mâbed genelde Evren'i, Tanrı'yı, insanı ve bunlar arasındaki ilişkileri temsil eder. Tanrı'ya yaklaşıma yeri olan bir Mâbed'in

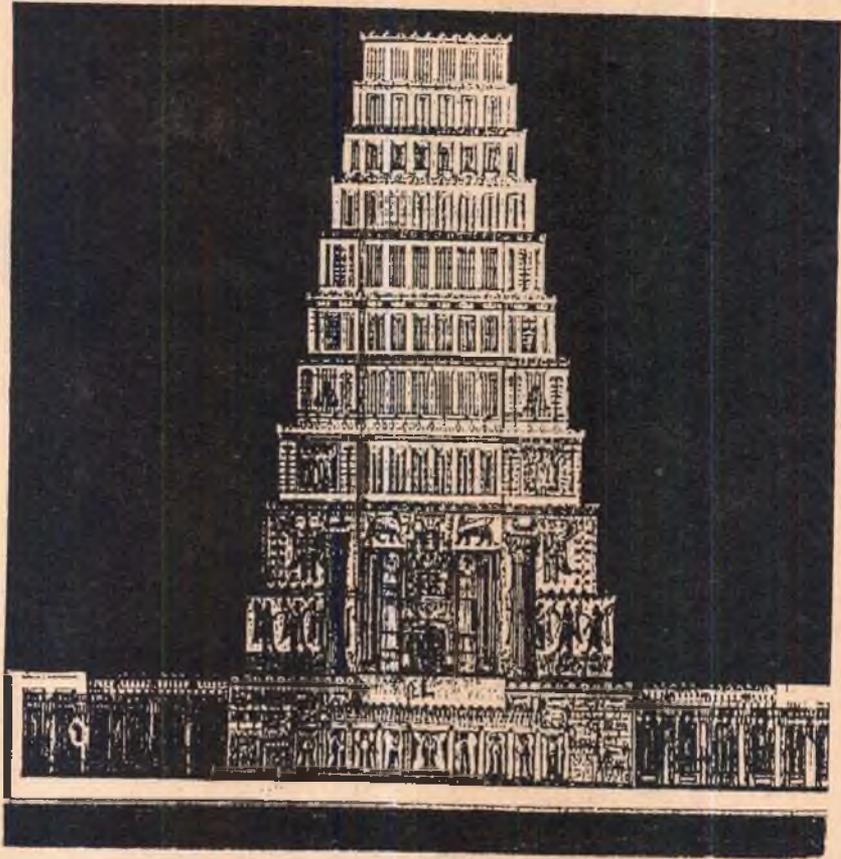
modelini, esas itibarı ile Evren'de bulmak kabildir. Nitekim, antik Tır (Tyre) şehrindeki Süleyman Mâbedinin mimarı Hiram, iç dekorasyonda hep Evren'in düzeni ile ilgili semboller kullandı. Meselâ, güneş, yıldızlar, uydular, büyük ve küçük ayı takımıyıldızları, Evren'in 12 burçlu kuşağı (Zodiac), mevsimler, metal cinsleri, v.b.. semboller saray'ın her tarafını süslüyordu.

4. İKİ SÜTUN

Mâbed'e girişte bulunan iki sütun, gerçekte Süleyman Mâbedi'nin bahçesinde, doğudaki giriş kapısının iki yanında duran içi boş bronz iki kolonu temsil eder. Bu kolonlar yaklaşık (1)(9.36m) yüksekliğindedir ve üzerlerinde bronz kaplamalı başlıklar vardır. Kolon başlıkları Tevrat'ın içinde, "Krallar'ın 1'inci ve 2'nci Kitapları"nda ayrıntıları ile tavsif edilmiştir (Ref. 2).

Sütun başlıkları bronzdan yapılmış nar taneleri ile süslenmiştir. Narların aralarında bronzdan bir ağ örülmüş ve yer bronz çelenklerle süslenmiştir. Genelde bu nar taneleri, Hintler'in ve antik Mısır'ın kutsal sembolü olan, "Mısır Zambağı" veya "Nilüfer" çiçeğinin tohum kümesine benzerler.

(1) Cubit = Antik ölçü birimi - Dirsekle parmağın ucu arasındaki mesafe (~ 52cm)
Parmak = Antik ölçü birimi - Orta parmağın boyu (~ 10 cm)

Kral Süleyman'ın Sarayının temsilî resmi

York Riti⁽³⁾'ne göre kurulan Localar'da, bu sütunlardan birinin başlığı dünyayı temsil eden bir küre, diğerinin başlığı ise, Evren'i temsil eden bir küredir. Ancak, maksat Süleyman Mâbedi'nin giriş kapısındaki iki sütunun orjinalini kopyalamak ise, bu sütun başlarına kü-

reler yerleştirmek doğru değildir.

Bu iki sütunun mânâlarını daha ileri derecelere bırakarak, sütunların kelime mânâları ile ilgili bazı bilgiler verelim:

Sütunlardan güneydekinin ismi Jakin (*Jachin*), kuzeydekinin ismi ise Boaz'dır. Jachin kelimesi,

(3) *İrlanda'da ve İngiltere'nin York şehrinde, isimlerinin başına "Antient" kelimesi eklenerek kurulan Büyük Localar'a dayanılarak, daha ziyâde Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın olarak kurulan Localar.*

Kral Süleyman'ın sarayının modeli

İbrânice'de **יכין** şeklinde yazılır ve muhtemelen "Ya-kayan" diye okunur. Kelime olarak, aktif zamanlıdır ve "O güçlendirir, sağlamlaştırır ve dimdik ayakta tutar" anlamına gelir.

Boaz kelimesi İbrânice'de **בעז** şeklinde yazılır ve pasif zamanlı olarak "güçlü, kuvvetli, ihtişamlı, sığınılabilen, muhafazalı" anlamına gelir.

5. KUTSAL KİTAP, GÖNYE ve PERGEL

Kutsal Kitap, Gönye ve Pergel hem Loca'nın "Üç Büyük Nur'u" hem de teknik yönden Loca'nın zorunlu birer mefruşâtıdır. Bu üç malzeme olmadan bir Loca'nın çalışması mümkün değildir.

Üç büyük nur tâbirinin ritüellerimiz'e girişi, İngiltere Büyük Lo-

casının (1717) kuruluşundan çok sonra (1745 ilâ 1760) olmuştur. Önceleri (1696-1714) sadece "ÜÇ NUR"dan, Üstadı Muhterem, Nâzır ve Kalfalar'dan bahsedilirdi. Başka bir el yazmasına göre, Sloane (1700), Güneş, Üstadı Muhterem ve Gönye üç nur olarak belirtilirdi (Ref.5).

Bazı kitaplara göre (1724 - 1726), Loca'da "ONİKİ NUR"dan söz edilir. Bunlar, "Baba, Oğul, Kutsal Melek, Güneş, Ay, Üstadı Muhterem, Gönye, Cetvel, Şakul, İp, Tokmak ve Keski" idi.

Hâlen kullandığımız "Üç Büyük Nur" 1760 yılından ve belki en erken 1745 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Hâtta, bu üç büyük nur'u görebilmek için vasıta olan "Üç Normal Nur" (Güneş, Ay ve Üstadı Muhte-

rem)'den bahsedilir olmuştur. Nitekim, bu tarihlerdeki bir soru cevap özeti şöyle cereyan etmektedir. (Ref.5):

Üs.: Muh.: - Nura kavuşunca ilk gördüğümüz şeyler nelerdi?

C - Kutsal kitap, gönye ve pergel.

Üs.: Muh.: - Onların anlamı için size ne dediler?

C - Masonluğun üç büyük nur'u.

Üs.: Muh.: - Anlatınız.

C - Kutsal kitap bizim inançlarımızı yönlendirir ve kontrol eder; gönye davranışlarımızı düzenler, doğru yoldan ayrılmamamızı öğütler, erdemi simgeler; pergel ise, insanlık âlemi ile ve özellikle, bir kardeşimizle olan ilişkilerimizi kurar, istek ve hırslarımızı sınırlı tutmayı öğretir, duygunun sembolüdür.

Üs.: Muh.: - Daha sonra neler gördünüz?

C - Üç nur. Bunların üç normal nurlar olduğunu söylendi.

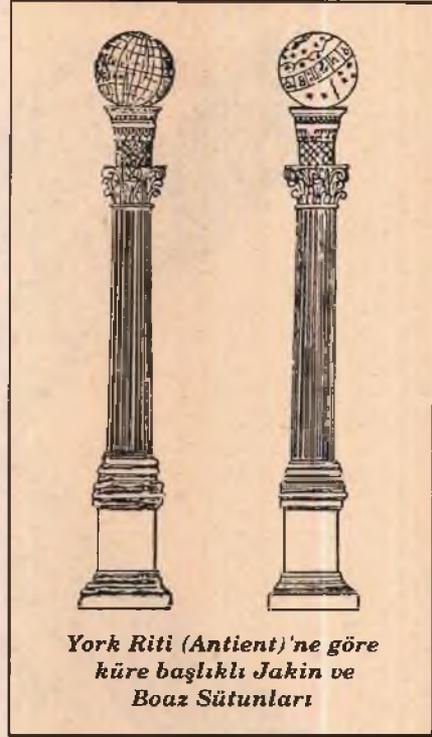
Üs.: Muh.: - Onlar neyi temsil ederler?

C - Güneş'i, Ay'ı ve Üs.: Muh.: i

Üs.: Muh.: - Niçin?

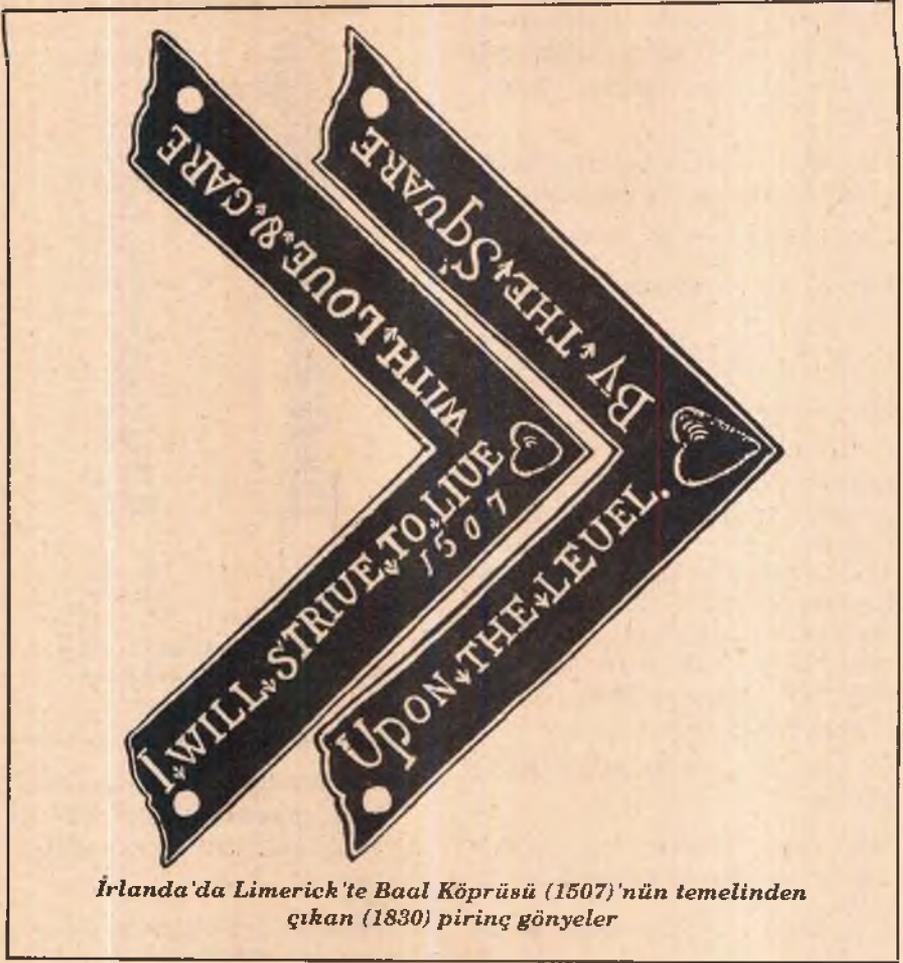
C - Güneş çalışmalarımızı aydınlatır, v.b.

Ritüelimizde cırak derecesi ile ilgili soru ve cevaplardan alınan bazı bilgileri burada tekrar etmekte yarar görüyorum. Şöyle ki;

York Riti (Antient)'ne göre küre başlıklı Jakin ve Boaz Sütunları

- 1) Buraya olgun bir insan olabilmek, masonluk mesleğini öğrenip geliştirmek için geliyoruz.
- 2) Mason, doğruluğu ve adaleti her şeyin üstünde tutan, bâtil inançları olmayan, erdemli, zengin ve fakir herkesi seven ve kendini sevdirmeye çalışan, yardımdan kaçmayan, iyi ahlâklı ve hür bir insandır.
- 3) Masonluk, insanların arasında adaleti ve eşitliği gerçekleştirmeyi, kardeşlik duygularını güçlendirmeyi amaçlar.

İrlanda'da Limerick'te Baal Köprüsü (1507)'nün temelinden çıkan (1830) piring gönyeler

- yan, allegorilerle örtülü, öğretilerini sembollerle yapan, kendine özgü bir ahlâk sistemidir.
- 4) Çalışırken önlük takışımızın nedeni, el işçiliğinin fikir kadar kutsal, bedenle çalışmanın kafa ile çalışma kadar saygın olduğunu anlatmak içindir.
- 5) Burada "Ham Taşı Yontmak" dediğimiz, kendimizi bilmeyi ve güzel nitelikler kazanmayı amaçlarız. Zulme, bilgisizliğe, boş inançlara ve her türlü taassuba karşı savaşmanın görev olduğu inancıyla; hakkın, adâletin, Akıl ve Hikmet'in yüce tutulmasına çaba harcarız.

A. Kutsal Kitap

İngiltere'de, Spekülâtif Masonluğun başladığı 1640lı yıllarda, yemin kürsüsüne sadece hristiyanların kutsal kitabı İncil (*The New Testament*) konurdu. Çünkü, genelde hep hristiyanların katıldığı localardı bunlar... Hâtta, çalışmanın derecesine göre, İncildeki hangi sayfaların açık duracağı bile belirtiliyordu. Bu husus, Yahudiler'i hürmasoluk'un dışında bırakmak gibi bir önyargının varlığını akla getiriyordu. Ancak, kısa zamanda (1738) bu husus düzeltildi ve yemin kürsüsüne, Yahudiler için Tevrat (*Hebrew Pentateuch*), Müslümanlar için Kur'an ve Budistler için Vedas, v.b. kutsal kitaplarının konması gerektiği açık açık ilân edildi. Her adayın kendi inandığı dine ait kutsal kitap veya kitaplar üzerine elini koyarak yemin etmesi mecburiyeti getirildi.

B. Gönye

Gönyenin 90 derecelik dik açığı teşkil etmek için kullandığı ve bir dairenin dört eşit parçaya bölünmesinden elde edildiği ve bu âletin düzlem geometriye ait olduğu antik çağlardan beri bilinmektedir. Nitekim, Nil kenarındaki Thebes kentinde M.Ö. 1500e ait bir tapınağın duvarındaki resimde, bir marangoz ve kullandığı gönye çok açık bir şekilde görülmektedir. Aynı yerde Firavun Tutankamon'un mezarında, altın kaph, teknik ressamaların kul-

landığı bir T-cetveli bulunmuştur.

Aynı şekilde, gönyenin, tesviye ve pergelin M.Ö. 2400 yılından beri Çin'de kullanıldığına dair tabletler mevcuttur. Özellikle gönyenin, "doğruluk" ve "dürüstlük" anlamına geldiği belirtilmektedir. Konfüçyüs (*Confucius*) M.Ö. 500'lerde "gönyenin gösterdiği doğruluk limitlerini aşmak"tan söz etmiş, daha sonra onun müritlerinden Mencius, M.Ö. 300'lerde "Eğer şerefli ve üstün meziyetli bir hayat yaşamak, akıl ve hikmetin doğru yoldan ayrılmamak istiyorsanız davranışlarınızı gönye, pergel ve tesviyenin gösterdiği sembolik öğretilere göre ayarlayın" demiştir.

Antik Yunan'da, M.Ö. 600'lerde *Simonides* isimli bir şair "İnsan olmanın tek şartı kafasından, ellerine ve ayaklarına kadar gönye gibi doğru olmaktır" diye yazar. Benzeri öğütler M.Ö. 400'lerde, *Aristoteles*'in öğretilerinde yan kılınmıştır. *Shakespeare*'in yazılarında ve *Kral I'inci James* zamanında tercüme edilen İngilizce İncil'de de, gönye ve tesviye iyi ahlâk sembolü olarak zikredilir (*Ref. 1*).

İrlanda'nın Limerick kenti yakınlarında Baal isimli küçük bir köprünün 1830 yılında yenilenmesi sırasında, temellerde iki adet pirinçten yapılmış ve üzerinde 1507 yılı yazılı gönyenin üzerinde şu satırlar okunmuştur (*Ref. 4*):

I will strive to live with love and care

Upon the level, by the square.

**Sevgi ve şefkatle dolu yaşamaya çalışacağım*

Gönyenin yanında ve tesviyenin gösterdiği yolda"

Orta çağlarda ölen büyük mason kardeşler'in ve mimarların mezarlarında çoğunlukla, gönyenin ve pergelin sembolik izleri bulunmuş. Mesalâ, Rheims of Maitre Hues Libergier'in (1263) mezarında gönye ve çizgi kalemi bulunur. Croyland Kilisesi Locası'nın 1490'larda Üstadı Muhterem olan Willian Warmingon'un kilise avlusundaki mezar taşında da gönye ve pergel vardır (Ref. 1).

C. Pergel

Yaklaşık 1000'li yıllara ait ve hâlen British Museum'da sergilenen bir Anglo-Sakson el yazmasında, Tanrının sağ elinde dünyanın yaradılışını temsil etmek üzere bir çift büyük pergel ve birkaç terazi sembolü vardır. Daha sonra, çeşitli şair, yazar ve ressamlar özellikle 17nci ve 18inci Yüzyılda, eserlerinde pergele çok yer vermişlerdir.

Hürmasonlar, Ritüellerinde pergeli hep Tanrı'nın yanılmaz ve tarafsız adâletini temsil eden, böylece iyiliğin ve kötülüğün sınırlarını tayin eden ve Tanrının ilâhî buyruklarına itaat edenlerle âsi

olanların ödülleri veya cezalarını belirleyen bir sembol olarak görmüşlerdir. Hürmasonun tüm davranışlarını, arzu ve emellerini, "pergelin sınırları içinde tutması" gibi bir deyimle, 1619'dan bu yana sık sık rastlanıyordu. Mesalâ, 1700'lü yıllarda bir Ritüelde şu soru ve cevapları vardı (Ref. 1):

S - Bugün Üstadı Muhteremini gördün mü?

C - Evet.

S - Ne giyiyordu?

C - Sarı bir ceket⁽¹⁾ ve bir çift mavi paçalık⁽²⁾.

D. Gönye ve pergel

Gönye ve pergel ikisi birlikte hürmasonluğun en önemli bir amblemini oluştururlar. Yemin kürsüsünde, ikisi üstüste dururlar. Pergelin sivri uçları batıya bakar, sanki yönetimi Üstadı Muhtereme aittir. Gönyenin iki kolu doğuya bakar, dik köşe aday tarafındadır. Kardeşler'in doğru yolda olduklarının Üstadı Muhterem'e ifadesidir.

Üstad mason derecesinde, her iki kol da üsttedir.

Gönye, düzlem geometrisinin, pergel ise küresel trigonometrenin bir avadanlığıdır. Antik çağlarda, dünyanın bir düzlem olduğunun varsayıldığı da hatırlanırsa, gönyenin bir düzlemde, yani

(1) Sarı Ceket = Pergelin piriş kolları.

(2) Mavi Paçalık = Pergelin çelik sivri uçları.

dünya ile, güncel yaşam ile ilgili işlerin ve davranışların bir sembolü olduğu ve daha çok fizikî aktivitelerin doğruluğunu ve dürüstlüğünü temsil ettiği, halbuki, pergelin Evrenin bir sembolü, dolayısıyla ruhsal ve zihinsel davranışları sınırlayıp kontrol ettiği anlaşılır.

Dairenin ortasındaki nokta, insanı, yani mikro kosmoz, dairenin kendisi ise Evren'in sonsuzluğunu, başlangıcı ve sonu olmadığını, yani makro kosmoz temsil eder.

Gönye ve pergelin ticarî amaçlı veya reklâm aracı olarak kullanılması, kartvizitlerde basılması, hâтта Masonlukla ilgisi olmayan yerlerde görülmesi yasaklanmıştır.

E. Euclide'in 47'nci Teklifi

Bir önceki Üstadı Muhterem'in Regalyasında, doğruluğun sembolü olan bir gönye ve bu gönyenin kenarları üzerinde çizilmiş kare şekilleri vardır. Ancak, gönyenin dik kenarlarının boyu 3 ve 4 ünite, eğik kenarının boyu ise 5 ünite dir.

Antik Mısır'da bilinen, fakat Pisagor (M.Ö. 580) tarafından ileri sürülen teoreme göre, bir dik üçgenin iki kenarının karesi, hipotenüsün karesine eşittir. *Euclide* (M.Ö. 320) bu teoremi, 47'nci teklif olarak dik üçgene uyguladı.

Hürmasonlar'ın 1723 ve 1738 tarihli Anderson Anayasası kitaplarının kapağında Euclide'in bu

47'nci teklifi çizilidir ve bu amblem, bir önceki Üstadı Muhteremlerin özel Regalyası olarak günümüze kadar gelmiştir.

Bu ambleme, bu kadar önem verilmesinin bir nedeni belki de, Pisagorun ezoterik doktrinleri öğreten okullar, ensititüler kurması, bu doktrinleri, antik Yunan'da ve İtalya'da yıllar boyu öğretmesidir.

6. SONUÇ

Görülüyor ki, bütün semboller ve onların spekülâtil mânâları hep aynı yere, mason'un mükemmeliğe ve erdemliğe ulaşmasına bağlanır. Ancak, ne kadar felsefi değerlendirme yapılırsa yapılsın, Masonluk görevi güncel yaşamın bir parçası olarak devam eder. Masonluk, öyle bir enerjidir ki, insanlığı ve insanların mutluluğu için, kendine hemen bir ödev ve amaç bulur ve sürekli iş üretir.

Masonluk, mezarlıkların zevki için hazırlanmış, hiçbir üretkenliği bulunmayan bir seyir ve gözetleme kulesi değildir. Mason, düşün ve bilgi birikimi bardağını susamış dudaklara uzatır, Tanrı ve lâik inanç fikrini tüm insanlara aşılır; vicdan ile bilim arasında âhenk kuran bir hayat felsefesi takip eder.

Masonun hayalleri harekete, düşündükleri uygulamaya ve pratik hayata dönüşmelidir; idealleri insanoğluna nefes, içki ve yemek olarak geri dönmelidir. "*Kardeş Sevgisi*", "*Doğruluk*" ve

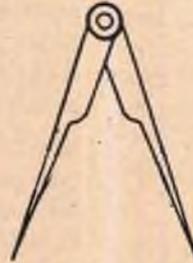
"Yardıms severlik" mason mesleğinin en önemli üç sırrıdır. Gerçekten, kardeşimizle olan ilişkilerimizde kardeş sevgisi ve şefkat, diğer kimselerle olan ilişkilerimizde ise gönülden ve cömertçe bir yardıms severlik ve hoşgörü,

tüm davranışlarımıza hâkim olmalıdır. Acıları dindirme, masonun özel ama kutsal bir görevidir; gevşetmeden, ihmalkârlık yapmadan, etkinliği kaybetmeden...

Dileriz öyle olsun.

7. REFERANSLAR

1. Jones, E.B., *Freemason's Guide and Compendium*, Harrap, London, 1982.
2. Roberts, A.E., *The Craft and Its Symbols*, Macoy Publishing and Masonic Supply Co, Richmond, Virginia, USA, 1973
3. Anonymous, *Morals and Dogma of the Ancient and Accepted Scottish Rite of Freemasonry, Southern Jurisdiction of the United States*, L.H. Jenkins Inc, Edition Book Manufacturers, Richmond, Virginia, USA, 1953.
4. Horne, A., *Source of Masonic Symbolism*, Macoy Publishing Masonic Supply Co, Richmond, Virginia, USA, 1981. (Warden, T.C., Editor) Ovid Bell Press Inc, Fulton, Missouri, USA.
5. Carr, H., *The Freemason at Work*, Lewis Masonic Publishers, Terminal House, Shepperton, Surrey, England, 1983.

Localarda Verilen Konferanslar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
İDEAL	Ergin İnan	Sembolizm ve 20. Yüzyıl Resim Sanatı	05.05.1997
KÜLTÜR	Ahmet Kurtaran	Faziletlerimizi Yitiriyor muyuz?	02.06.1997
	Yıldırım Kılış	Türkiye'de Sosyoekonomik Gelişmeler	21.03.1997
ÜLKÜ	Ender Armağan	Mâbet	30.05.1997
	Uğur Tuzlacı, Haluk Şanver	Üstad Derecesi Sembolizması	03.04.1997
	Necmi Karakulukçu	İtaat ve Masonik İtaat	15.05.1997
KARDEŞLİK	Hasan Akdeniz	Akıl ve Hikmet Işığında İnisiyasyon	29.05.1997
	Durmuş DüNDAR	İnternet ve İnternette M...lik	
	Suad Candır	Bilgiler	13.03.1997
	Hasan Karabey	Mimarlık, Mâbedler ve Süleyman Mâbedi	27.03.1997
	Nezir Suyugül	Varlık, Canlı İnsan, Toplum ve Ötesi	10.04.1997
HÜRRİYET	Murat Baytekin	Royal Arch Derecesinin Tarihi, Efsanesi ve Ritüelinin Esasları	24.04.1997
	Bülent Doğruel	Yaşam, Zaman ve İnsan	08.05.1997
	Oğuz Tegin	Tolerans Kavramı	22.05.1997
	Cem Kum	Büyük Türk Masonları Gazi Osman Paşa	11.03.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Vitali Saporta	Hoőgeldiniz Yeni K.:ler	08.04.1997
	Tamer Ayan	Bilgi Çağı M.:luğu	06.05.1997
	Atilla Büyüktuncay	Türkçenin Serüveni	20.05.1997
	Aktan Okan	M.: Kimliği	03.06.1997
	Cem Kum	Gazi Osman Paşa	17.06.1997
SEVGİ	Somay Baykan	Budizm Bir Yaşam Biçimi	17.03.1997
	Salim Rıza Kırkpınar	Önlüksüz Bir M.:	28.04.1997
	Ömer Köker	Dünyanın 8. Harikası	12.05.1997
	Hıfzı Özcan	Özürlü Çocuklar Sorunları ve Çocuk Hakları	26.05.1997
ATLAS	Davit Kohen	Masonluğun Geleceği	26.03.1997
	Jacques le Guernec	Cetvel	09.04.1997
	Selim Gatenyo	Dinleme Sanatı	21.05.1997
MÜSAVAT	Celil Layiktez	Compagnonnage	11.04.1997
	Doğan Yalım	Çırac Derecesi Hakkında	23.05.1997
LIBERTAS	Pavlo Ditkovsky	Ritüelinizi Okuyunuz	05.03.1997
	Nüvit Arıcan	Kaybolmuş Bir Uygarlık: Mayalar	19.03.1997
	Pavlo Ditkovsky	Ritüel	01.04.1997
	İbrahim Ataç	Efes Antik Tiyatrosu	16.04.1997
HAKİKAT	Vasil Kaloyanidis	Esoterizm	13.03.1997
	Yani Skarlatos	Hakikati Ararken	27.03.1997
	Pavlos Pandelaras	İnsanın Ahlâkî İnancı ve Masonluk	10.04.1997
	Yani Demircioğlu	Masonluk ve Hakikat, Harici Âlemde Masonluk Nasıl Algılanmaktadır?	08.05.1997
	Yani Kalamaris	Masonluğa Neden Giriyoruz?	22.05.1997
AHENK	Ahmet Erman	İnsan Hakları	19.03.1997
	Aktan Okan	Akıl ve Hikmet Rehberliğinde Masonluk	16.04.1997
	Abdülkadir Erengül	Masonlukta Üçgen Sembolizması	30.04.1997
	Kaya Paşakay	Eşitlik	14.05.1997
	İlker Güven	Lâiklik	28.05.1997
FAZİLET	Nusret Semi	Masonlukta Gerçek, Hakikat ve Hikmet Kavramları	15.04.1997
	Arif Akgün	Orijinlerinden Günümüze Masonluk ve Sembollerimiz	29.04.1997
ERENLER	Niőan Sözmez	Nafaka	11.04.1997
	Erol Türkgenç	Madde, Duygu ve Bilgi	23.05.1997
	Zihni Bengüer	Mason Olabilmek	06.06.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DELTA	Solmaz Ayarslan	Devletin Ekonomideki Rolü	28.04.1997
	Beyzan Keyder	İnançlarımız	12.05.1997
	Ayhan Uçkun	DNA Ölümünün Ölümsüzlüğü	26.05.1997
	Güven Önal	İzlenimlerimiz	09.06.1997
SADIK DOSTLAR	Abdullah Durukan	Bir Masonun Görevi Ziya FIRINCIOĞLU Anısına	13.03.1997
	Doğan Hızlan	Günümüz Edebiyatında Eğitimler	22.05.1997
	Mehmet Akduman	Şiirsel Söyleşi	05.06.1997
ÜLKE	Osman Kartal	Lâiklik	11.03.1997
	Ahmet Hekimgil	Türk İslâm Tarihine Kısa Bir Bakış	08.04.1997
	Emre Saka	Düşünce Özgürlüğü	06.05.1997
	İsmet Vildan Alptekin	Çevre Problemlerinin Sosyal ve Psikolojik Açından İrdelenmesi	20.05.1997
	Cumhur Ferman	Eğitim Teknolojisi	03.06.1997
ŞEFKAT	Halis Yalçın	İnsan Hakları Evrensel Beyannameşi ve M. .luk.	07.04.1997
HÜMANİTAS	Moris Fransez	Baruh Spinoza	18.03.1997
	Yasef Yoaf	Yapay Akıl Üzerine Düşünceler	01.04.1997
	Mehmet Fuat Akev	Gülme	29.04.1997
	Hasan Subaşı	Etik ve Deontoloji	27.05.1997
HULUS	Lefter Karakaş	Hermes	02.04.1997
	Lefter Karakaş	Eski Misterler	16.04.1997
	Stavro Yoanidis	Pithagoras	30.04.1997
	Stavro Yoanidis	Düşünce Özgürlüğü	28.05.1997
FREEDOM	Ahmet Şenkut	George Washington Anıtı	06.03.1997
	Aktan Okan	Masonlukta Biçim ve Öz, ya da Şekilcilik	20.03.1997
	Muhtar Kantarcioğlu	Masonik Toplumda K. .ler Arasında Eşitlik	01.05.1997
	Amil Kunt, Dave Harbath	Hipotezine Rağmen Yönetmek ve Yönetilmek Olgusunun Doğurduğu Çelişkiyi Yenmek	
	Nurhan Artel	Sembolik Masonik Cezalar	15.05.1997
DEVRİM	Ali Nezih Bilge	Evren ve Hakikatın Araştırılması	12.03.1997
	Kaya Paşakay	Mozart K. . ve Masonik Hayatı	26.03.1997
	Ali Dinçol	Ölümsüzlük Kavramı Üzerine Bir Deneme	09.04.1997
SEVENLER	Tamer Ayan	Bir Kardeş Gözü İle "ATATÜRK"	07.03.1997
	Enver Necdet Egeran	Masonik Sohbet	21.03.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ahmet Erman	İnsan Hakları	16.05.1997
	Cavıt Yenicioğlu	Türk Masonluğunun 1935 de Uykuya Girişi Ve Nedenleri	30.05.1997
HİSAR	Ahmet Erman	İnsan Hakları	15.04.1997
	Cumhur Ferman	Bilgi Çağında Eğitim	13.05.1997
	Alper Ünlü, Gökay Yavuz, A. Koray İlalın, Ünal Kôseođlu	M.lik Bireysel Erdemler	27.05.1997
ÜÇGEN	Güneş Cire	Masonluk Üzerine	14.03.1997
	İlker Aşık	Tarihimizde Tasavvuf ve Beşerî Etkileri	09.05.1997
	Süreyya Kıvılcım	Lâiklik ve Atatürk	06.06.1997
ÜÇİŞİK	Sevil Çalışkan	Zaman ve M.lik	26.05.1997
	Teoman Süküti	Sokratesin Hümerizması	09.06.1997
GÜN	Münir Kınay	Masonluk ve Özgürlük	20.03.1997
	Ergun Zoga	Değişim Sürecinde Masonluğu Nasıl Anlıyorum?	03.04.1997
	Tayfun Akgüner	Masonluk ve Özgürlük	01.05.1997
	Tamer Ayan	Çekiç Sembolizması ve Felsefesi	15.05.1997
	Tayfun Akgüner	Masonluk ve Özgürlük	29.05.1997
ÖZLEM	Baki Selçuk Dikmen	Vicdan Hürriyet	10.03.1997
	Cüneyt Ziya Ülgen	Eşit Davranmak	24.03.1997
	Nişan Sönmez	Determinizm	05.05.1997
	Enver Tunalı	Çevre ve İnsan	02.06.1997
	Fadil Güvenç	Başak Muh. L. sınıfının 22. Yılı	20.03.1997
	Asım Güralp	Evrenin İnsanı, İnsanın Evreni Etkileri	15.05.1997
İREM	Ahmet Erman	İnsan Hakları	04.04.1997
	Ömer Kurdak	Bilgi	02.05.1997
	E. Necdet Egeran	Masonik Sohbet	16.05.1997
EVREN	Moris Levi	Hayırseverliğin Basamakları	13.03.1997
	Engin Gürmen	Türk Masonluk Tarihi	24.04.1997
	Argun Kınal	Anderson Yasaları	24.04.1997
	Atilla Erdemli	Felsefe Nedir?	08.05.1997
	Jozef Tarı	Şuur	22.05.1997
	Hayim Büberoğlu	Kutsal Kitaplar Sembolizması	05.06.1997
PİRAMİT	Onur Ayangil,	İlkçağ Felsefesi-Antik	
	Mehmet Mesutoğlu,	Roma Dönemi	21.03.1997
	Kaan Ayangil	Roma Dönemi	21.03.1997
	İlhan Güngören	Uzak Doğu Felsefeleri	30.05.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
NİLÜFER BURÇ	İbrahim Özyaşar	İnsan Hakları	29.04.1997
	Aktan Okan	M.:lukta Rehberlik Kurumunun Önemi	17.03.1997
	İlhan Özdem, Serdar Karadadaş, İdris Özören	Spekülatif M.:luk ve Masonik İntizam	14.04.1997
	Orhan Sağcı, Serdar Oğuzoğlu, Tanalp Göksel, Burak Sarı	Türkiye'de Masonluk	26.05.1997
SEMBOLE	Rifat Gerçel	Yaşamımızda Daima bir M.:la Yakışacak Şekilde Davranalım	23.06.1997
	Necdet Egeran	Çağdaş Uygarlık ve Masonluk	24.03.1997
GÜVEN	Tamer Ayan	Çekiç Sembolizması ve Felsefesi	07.04.1997
	Ahmet Timurkan	Hz. Süleyman'ın Mâbedi ve Hiram Efsanesi	05.05.1997
GÜVEN	Savaş Oray	Büyük Piramidin Gizemi	20.03.1997
	Tayfun Özdemir	Anderson Yasaları	03.04.1997
MEŞALE	Enver İrdem	İnternet ve Masonluk	12.06.1997
	Vecihi İbak, Yalçın Gürkan, Kurulday Öztürk	Gerçekten M.: Oluş	01.05.1997
MEŞALE	Temel Gültepe	Eflâton	15.05.1997
	Ahmet Erman	İnsan Hakları	19.03.1997
ANADOLU	Güngör Onal	Türk Masonluk Tarihi III	14.05.1997
	Nurl Demiral	Düşünce Özgürlüğü ve Lâiklik	11.06.1997
ANADOLU	Cihat Beşe	Masonik Disiplin	11.03.1997
	Umut İnan	Yükümlülüklerimiz	25.03.1997
SEZGİ	Ahmet Kurtaran	Erdemlerimizi Yitiriyor muyuz?	08.04.1997
	Sinan Erdem	Olimpizm ve Masonluk	06.05.1997
SEZGİ	Cumhur Ferman	Eğitim Teknolojisi	03.06.1997
	Nusret Semi	M.:lukta Gerçek, Hakikat ve Hikmet Kavramları	
	Mahmut Gürtuna	İtalya'da Sanatın Aydınlanmaya Etkisi	01.04.1997
	Ahmet EROL	M.:luğun Gelişimi Etkileyen Diğer Ezoterik Akımlar	15.04.1997
	Suat Özgül	İngilterede Sanatın Aydınlanmaya Etkisi	13.05.1997
	Süreyya Öney	Fransada Aydınlanma Düşüncesi	27.05.1997
AKIL VE HİKMET	Yaşar Özkul	Fransada Sanatın Aydınlanmaya Etkisi	10.06.1997
	Neşet Sirman	Niçin Tekris, Niçin Yüksek Dereceler?	27.03.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
BOĞAZIÇI	Faruk Tezer	Tarihsel Boyutun İçinde İnanç	10.04.1997
	M. Turgut Derinkök	Tefekkür Hücresi	24.04.1997
	Arif Davran	Taşların Sırrı	08.05.1997
	Ergun Zoga	Geçiş Sürecinde Masonluğu Nasıl Anlıyoruz?	26.03.1997
	Tamer Ayan	Bilgi Çağı Masonluğu	09.04.1997
	Adnan Sütmen	Masonluk Neden Evrenseldir? Niçin Evrenseldir?	07.05.1997
GÖNYE	Necdet Egeran	Masonik Kültür Hakkında	21.05.1997
	Sunel Diren	İnisiyasyon	
	Haluk Feyzioğlu	Atik Çağ Felsefe Dünyasında Ev. Ul. Mi.	14.04.1997
GÜZEL İSTANBUL	Abdurrahman Erginsoy	Spekülatif M. luğun Orijini	26.05.1997
	Kamil Kes	M. lukta Davranış ve Kılık Kıyafet Etiketi	14.03.1997
	Ümit Arsoy	M. lukta Sembol ve Allegori	28.03.1997
	Cent Karacaoğlu	M. lukta Ayna	28.03.1997
	Sedat Hendekli	Yüce Ahlâk İlkeleri	11.04.1997
	Ahmet Madenci	Toplumsal Erdemler	11.04.1997
	Celal Uralman	Evrensel Kardeşlik Sevgisi	11.04.1997
	Ümran Akgün	İnsan Hakları ve Masonluk	25.04.1997
	Haluk Çiftçioğlu	Ev. Geo. D. Kü. Ul. Ya. Yorumu	25.04.1997
	Melih Yonsel	Hakikat Nedir ve Masonlukta Hakikat Anlayışı	06.06.1997
GÜNiŞİĞİ	Mişel Yahni	Süleyman Mâbedi	10.03.1997
	Ahmet Erman	İnsan Hakları	24.03.1997
	Adnan İşgör, İrfan Öztürk, Doğan Üvey	Sevmek - Sevilmek - Masonik Sevgi	02.06.1997
TANYERİ	Osman Tanık	Türkiyede Masonluğun Tarihi	21.03.1997
	Ahmet Şenkut	George Washington Masonik Anıtı	04.04.1997
	Fahir Tezcan	M. lukta Aklıma Gelenler	16.05.1997
SADAKAT	Naif Timur	Masonik Prensiplerin Hayata Geçirilmesi ve İnsan Hakları	11.03.1997
	Tuğrul Sızmaçoğlu	Hoşgörü ve Masonluğun Erdemleri	25.03.1997
	Reşit Ata	Gene Tekris Üzerine	06.05.1997
MARMARA	Ulvi Alptekin	Sevgi ve Hoşgörüye Özlem	20.05.1997
	Melih Nuri Şabanoğlu	Ritlerin Doğuşu	05.03.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tamer Ayan	Türkiyede M.:luğu Anahtarı	19.03.1997
	Eyüp Altaylı	3 Büyük Nur	14.05.1997
SABAH GÜNEŞİ	Tanju Koray	İnisiasyon	26.05.1997
DOSTLUK	Ahmet Erman	İnsan Hakları	31.03.1997
	Ali Erlat	Kutsallık ve Masonluk Üzerine	17.03.1997
	Fadıl Altop	Dostluk	12.05.1997
	Neşen Sirman	Niçin Tekris?	
		Niçin Yüksek Dereceler?	26.05.1997
GELİŞİM	Levent Kıvrıkoğlu	Mistik Bilinç ve Meditasyon	18.03.1997
	Galip Dolun	En BaŐtan BaŐlayalım	15.04.1997
	Mehmet Topakoğlu	El	29.04.1997
	Atilla Erdemli	Tarihli Olmak, Tarihsiz Olmak	27.05.1997
ONUR	Ahmet Girgin	Hermetik Tekrisin Günümüz Tekrisine Yansımaları	04.03.1997
	David Altaras	Adalet ile Nasafet Arasındaki Kavram Farkı	01.04.1997
	Nešet Akdađ	Bir M.:un Evrensel Yolculuğu	15.04.1997
	Ali Dinçol	Ölümsüzlük Kavramı Üzerine	29.04.1997
	Sabahattin Karıncaoğlu	Evrende Dört Kuvvet	13.04.1997
UMUT	Necmi Karakullukçu	Teklif	07.04.1997
YAKACIK	Cahit Toksoy	Mustafa Kemal Atatürk	10.03.1997
	İsmail Hakkı Demirci	Rönesans-Aydınlık Çağı ve 4 Rakamlı Sembolizma	28.04.1997
	Teoman Çetin	Ahlâk, Fazilet ve Sevgi	05.05.1997
	Hasan Akdeniz	Akıl ve Hikmetin Rehberliğinde İnisiasyon	29.05.1997
	Cemşil Soğukçelik	İnsanlığın Tekâmülü ve M.:luk	20.05.1997
	Cihat Beše	M.:lukta Disiplin	02.06.1997
KADIKÖY	Ömer Faruk Kurt	Dinde Ahlâk, Felsefede Ahlâk	10.03.1997
	Ömer Faruk Kurt	Felsefede ve Masonlukta Ahlâk	07.04.1997
	Ahmet Velibeše	Otomotiv Sanayiindeki Gelişmelerin Türk Toplumuna Etkileri	05.05.1997
GEOMETRİ	Ahmet Kalın	Basiret	12.03.1997
	Tanju Koray	Süleyman Mâbedinin Kalfaları	26.03.1997
	Aktan Okan	M.:lik Şahsiyetler: Şevki Kayaman	26.03.1997
	Remzi Sanver	İnisiasyonun Metodolojisi ve ve M.:luk	09.04.1997
	Tanju Koray	İnisiasyon	07.05.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tunç Tiryaki	Karanlıktan Aydınlığa	21.05.1997
	Tanju Koray	Masonik Şahsiyetler G. Tamburini	04.06.1997
DOĞU	Nazif Kocayusufoşpaşaoğlu	Düşünceler	25.03.1997
	Celil Layiktez	Masonluk Nedir? Ne Değildir?	08.04.1997
ÜLKÜM	Tezer Ükütam	Hırs ve İhtiras	11.03.1997
	Kemal Özden	Adâlet	25.03.1997
	Suha Umur	Türkiyede Masonluk Tarihi	08.04.1997
UFUK	Ahmet Turat	Masonik Sohbet	04.04.1997
	Nezih Atalay	Hiçbir Şey Ölmez Herşey Yaşar	02.05.1997
DORUK	Neş'et Sirman	Niçin Tekris?	18.03.1997
	Bilgin Turnalı	Modern Amerikan Sinemasında Masonik Ögeler	15.04.1997
	Kaya Sükan	İnsan Zekâsı ve Düşünce Tarihinden	29.04.1997
	Gürkut Barka	Girişteki İki Sütun	27.05.1997
ÖRS	Demir Tiryaki	Genetik Bilginin Serüveni	27.03.1997
	Kemal Görkey	Masonluk: Yaşam Boyu Eğitim	10.04.1997
	Rahmi Aksungur, Hamdi Koyuncu	Tarihten Günümüze Semboller	08.05.1997
	Özcan Tezel	Nükleer Enerjinin Geleceği	22.05.1997
	Necmi Karakullukçu	Teklif Üzerine Düşünceler	05.06.1997
GRANİT	Şinasi Afacan	Türk Masonluk Tarihinden Notlar (1730'dan Günümüze)	17.03.1997
	İsmail Hakkı Demirci	Rönesans ve Aydınlık Çağa Genel Bakış ve Bu Çağa İşık Veren Masonlar	28.04.1997
TESVİYE	Nail Güreli,	İnsan Hakları İçinde	
	Güner Kantarcioğlu,	"Tesviye"	
	Naci Yücefer, Murat Dağal	Kavramı	13.03.1997
	Atilla Büyüktuncay	Türkçenin Serüveni	24.04.1997
SABAH YILDIZI	Seyfettin Erçil	Masonik Ahlâk	31.03.1997
	Celil Layiktez	Masonluk Nedir, Ne Değildir?	26.05.1997
	Zafer Doğan	Kalfa Mason Kimdir? Kalfa Masonun Görevleri	09.06.1997
	Ufuk Candan	Çırak Mason Kimdir? Çırak Masonun Görevleri	09.06.1997
GÜNEY	Faruk AYTEKİN	Ezoterik Yol	06.03.1997
	İlker Güven	Lâiklik	20.03.1997
	Ergin Tanberk	Masonik Anayasa	15.05.1997
	Tamer Ayan	Hür Masonlukta Çekiç ve Kalem	29.05.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ATAYOLU	Ahmet Tevhit Őakir	Jön Türkler ve İtalyan Masonluğu	10.04.1997
	Çetin Altan	İnsanlar Neleri Merak Etmezler?	21.05.1997
ALTAR	Ahmet Erman	İnsan Hakları	12.03.1997
	Metin Aycıl	Buda Felsefesi	09.04.1997
	Fikret Hızlıalp	Taoizm ve Konfcys Felsefesi	07.05.1997
	Tahir Yurtsever	Zerdüőt Felsefesi	21.05.1997
NAR	Çetin Altan	Kavramlardaki Çarpıklıklar	19.03.1997
	Kaan Baturay	Spekülatif Masonluk	02.04.1997
	Ahmet Erman	İnsan Hakları	16.04.1997
	Celil Layıktez	Masoluk Nedir? Ne Değildir?	30.04.1997
GÜZELLİK	Nail Gürelli	Hoşgörü Kavramı zerinde GörüŐler	14.05.1997
	Celil Layıktez	Masonluk Nedir? Ne Değildir?	28.05.1997
	Necdet Egeran	M.:ik Sohbet	11.03.1997
	Rüştü BozkuŐ	Anderson Nizamatı ve Landmarklar	25.03.1997
ÇEKİÇ	Ahmet Ŗrs	Teklif Tahkikat Müessesesi	25.04.1997
	Cemil Soğukçelik	İnsanlığın Tekâmülü ve M.:uluk	20.05.1997
	Oktay Oğuzlu	Kültür	13.05.1997
KOZA	Turgut Derinkök	Etik ve Etiket	10.06.1997
TAŐOCAęI	Tansu Çamlıbel	Tarihsel Ma.: Karşıtlığı	08.05.1997
MİMAR HİRAN	Aktan Okan	Mason Kimliği	04.06.1997
	Mithat Cin	İnsan Sesinin Kudreti (I)	16.04.1997
	Yusuf Bahar	Masonik Ŗęreti	30.04.1997
	Erol User, Engin Güven	Simyacı	14.05.1997
	Haluk Bitek	Ritüellerin MenŐei ve Tefsiri	28.05.1997
ANKARA			
UYANIŞ	Celil Layıktez,	İnsan Haklarına İlişkin	07.03.1997
	Orhan ErdaŐ Atilla Bozkurt	Bildiriler	
	KurtuluŐ Çelebi,	Ne Yapabiliriz?	21.03.1997
	Deniz AltıntaŐ, B. Hayri Acar	Etik	04.04.1997
	Sedat IŞık, Yıldırım Doğan,		
	Uğur GrŐad Yalçınar,	M.:ik Bir Konuşma	02.05.1997
	Yalçın Davran		
Nadir Soner, Ŗnal YüzbaŐı,	Devlet ve İnsan Hakları	30.05.1997	
	Bülent Yıldırım		

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DOĞUŞ	Salih Tugay	Osmanlıda ve Türkiyede M.:luk	08.04.1997
	Ziya Tanalı	Mitoslardan Günümüze	13.05.1997
	Sedat Tenik	Operatiften Spekülatife	27.05.1997
YÜKSELİŞ	Erdem Yormuk	Anti M.:lik Yaklaşımlar	03.04.1997
	Affan Dağlı	Esprî	29.05.1997
İNANIŞ	Derya Denizli	Olgunlaşabilmek için Açık Yürekli Olmak ve Gerçeklerden Korkmamak Lâzımdır	10.03.1997
	Engin Açıksöz	M.:nun Mümeyyiz Vasfı Ne Olmalıdır?	24.03.1997
	Sinan Yurttagül	Harici Âlemde Mason	14.04.1997
	İsmail Orcan	Temsil ve Temessül	28.04.1997
	Cahit Meço	M.:luktan Beklenenler	12.05.1997
	Ahmet Maden	İnsan Nedir?	26.05.1997
	Tuğyan Dinç	M.:lukta Bazı Kurallar	05.03.1997
BİLGİ	Salih Tugay	M.:luğun Geçmişe Dayalı Sosyal, Teolojik ve Düşünsel Verilerine Kısa Bir Bakış	02.04.1997
	Ömer Kantaroğlu	M.:luğun Kıymeti	16.04.1997
	Fuat Ünver	İnsan Hakları	17.05.1997
	Osman Şensoy	M.:luk Tarihinden Bir Kesit	21.05.1997
	Burhan Apaydın	Aydınlanmanın Işığında Türkiye	03.03.1997
BARIŞ	Aydın Paykoç	Bilgi Paylaşımında İnternet ve Geleceğe Etkileri	07.04.1997
	Bülent Pirler	Küreselleşme ve Etkileri	26.05.1997
DİKMEN	Ahmet Aydoğdu	Masonluğun Kısa Tarihi	06.03.1997
	Murat Bozkurt	Tarihin Derinliklerinden Bugüne Uzanan Sözcükler: Göktürk Anıtları	
YILDIZ	Şahin Yenişehirlioğlu	Masonluğun Felsefesi	10.04.1997
	Haluk Günuğur	Ruhsal Tekâmül, M.:lik Tekâmül	14.03.1997
ÇANKAYA	Cevat Ayvalı	Landmarklar	11.04.1997
	Ümit İ. Gürelli	Antik Çağda Eğitim Sistemi Rheotorica	09.05.1997
	Tuncay Kesim	Masonluk Türü Kendine Özgü Bir Kavramdır	23.05.1997
ARAYIŞ	Tuncay Uzunhan	Tahkikat (Soruşturma)	01.04.1997
	Ayhan Özvatan	Zekâ, Akıl ve İnsan	20.05.1997
ÜÇGÜL	Yahya K. Zabunoğlu,	Türkiye'nin Gündeminden Sınır Aşan Sular Sorunu	
	İrfan Girgin	M.:luğun Gündeminden	12.03.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Metin Ülgüray	Türkiyede M...luğun	
	Şahin Yenişehirlioğlu	Sorunları ve Çözüm	26.03.1997
	Mete Ünal,	Önerileri	
	Tamer Levent	Nasıl ve Niçin Sanata Evet	30.04.1997
	Metin Ger,	Masonluğun Gündeminden	
	Kamer Rodoplu	"Fransada Masonluk"	28.05.1997
AHİLER	Abdülhamüttalip Ünal	Orta Çağdan Günümüze	13.03.1997
	Yücel Kanpolat		
	Kaya Yazgan	Aydınlanma Çağı ve Felsefesi	27.03.1997
	Yuda Yürüm	Süleyman Mâbedi	24.04.1997
	Mustafa Sayın	1950 den Günümüze Gerçekler ve Örnekler	10.04.1997
	Muammer Şahin	Modernizm Öldü, Yaşasın Post-Modernizm	08.05.1997
	Yuda Yürüm	Süleyman Mâbedi	29.05.1997
ÇAĞ	Burhan Apaydın	Aydınlanmanın Işığında Türkiye	03.03.1997
GÖNÜL MİMARLARI	Suat Ungan	17. Yüzyıl Düşünce Akımları	20.05.1997
	Atilla Çezik	Orta Çağ Hümanizmi ve Reformasyonu	06.05.1997
ANKARA	İsmet Okur	-Yönlerden 2- "Biju"	07.03.1997
	Çınar Güner	Türkiye'de M...luk	04.04.1997
	H. Sadri Gerçek	İnsan Hakları ve Masonluk	02.05.1997
YUNUS EMRE	Ali Padir	Çağdaşlaşma ve M...luk	24.03.1997
	Tuncay Kesim	Hatalarımı Görebilecek Gözler Edinmek İstiyorum	26.05.1997
İLKE	Onur Arsal	Bethoveen 9. Senfonisi ve M...luk Yorumu	28.03.1997
	Ümit Gürelli	Hür M...luğun Kendine Özgü Bir Yaşam Felsefesi Var mıdır? Antik Çağda Bir Eğitim Sistemi Retorik	09.05.1997
	Muammer Aydoğan	Dağıtım Şebekelerinde Özelleştirme	23.05.1997
ATANUR	İsmail Çetin	Dostluk	17.03.1997
	Bület Saldamlı	Üç Basamak	05.05.1997
ERDEM	Ayhan Azzem Aydınöz	Gökdelenler ve Çevre	18.03.1997
	Çetin Gülovalı	İyiliğin Kötülüğe Zaferi	20.05.1997
DENGE	Rıza Yandım,	Benzeşme (me) ler	
	Nezihi Tankut	Hacı Bektaş / Mevlânâ	11.03.1997
	Sami Özgey,	Benzeşme (me) ler	
	Kıvanç Eryavuz	Akdeniz / Karadeniz	08.04.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Orhan Tekelioğlu	Batının Müziği/Müziğin Doğusu	08.04.1997
	Adnan Nedimoğlu, Mehmet Akıncı	Benzeş (me) ler Neruda / N. Hikmet	29.04.1997
	Orhan Tekelioğlu	Batının Müziği/Müziğin Doğusu	29.04.1997
	Mehmet Demirtaş, Korkut Kabalı	Benzeş (me) ler Marko Polo / Evliya Çelebi	13.05.1997
	Osman Armağan, Orhan Tekelioğlu	Benzeş (me) ler Dilimiz/Lisanımız	27.05.1997
DOĞAN GÜNEŞ	Bener Tekbaş Mert Önür	Operatif Hür Masonluk Eğitimi Spekülatif Hür Masonluğun İlk Yılları	14.04.1997 28.04.1997
TOLERANS	Salih Tugay Metin Heper	Spekülatif M.:luk Kuruluşunun Kısa Tarihi ve Cumhuriyet Dönemi Öncesi Türk-Osmanlı M.:luğu Atatürk Ulus ve Ulusçuluk	12.03.1997 09.04.1997
	Metin Ger, Kamer Rodoplu	Fransada M.:luk	28.05.1997
KUTUP YILDIZI	Ayhan Özvatan Erdem Yormuk Hasan Köni	Yeni Dünya Penceresi Anti M.:lik Yaklaşımlar Türkiye İçten ve Dıştan Yönelik Tehditler	20.03.1997 03.04.1997 01.05.1997
ÜÇNUR	Ünsal Yavuz Metin Aydemir	Atatürkçülüğe Yönelik Güncel Eleştiriler ve Gerçekler Sessizliğin Sesini Duymak	10.03.1997 14.04.1997
	Seyhun Tunaşar	Operatif M.:luk	26.05.1997
BAŞKENT	Metin Özerçiyas Tuncay Kesim	M.:lik Görevlerimizde Süreklilik M.:luk Kökü Geçmişte Olan Gelecektir	03.03.1997 31.03.1997
	Cevad Gürer Cahit Geveci	III. Derecenin Felsefesi Ezoterizm ve İnisiyasyon	07.04.1997 02.06.1997
GÖKKUŞAĞI	Tuncay Kesim Volkan Erkal	Geçmişten Günümüze Özgürlük Anlayışı Hür M.:lukta Hakikati Arama Gereği	07.03.1997 04.04.1997
HOŞGÖRÜ	Özkaya Akçağlar Kutlu Erol Sertkaya	II. D.:nin Düşündürdükleri Göçer Oğuzların Anadolu Kültürüne Etkileri	19.03.1997 19.03.1997
	Özkaya Akçağlar A. Beyhan Özbay Selahattin Tümer	II. D.:nin Düşündürdükleri Turizm ve M.:luk Anadolunun Tarihi	19.03.1997 02.04.1997 07.05.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ANTALYA	Ahmet İhan Gebizli, Ermet Gencer	Orta Sütunlar	06.03.1997
	Ahmet Erman	İnsan Hakları	29.05.1997
EKİN	Aktan Okan	M.: Kimliği	14.03.1997
	Yücel Kanpolat	İnsanlığı Aydınlatanlar: Michelangelo	28.03.1997
	Okan Işık	Spekülatif Hür M.:ların Sırları Nedir?	25.04.1997
	Ender Arkun, Mehmet Ataman, Gürman Suner	M.:lukta ve Toplumda Ahlâk Kavramı	09.05.1997
	Ergun Gökten	Kentlilik ve Kentleşme	23.05.1997
Yörünge	İsmail Bayer	Uzun İnce Bir Yoldayım, Hangi?	25.03.1997
	Hilmi Şener	Türkiye ve Dünyada Ünlü M.:lar	08.04.1997
	Mutlu Payaslıoğlu	İnternet ve Etik Değerler, İnteretik	30.04.1997
	Tuncay Kesim	Kişilik Kavramı	27.05.1997
	Yüksef Karabuçak	Tekrisin Sembolizması ve M.:ik Esasları Üzerine Söyleşi	13.05.1997
PERGEL	Etem Sena Çınar	M.:luk Tarihi ve Geleceğin M.:Juğu	04.03.1997
	İsmet Yılmaz	Bankalar ve Serbest Piyasa Ekonomisi	18.03.1997
	Metin Somuncu	Sevgi ve Dostluk	15.04.1997
	Cenk Yılmaz, Barbaros Erdem	"Atatürk Kültür ve Millet Anlayışının" Tarihi Gerçekçiliği: Nusret Kılıç	29.04.1997
	Tunç Ada, Gökhan Esen Ali S. Gültan, Numan Özçamur Levent Özalp, Murat Aksoy, Ercümet Öktem, İsa Coşkun	Akılcılığı ve Bütüncülüğu: Erol Şener Evrimci ve Yenilikçiliği: Halit Yıldırım	
	Ural Ada, Mehmet Günçağlayan, Orhan Özlü, Ferruh Tanyel, Ahmet Kabiloğlu	Aristo ve M.:luk	20.05.1997
UYUM	Tümer Uraz, Mehmet Kıcıman, Timur Gürgan	Felsefe II Rönsans-Aydınlanma	13.03.1997
	Sakarya Ulusoy, Mustafa Özger, Avni Yazan	Felsefe III. İslâm Düşüncesinden Kesitler	10.04.1997
	Tanju Gültekin, Kazım Çağlar Bülent Ağarı	Felsefe IV. Çağdaş Esitler	22.05.1997
GÜNEY YILDIZI	Gürsun Savut	Mavi Locaların Dereceleri	27.03.1997
AND	Aktan Okan	M.: Kimliği	10.04.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tali Dinçel, Güngör Yerdeş, Münci Özmen	Ülkemizde İnsan Haklarının İşlerlik Kazanması İçin Ne Yapmalı?	29.04.1997
ÇINAR	Altay Birand	Tekrisin Anlattıkları	08.05.1997
	Metin Özerçiyes	M.lik Görevlerimizde Süreklilik	03.03.1997
	Seçkin Kirağı	Teklif Müessesesi	05.03.1997
	Ahmet Hagur	Kan, Ter ve Gözyaşı	19.03.1997
	Sedat Yıldızı	Değişen Ne?	16.04.1997
EVRİM PUSULA	İsmail Bayer	Uzun İnce Bir Yoldayım	07.05.1997
	Yılmaz Erdem	Lâiklik ve M.lik	09.04.1997
ODAK	Alptekin Küçükçelen	İlk Masonik Belge "REGIUS" II (Onbeş Nokta)	05.03.1997
	Şahin Yenişehirlioğlu	Masonluğun Felsefesi	10.04.1997
	Aydın Örgen	Landmarklar	30.04.1997
	Tuncay Kesim	Adalet Kavramı	06.03.1997
İZMİR İZMİR	Fevzi Akansel	Endüstri Ötesi Çağında San'at ve M.lik	03.04.1997
	Avarcan Atasoy	Burada Ne Amaçla Toplanıyoruz?	01.05.1997
	Zafer Dikmenli	M.likte Disiplin	15.05.1997
NUR	Özcan Gökçe	Hürriyet Kavramı ve Hür M.lik	27.03.1997
	Ömer Beydeş	Ülkü Mâbedinin Yapımına Katılmak	27.03.1997
	Ahmet Haseki	Gözlerimiz Neden Bağlandı?	24.04.1997
	Aydın Zevkliler	Sivil Toplum İdeali	08.05.1997
	Mehmet Altun	Mevki Hırsı	18.03.1997
PROMETHEE	Yusuf Kökdamar	Sevgi ve Dostluk	01.04.1997
	Hüseyin Dilek Akarlı	Düşüncelerimizi Denetleyen Gerçek İşığı	15.04.1997
	Korhan Demirelli	Düşüncenin Evriminde M.lik	25.04.1997
GÖNÜL	Barış Öztöçular	M.luğu İnsan Psikolojisi Üzerine Etkileri	27.05.1997
	Bekir Tantürk	Ham Taş, Küp Taş	26.03.1997
GÖNÜL	Ahmet Kurtaran	Faziletlerimizi Yitiriyormuyuz?	07.05.1997
	Süleyman Özseyhan	Sevgi ve Masonluk	20.03.1997
	Yavuz Böke	M.likte İnanç ve Ahlak	20.03.1997
GÖNÜL	Yılmaz Sekin, Sinan Serinken	Amerika'da M.lik	06.03.1997
	Celil Layıktez	Royal Arch	03.04.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İRFAN	Haluk Benli	Ölümsüzlük	10.04.1997
	Sinan Kocaoğlu	Ütopya	29.05.1997
	E. Sabri Uçan	Evrensellik	29.05.1997
	Ali Rıza Saysen	Dante, Thomas, More ve Yunus Emre Arasındaki HÜmanistik Değer Farkları	10.03.1997
	Üzeyir Kırca	İlkeleri ve Esasları Açısından M.:luk	07.04.1997
ÜMİT	Adnan Akçoral	Başkalarından Ayıran Nitelikleri Açısından M.:luk	07.04.1997
	Faruk Erengül	Siz Hatâ Kusurlarınızdan Birini, Bize Açıklayabilir misiniz?	02.06.1997
	Okan Selek	Toplumda Mason	18.03.1997
	Cem Korkut	G Harfini Bilmek ve Gönye	
	Rafael Dalva	Geleceğe Güven Kendini Tanımlamakla Olur	01.04.1997
	Yahya Dağıstay	Mutluluğa Ahlakî Olgunlukla Ulaşabilmek	29.04.1997
	Serdar Çapa	Kuvvet Akıl ve Bilgi ile Birleşirse	29.04.1997
	Emre Kolankaya	Gölgeler Yok Oldu	29.04.1997
	Rafael Levi	Olgunlaşabilmek İçin	29.04.1997
	Ergun Bozkurt	Güzel Söz	27.05.1997
EPHESUS	Feyyaz Hamidoğlu	Tarih Boyunca Tapınaklar	03.03.1997
	Engin Tolgay	Yemini Hayata Taşımak	17.03.1997
	Mustafa Durmaz	Görev ve Özgürlük	26.05.1997
EYLEM	Levent Kemaloğlu	Landmark	03.03.1997
	Can Ertöz	Boyun İpi	03.03.1997
	Yüksel Kazmirci	M.:luğun Organizasyonu	07.04.1997
	Savaş Karagözlü	Bilim ve Teknolojinin İnsan Ahlâkına Etkileri	17.03.1997
	Gürel Even	Bilim ve Teknolojinin M.:luk Öğretisine Etkileri	17.03.1997
	İlker Sınar	Eldivenin Düşündürdükleri	28.04.1997
	Korkut Keskiner	Hemşire	28.04.1997
	Semavi Erus	M.:lukta Sır	12.05.1997
MANİSA	Mete Nisari	M.:lukta Devam	12.05.1997
	Semih Özalp	Mevki Hırsı	26.03.1997
	Cihan Akiş	Aynada Gördüğüm Ben	26.03.1997
	Çağatay Erten	K.:lik Duygusu ve Güveni	07.05.1997

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
	Yüksel Kazmirici	M.:lar Tarihsel Görevlerini Yerine Getiriyorlar mı?	21.05.1997
EGE	Ali Rıza Zümreoğlu	M.:luk ve Demokrasi	20.03.1997
	Celil Layiktez	Royal Arch Derecesi Üzerine	03.04.1997
	Uğur Ok	M.:luk Yemini	01.05.1997
	Yakan Küçük	M.:lukta İnanç ve Ahlak	01.05.1997
	Yusuf Kökdamar	Aydın İnsan	15.05.1997
	Nahit Türkukul	Size Bir Mektup Var	29.05.1997
IŐIN	Erdal Özışık	L.:nın Düzeni, Disiplin ve Devamsızlık	31.03.1997
	İlhan Ege, Tuncay Filiz	İnsan Hakları ve Türkiye	12.05.1997
BAŞARI	Murat Tuncay	M.:un Estetik Eğitimi	26.05.1997
	Muammer Ünlüsoy	Üç Sütunun Anlamı	10.03.1997
	Özbülent Arusan	Düşünce Odasının Sembolizması	24.03.1997
ÜÇSUTUN	Ali Çetin Gürses	Mevki Hırsı	02.06.1997
	Yusuf Kökdamar	Sevgi	27.03.1997
	Ercal Oran	Montaigne-M.:lik Yorumu	13.03.1997
	Onur Özsan	Ritüelimiz	24.04.1997
	Adnan Özenç	Yazılı Olmayan Gelenek ve Göreneklerimiz	08.05.1997
KARŞIYAKA	Fikret Ural	Sosyal Değerler ve M.:luk	22.05.1997
	Hasan İkat	Mitolojilerde İnsan	18.03.1997
	Ahmet Atillâ Demirgiller	Antropolojik Açıdan İnsan	01.04.1997
BODRUM	Feruh Zülkadir	Hukuk Devleti-Hukuk Toplumu	13.05.1997
	Yiğit Erbaő	Akdenizli Antik Doğuda Taşın Gücü	08.05.1997
KORDON	Ahmet Zaptçioğlu	Taassup	13.05.1997
	Tufan Özçayır	Mısır Medeniyeti	19.02.1997
	Yılmaz Saraçoğlu	Mısır Medeniyeti	10.04.1997
BODRUM	Mehmet Çağlar	Nura Kavuşmak	27.03.1997
	Derya Özenç	Tekris İntibaları	13.02.1997
	Yüksel Kazmirici	M.:luğun Organizasyonu	13.03.1997
	Kuthan Savaşçın	Kardeş ve Mason	24.04.1997
DOĞA	Ardahan Arda	Kalfalık Erdemlerinden Adalet	26.03.1997
	Bedri Yılmaz	Kalfalık Erdemlerinden Dayanışma	26.03.1997
	Ahmet Kurtaran	Faziletlerimizi Yitiriyor Muyuz?	07.05.1997
	Münir Kınay	İlerlemeın Birici Koşulu Kendini Bilmektir	21.05.1997
	Hikmet Özkalay	Benliğe Hâkimiyet Akıl ve	

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	İlkim Sancaktaroğlu	Hikmetle Olur	21.05.1997
		Toprağa Serpilen Tohum	
		Emek KarŐılıđında	
		Kat Kat Geri Alınır	21.05.1997
TAN	Muharrem etinbudaklar	Tüzüklerimiz B.L.T.	04.03.1997
	Rahmi Yılmaz	Tüzüklerimiz L.G.T.	04.03.1997
	Atilla Elbeyli	M.lik Sohbet	13.05.1997
	Atilla Usur	Mâbed	27.05.1997
OCAK	Sıtkı Aytaç	Eski Mısır ve Felsefesi	20.03.1997
	Celil Layiktez	Royal Arch	03.04.1997
	Ufuk Nalbantoğlu	Beyaz Eldivenin Düşündürdükleri	15.05.1997
	Moiz Hemsî	Ham Taş	12.06.1997
	Şerif Vardar	Cilâlı Taş	12.05.1997
ŞAKUL	Mehmet Atalay	Akıl ve Hikmet	05.05.1997
	Arif Okay	Sır Saklama	05.05.1997
	Berk Arbil	M.ün İnsanlara Karşı Görevi	05.05.1997
MARMARİS	Tamer Gediz	Masonluğun Dünü, Bugünü, Yarını	15.05.1997
NOKTA	Hakan Demirmen	Sevgi Mâbedi	10.03.1997
	Selahattin Yıldız	Tolerans	10.03.1997
	Eli Bencuya	Mevki Hırsı	10.03.1997
	Cahit Boyar	Felsefe ve M.uluk	24.03.1997

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Oktay Erol Pulcuoğlu	Manisa 1944	23.05.1977	Manisa	01.12.1995
Yüksel Erdemir	Ş.Karahisar 1934	04.04.1969	Çınar	02.08.1996
Atilla Erbuğ	Pınarbaşı 1933	27.11.1975	Gönül	15.09.1996
Aydın Severge	İstanbul 1945	17.11.1993	Doğa	01.10.1996
Kemal Çağlar	Edirne 1938	14.12.1988	Üçgül	19.10.1996
Coşkun Gençay	Geyve 1926	16.10.1961	Fazilet	18.12.1996
Necati Arı	Bilecik 1922	13.10.1986	İnanış	06.01.1997
Haluk R. Özant	Bursa 1931	12.10.1978	Yıldız	23.01.1997
Marko Psaropulos	İstanbul 1972	09.11.1995	Hakikat	04.02.1997
Turgut İlgem	İstanbul 1926	11.03.1977	Üçgen	07.02.1997
Vural Yener	İstanbul 1929	24.04.1975	Sembol	09.02.1997
Uğur Uluç	İstanbul 1933	07.06.1990	Ülkü	13.02.1997
Enis F. Tokcan	Midyat 1910	07.05.1959	Dikmen	13.02.1997
Asri Ay	Kar.Ereğli 1925	25.06.1954	Pınar	21.02.1997
Hüseyin Özender	Ankara 1951	25.02.1992	Doğuş	21.02.1997
Hilmi İris	İstanbul 1903	29.06.1964	Şefkat	21.02.1997
Naci Tanrıkulu	Samsun 1926	09.05.1969	Kültür	25.02.1997
Özcan Pekcan	İzmir 1939	11.06.1982	Müsavat	09.03.1997
Ş. Levent Sanin	Ankara 1957	22.06.1995	Uyum	11.03.1997
Osman Draman	İstanbul 1939	20.06.1980	Kültür	17.03.1997
Haluk Özen	Adana 1943	04.11.1975	Yakacık	28.03.1997
Nafi Meral	Konya 1930	11.06.1979	İdeal	09.04.1997
Özcan Apak	İzmir 1928	23.01.1964	Yıldız	22.04.1997
Hasan Mümtaz Rek	İstanbul 1905	01.01.1932	İdeal	30.04.1997
Asadur İlikan	İstanbul 1921	17.03.1971	Mimar Sinan	02.05.1997
Nedret Bengisu	İstanbul 1922	09.10.1972	İdeal	19.05.1997
İbrahim Selçuk Ercan	Ankara 1948	28.01.1993	Yıldız	19.05.1997
Ünal Sertkaya	Malatya 1941	25.03.1977	Musavat	25.05.1997
Atilla Bayraktar	İstanbul 1937	17.03.1971	Devrim	26.05.1997

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Mağ. a intikal eden kardeşlerimize Ev. İn U. M. ndan sonsuz mağfired
ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge
of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

6. Message of the M.W. Grand Master Tunç TİMURKAN
7. Main Lines of the History of
Turkish Freemasonry..... Tamer AYAN
39. The Early Times of Freemasonry..... Neşet SİRMAN
43. Perikles, Democracy and Propagation of the
Masonic Light..... Celil LAYIKTEZ
50. Our Brother Mozart..... Ahmet ÖRS
61. Place of the Freemason and of
Freemasonry in Turkish Society..... Üner BİRKAN
69. Are we Performing our Duties?..... Raşid TEMEL
73. The Symbolism of the
Triangle in Freemasonry..... Abdülkadir ERENGÜL
77. The Two Pillars and the
Three Great Lights of our Lodge Semih S. TEZCAN
87. News from Lodges Mimar SİNAN
104. Obituaries. Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1997

NO : 104